

Посібник для вчителя

НОВА українська школа

Ранкові зустрічі

3 клас
I семестр

Харків
Видавнича група «Основа»
2020

УДК 373.2
Р22

Серія «Посібник для вчителя»
Заснована 2018 року

Рецензент:

В. Б. Руденко, завідувач методичного кабінету відділу освіти управління освіти, молоді та спорту Смілянської міської ради Черкаської обл.

Р22 **Ранкові зустрічі.** 3 клас. I семестр. / авт.-упоряд. С. В. Сигида. — Х. : Вид. група «Основа», 2020.— 140, [4] с. — (Серія «Посібник для вчителя»).

ISBN 978-617-00-3899-9.

Посібник містить розробки ранкових зустрічей у 3-му класі, складені відповідно до Концепції Нової української школи, вимог нового Державного стандарту початкової загальної освіти та Типової освітньої програми для закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом Р. Б. Шияна (*3–4 класи*). Матеріал систематизовано за темами місяців (*1 семестр*): «Подорожуємо і відкриваємо світ», «Між минулим і майбутнім», «Чарівні перетворення», «Енергія».

Цікаве подання матеріалу, дидактичні та рухливі ігри, завдання розвивального характеру допоможуть учителеві продовжити роботу щодо створення класної спільноти, урізноманітнити освітню діяльність, сприятимуть розвитку навичок комунікації, креативності, критичного мислення та командної роботи молодших школярів (*так званих навичок «4К»*), формуванню всебічно розвиненої особистості громадянина і патріота.

Для вчителів, вихователів, студентів педагогічних вузів, батьків.

УДК 373.2

ISBN 978-617-00-3899-9

© Сигида С. В., упорядкування, 2020

© ТОВ «Видавнича група “Основа”», 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
1-й МІСЯЦЬ. ПОДОРОЖУЄМО І ВІДКРИВАЄМО СВІТ	7
Тиждень 1	7
<i>День 1.</i> Що спонукає людей подорожувати?	7
<i>День 2.</i> Що я знаю про країну, в якій живу?	10
<i>День 3.</i> Куди помандруємо? Подорож Україною	11
<i>День 4.</i> Які є способи мандрування?	13
<i>День 5.</i> Як люди мандрували у різні часи?	14
Тиждень 2.	17
<i>День 1.</i> Які таємниці може відкрити подорож?	17
<i>День 2.</i> Які таємниці може відкрити подорож? (<i>продовження</i>)	18
<i>День 3.</i> Що зробити, аби подорож запам'яталася?	20
<i>День 4.</i> Чим вражає Черкащина?	21
<i>День 5.</i> Чому говорять: «Черкащина — серце України»?	22
Тиждень 3	24
<i>День 1.</i> Як досліджувати світ під час подорожі?	24
<i>День 2.</i> Які рослини можуть зацікавити під час подорожі?	26
<i>День 3.</i> Як спланувати подорож?	27
<i>День 4.</i> Правила супергеройської компанії туристів	29
<i>День 5.</i> Як мандрувати світом, не засмічуючи природу?	30
Тиждень 4	33
<i>День 1.</i> Які подорожі роблять нас щасливими?	33
<i>День 2.</i> Які пригоди можуть трапитися під час подорожі?	35
<i>День 3.</i> Чим цікава гірська мандрівка?	36
<i>День 4.</i> Які пристрої допомагають нам під час подорожі?	39
<i>День 5.</i> Чи можна подорожувати до веселки?	41
2-й МІСЯЦЬ. МІЖ МИНУЛИМ І МАЙБУТНІМ	45
Тиждень 1	45
<i>День 1.</i> Що можна дізнатися про історію від дорослих?	45
<i>День 2.</i> Що було, коли мене не було?	46
<i>День 3.</i> Що розповідають про минуле твори мистецтва?	47
<i>День 4.</i> Чи жили динозаври на території України?	48
<i>День 5.</i> Що можна дізнатися про давні рослини?	49

Тиждень 2	50
День 1. Як дізнатися про минуле?	50
День 2. Як шукати інформацію про минуле?	51
День 3. Чим багаті надра України?	52
День 4. Чому потрібно оберігати земні надра?	54
День 5. Де в Україні видобувають сіль?	55
Тиждень 3	57
День 1. Що буде, коли я виросту?	57
День 2. Ким я хочу стати?	58
День 3. Що я знаю про сучасне виробництво посуду?	60
День 4. Як зберегти те, що є?	61
День 5. Що є запорукою здоров'я і довголіття?	62
Тиждень 4	65
День 1. Ким були наші пращури?	65
День 2. Якими ми є сьогодні?	66
День 3. Чому зникають історичні пам'ятки?	68
День 4. Чому зникають тварини і рослини?	69
День 5. Як впливають мої сьогоднішні мрії на моє майбутнє?	72
3-й МІСЯЦЬ. ЧАРІВНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ	75
Тиждень 1	75
День 1. Як безпека перетворюється на небезпеку?	75
День 2. Як не зашкодити довкіллю?	77
День 3. Що потрібно робити, аби подорож була безпечною?	79
День 4. Як небезпеку перетворити на безпеку?	81
День 5. Що потрібно знати, щоб здоровими зростати?	82
Тиждень 2	84
День 1. Чому воду називають чарівницею?	84
День 2. Чому вода — постійна мандрівниця?	86
День 3. Вода — рятівниця чи вода — руйнівниця?	88
День 4. Як енергія води перетворюється на електроенергію?	89
День 5. Чому варто берегти воду?	91
Тиждень 3	93
День 1. Як опинитися в минулому без чарівної палички?	93
День 2. Чим приваблює природа Карпат?	94
День 3. Що із собою взяти в гори?	96
День 4. Які звички псують людське життя?	98
День 5. Чим цікаве яйце?	100

Тиждень 4	102
<i>День 1.</i> Як зернятко перетворюється на хліб?	102
<i>День 2.</i> Чи все смачне корисне?	105
<i>День 3.</i> Як купувати та зберігати продукти?	107
<i>День 4.</i> Які смачні таємниці заховані в українській національній кухні?	108
<i>День 5.</i> Як сила зернятка може врятувати життя?	110
4-й МІСЯЦЬ. ЕНЕРГІЯ	112
Тиждень 1	112
<i>День 1.</i> Що таке енергія?	112
<i>День 2.</i> Що таке енергія? (<i>продовження</i>)	113
<i>День 3.</i> Як людина використовує енергію Сонця, вітру, води?	114
<i>День 4.</i> Як людина використовує енергію Сонця?	116
<i>День 5.</i> Як людина використовує енергію вітру?	118
Тиждень 2	119
<i>День 1.</i> Як людина використовує енергію води?	119
<i>День 2.</i> Що таке відновні та невідновні джерела енергії?	120
<i>День 3.</i> Що робити, якщо відчуваєш брак енергії?	122
<i>День 4.</i> Як їжак накопичує і зберігає енергію для зимівлі?	124
<i>День 5.</i> Як заощаджувати енергію?	126
Тиждень 3	128
<i>День 1.</i> Як заощаджувати енергію? (<i>продовження</i>)	128
<i>День 2.</i> Як економно використовувати воду, електроенергію у побуті?	129
<i>День 3.</i> У чому сила енергії роду?	133
<i>День 4.</i> У чому сила енергії роду? (<i>продовження</i>)	134
<i>День 5.</i> Які українські новорічні традиції стали сімейними традиціями?	136
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	139
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	141

ПЕРЕДМОВА

Роки дитинства — це перш за все виховання серця.

Виховання — це не поєднання заходів і прийомів, а мудре спілкування дорослого із живою душею дитини.

В. О. Сухомлинський

ШАНОВНИЙ КОЛЕГО!

Це вже третя книга, присвячена практиці проведення ранкових зустрічей у початковій школі. Гадаємо, що про користь і важливість цих зустрічей знають не тільки педагоги, але й учнівська та батьківська спільнота. У посібниках для 1–2-х класів можна знайти детальний опис складових зустрічі.

Дворічна практика ранкових зустрічей свідчить про її позитивні результати. Маленькі «нушенята» полюбили цю рутину (*дію, своєрідний ритуал, який щодня повторюється*), успішно демонструють навички спілкування, соціальні та академічні навички, відповідальність і дбайливе ставлення одне до одного, демократичну поведінку. Вони вміють поважно вітатися з іншими дітьми і дорослими, обмінюються важливою інформацією та досвідом, висловлюють власні ідеї і почуття, дружно працюють під час групової роботи, активно обговорюють щоденні новини.

Кожен педагог намагається зробити освітній процес захопливим і радісним для дітей. Адже психологи стверджують: якщо дитина не відчуває радості, навчання не відбувається. Саме ранкова зустріч допомагає створити позитивну атмосферу в класі, отримати заряд енергії, визначити мету і завдання навчального дня, обговорити план його проведення.

Посібник створено з метою надання практичної допомоги вчителям початкових класів у підготовці та проведенні ранкових зустрічей у 3-му класі Нової української школи. Педагоги знайдуть чимало цікавих завдань і вправ, спрямованих на формування ключових компетентностей молодших школярів; слухних порад щодо організації практичної, ігрової, індивідуальної та групової діяльності молодших школярів під час проведення ранкових зустрічей.

1-Й МІСЯЦЬ

ПОДОРОЖУЄМО І ВІДКРИВАЄМО СВІТ

Мета: допомогти учням дізнатися, якою державою є Україна, про її історичні та культурні пам'ятки, ознайомитись зі способами пізнання, представити загальні відомості про Україну; вчити описувати віртуальну подорож до об'єктів культурної спадщини рідного краю, України, ілюструючи її світлинами; формувати навички пізнання навколишнього світу, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; дати можливість висловлювати свою думку стосовно того, що учні вивчають про до-вкілля, обґрунтовувати її; забезпечити можливість для порівняння і впорядкування об'єктів навколишнього світу за однією або декількома ознаками, планувати послідовність технологічних операцій із використанням технологічних карт; стимулювати до створення простих візуальних медіапродуктів (*фото, листівка, комікс, книжечка, стіннівка, колаж тощо*), який дає змогу записати власну думку та інформацію з різних джерел.

ТИЖДЕНЬ 1

✓ ДЕНЬ 1. ЩО СПОНУКАЄ ЛЮДЕЙ ПОДОРОЖУВАТИ?

Світ — це книга.
І хто не подорожував по ньому —
прочитав у ній лише одну сторінку.
Августин Аврелій

1. Вітання

Разом з сонечком встаємо ми.
На ранкову зустріч в школу поспішаємо.
Поділившись настроєм своїм,
Ми частинку серця друзям залишаємо,
Другу руку простягни
І міцніше обійми,
Подаруй йому тепло своїх долонь.
З добрим ранком привітай,
Добра й щастя побажай,
Щоб міцнішим стало наше дружне коло.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що спонукає людей подорожувати?»

— Доброго дня, мої любі діти! Сьогодні ви вже третьокласники! Ось і промайнули літні канікули, і я щаслива від того, що ви,

відпочивши, набравшись нових сил, з радісними посмішками на обличчях прийшли до школи, де на вас чекають нові відкриття, нові подорожі та нові знання.

— Чи любите ви подорожувати?

— Що ви можете розказати про свою літню мандрівку?

— Що, на вашу думку, спонукає людей подорожувати?

— Сьогодні ми будемо подорожувати надзвичайною, чарівною країною. Якою саме — ви зараз скажете, відгадавши загадку-акровірш.

У нашій господі
Калинонька росте,
Рясним та білим цвітом весною зацвіте.
А гарная вербиця над річкою стоїть.
Її осіннє листя летить, летить, летить...
Назвати цю країну ви мусите скоріш,
А в цьому допоможе чудовий акровірш!
(Україна.)

— Ми розпочнемо ранкову зустріч із розмови про нашу Батьківщину — неньку-Україну. Це наш рідний край, дорога і мила Вітчизна, земля, де ми народилися, уперше побачили і пізнали світ, почули колискову пісню, рідну мову, відчули любов і ласку.

— За що ви любите Україну? (*Обмін інформацією.*)

3. Групове заняття

- ▼ В синім небі путь моя,
 Швидше всіх літаю я,
 Маю крила, хоч не птах,
 Називаюся... (*літак*)!

► Колективна рухлива гра «Літачкові перегони»

Діти-«літачки» вільно рухаються класною кімнатою. Кожен з них «має право» на розмах крил, звук двигуна, швидкість польоту, але при цьому кожен «літак» у повітряному просторі має рухатись обережно, не заважаючи руху інших. За командою вчителя: «Небо!» — «літачки» рухаються; за командою: «Аеродром!» — «літачки приземляються».

► Гра-подорож «Світ моєї України»

На дошці прикріплюють моделі літаків із назвами екіпажів, за виконання кожного завдання літак буде підніматися дедалі вище. Діти об'єднуються у три екіпажі, у складі яких будуть подорожувати кожен на своєму літаку.

Поділ на екіпажі — за жеребкуванням: «Козаки», «Сини та доньки України», «Захисники».

Опитування

— Літак узяв курс на країну без будинків, міста без людей, моря без води, ліси без дерев. Що це? (*Карта.*) (*Відкрити карту.*)

— Хто знає, з якими країнами ми маємо спільний кордон?

— Чому на карті так багато жовтого кольору? (*Степи, поля.*)

— Чому так багато зеленого? (*Ліси.*)

— Що позначено коричневим кольором? (*Гори.*)

— А що за сині ниточки та плямки зображені на карті? (*Річки та моря.*)

— А які моря є в Україні? (*Чорне, Азовське.*)

► Перегляд мультфільмів «*Це — наше, і це — твоє. Знана в усьому світі вишивка — наша!*»

(<https://youtu.be/-C175DOT9M8>)

— Про які досягнення України ви дізналися?

— Яка гарна, яка прекрасна наша Батьківщина! Чудова природа, красиві міста і села, солов'їна співуча мова, дуже добрі, сміливі та працьовиті люди! Це край, у якому ми живемо, країна, де народилися і жили наші предки. Саме тому кращої землі, ніж українська, для нас і бути не може.

Завдання для груп:

1) Проведіть опитування дітей у групі про мету їхніх літніх подорожей.

- Відпочити й оздоровитись (*зелена цеглинка*);
- відвідати рідних (*червона цеглинка*);
- знайти нових друзів (*помаранчева цеглинка*);
- дізнатися про нову країну (*блакитна цеглинка*);
- зробити фотосесію (*відео*) для флешмобу «Мій літній відпочинок» (*жовта цеглинка*).

Результати опитування запропонуйте зобразити у вигляді діаграми із цеглинок конструктора. Потім побудуйте загальну діаграму класу.

2) Уявіть, що до нас у гості завітали ваші однолітки-білоруси, яким хочеться більше дізнатися про нашу країну. Прорекламуйте Україну так, щоб вони зрозуміли, чим ми пишаємось і за що любимо наш рідний край, що спонукає нас подорожувати Україною.

4. Теми для Щоденника вражень

- Я хочу (*не хочу*) подорожувати, тому що...
- У яких місцях України я побував(ла)?
- Моя літня подорож.

✓ **ДЕНЬ 2. ЩО Я ЗНАЮ ПРО КРАЇНУ, В ЯКІЙ ЖИВУ?****1. Вітання**

Промінь падає в долоні —
Другу посміхнись.
Очі у небес бездонні —
За руки візьмись.

Шелестить над нами листя —
Весело стрибай.
Хвиля мружиться іскристо —
Тож і ти моргай!

► *Гра «Кишеня привітань»*

— Привітайтеся одне з одним так, як вам хочеться. (Учні вітаються.)

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що я знаю про країну, в якій живу?»

Різні в світі є країни,
Різні люди є на світі,
Різні гори і долини,
Різні трави, різні квіти...

Та у всіх нас є країна,
Найрідніша нам усім,
То прекрасна Україна —
Нашого народу дім.

— Про що йтиметься на ранковій зустрічі? (*Про Україну.*)

► *Конкурс на кращого знавця України*

- Як співають і слухають Гімн? (*Стоячи.*)
- Що символізує синій колір українського Прапора? (*Мирне небо.*)
- Як називається Основний Закон України? (*Конституція.*)
- Скільки кольорів має український Прапор? (*Два.*)
- Що відзначають в Україні 28 червня? (*День Конституції.*)
- Яке місто є столицею України? (*Київ.*)
- Яка головна складова національного одягу України? (*Вишиванка.*)
- Що означає жовтий колір нашого Прапора? (*Колір пшениці.*)
- Як називається майдан, на якому наш народ виборював перемогу? (*Незалежності.*)
- Хто був і залишається в серцях українців Кобзарем? (*Шевченко.*)
- Яка мова є державною в Україні? (*Українська.*)
- Яке свято відзначають в Україні 24 серпня? (*День Незалежності.*)
- Хто написав текст Гімну України? (*Павло Чубинський.*)
- Хто написав музику Гімну України? (*Михайло Вербицький.*)

3. Групове заняття «Створюємо щасливу країну»

— Я, як і ви, дуже НЕ ХОЧУ, щоб в Україні була війна, гинули люди, плакали мами за своїми загиблими синочками, діти сумували за батьками, яких забрала війна, НЕ ХОЧУ, щоб земля була червоною від крові, а небо — чорним від пожеж та вибухів бомб

2. Обмін інформацією. Тема дня «Куди помандруємо? Подорож Україною»

— Нумо пізнавати нашу Україну — вона прекрасна! Як сказав італійський драматург Карло Гольдоні: «Розумний мандрівник ніколи не зневажає свою власну країну».

А подорожуватимемо ми на ось такому комфортабельному авіалайнері. (Зображення літака.)

У салоні нас супроводжуватимуть стюардеси... (імена двох дівчаток).

(Виходять стюардеси.)

— Шановні пасажери!

— Вітаємо вас на борту нашого авіалайнера.

— Сьогодні ми здійснимо цікаву подорож містами України.

— Просимо в салоні поводитись тихо, слухати уважно, працювати активно.

— До зльоту готові?

— 5, 4, 3, 2, 1 — зліт!

(Звучить аудіозапис двигунів літака.)

3. Групове заняття

► Гра «Коло підтримки»

Цю гру проводять з м'ячем. Потрібно передати м'яч по колу ногами, називаючи міста України.

► Гра «Диво єдності»

— Усі діти різні та водночас схожі між собою бажанням подорожувати. Пропоную в цьому переконатися.

- Махніть правою рукою той, хто був у Києві;
- махніть лівою рукою той, хто відвідав Львів;
- присяде той, хто побував у резиденції Святого Миколая;
- підстрибне той, хто відвідував Черкаси;
- плесніть у долоні, хто побував улітку в таборі.

► Гра «Зашифрований лист»

Кожній групі необхідно скласти лист з описом одного із міст України, у якому вони побували на літніх канікулах, не називаючи його. Учасники іншої групи повинні за описом здогадатися, що це за місто. (Листи передають за годинниковою стрілкою, таким чином кожна група отримує 1 лист від іншої групи учнів.)

► Стратегія «Ромашка запитань». Слухання вірша Наталії Карпенко «Мій дім — це мій край на ім'я Україна»

В мурахи — мурашник, у сонечка — небо,
У крапельки — хмара, у білки — дупло.

Нора чи гніздечко... Та кожному треба,
 Щоб в рідній домівці затишно було.
 Усі в цьому світі тримаються хати,
 В якій народився, де гріє любов,
 Що щедро посіяли батько і мати,
 Де квітне стежина, якою пішов.
 Тому навесні повертається пташка
 Із теплого вирію в рідні краї.
 Тому і ведмідь, і маленька комашка
 Так ревно боронять кордони свої.
 Мій дім — моя міць, оберіг і родина,
 Мені наймиліша моя сторона.
 Мій дім — це мій край на ім'я Україна.
 Вона в моїм серці назавше одна.

— Поставте запитання учасникам іншої групи за змістом вірша.

4. Теми для Щоденника вражень
- Що я можу розказати про своє рідне місто (*село*)?
 - Місто моєї мрії.
 - Я люблю (*не люблю*) подорожувати.

✓ ДЕНЬ 4. ЯКІ Є СПОСОБИ МАНДРУВАННЯ?

1. Вітання. Вправа «Емоційне налаштування»

— У мене зараз гарний настрій, ось такий! (*Учні показують настрій.*)

Ясне сонечко проміння
 Посилає щедро в клас.

Ну, що ж, друзі, всі зібрались?
 Привітатися вже час.

— Китайською мовою: «Ні хау».

— Англійською: «Хеллоу».

— Французькою: «Бон жур».

— Білоруською: «День добрый».

— Німецькою: «Гутен так!».

— Молдавською: «Буна зі!».

— Як мешканці Гаваїв (*штат США*): «Алоха».

2. Обмін інформацією. Тема дня «Які є способи мандрування?»

— Як мандрують люди?

— Назвіть переваги й недоліки кожного способу.

— Як люди мандрували у різні часи?

► Вправа «Твій вибір»

Опис ситуації. Ви вирушили у тривалу подорож потягом. Вона триватиме кілька днів. Ви ділите спальне купе з трьома іншими пасажирками.

Кому з пасажирів ви віддали б перевагу як сусідам по купе?

З якими пасажирами ви не хотіли б їхати в одному купе?

- Гладкий банкір із великим пакетом їжі.
- Хлопчина із порушенням слуху, який нічого не чує і не розмовляє.
- Жінка ромської національності з дитиною.
- Чоловік середнього віку на милицях.
- Молодик, який щойно вийшов із в'язниці.
- Темношкірий іноземний студент.
- Солдат у військовій формі.
- Молода китаянка, яка говорить лише китайською мовою.
(Кожна дитина коментує свій вибір.)

► Вправа «Подорож на крилах»

— Якби на один день вам подарували крила, куди б ви полетіли?

► Комунікативна гра «Подорож країною»

Учитель демонструє дітям світлини визначних місць і пропонує назвати їх.

— Згадайте, чи були ви там? З ким? Як туди дістались (на якому виді транспорту)? Чи сподобалось?

3. Групове заняття

► Вправа «Актори»

— Подумайте, про яку подорож ви хочете розповісти. Обіграйте у групах ці історії, а решта дітей спробують здогадатися, де і на чому ви мандрували.

4. Теми для Щоденника вражень

- Мій улюблений спосіб мандрування.
- Я б хотів(ла) помандрувати в часі до...
- Моя найкраща веломандрівка.

✓ ДЕНЬ 5. ЯК ЛЮДИ МАНДРУВАЛИ У РІЗНІ ЧАСИ?

1. Вітання

► Вправа «Чи знаєте ви...»

Передаючи м'яч (іграшку) по колу, учні продовжують фразу «Чи знаєте ви, що я умію...».

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як люди мандрували у різні часи?»

- Навіщо люди подорожують?
- Що таке подорож?
- Куди і з якою метою можна подорожувати?
- Як раніше люди мандрували?

► *Гра «Поринемо у казку»*

— Чи любите ви казки?

— Який транспорт зустрічається у казках? Чим він відрізняється від справжнього?

— Який із цих видів транспорту з'явився у реальному житті?

- Килим-літак... — «Аладдін і чарівна лампа», «Старий Хоттабич»
- Летючий корабель... — «Летючий корабель»
- Вовки, кит, орли... — «Лікар Айболить»
- Ступа... — «Морозко», м/ф «Баба Яга проти»
- Мітла... — м/ф «Ну, постривай!»
- Сани... — «Снігова королева», «Дванадцять місяців»
- Корабель... — «Сіндбад-мореплавець»
- Гуси... — «Івасик-Телесик», «Гуси-лебеді»
- Хмаринка... — м/ф «Капітошка», «Мумі-тролі»

Діти розповідають про сучасних казкових героїв.

3. Групове заняття

► *Вправа «Транспорт різних часів»*

Транспорт, який має і крило, і колеса	Живий транспорт	Плавучий «готель»
Транспорт, який не потрібно заправляти	Транспорт, що перевозить людей у кошику	Транспорт, який не торкається колесом землі

(Журнал «Джміль». — 2020. — № 3. — «Енергія та рух»)

Учні у групах отримують картки із описом певного виду транспорту. Необхідно швидко намалювати (або назвати) цей вид транспорту, пояснити, у чому полягають переваги кожного способу пересування.

► *Вправа «Незабутня мандрівка»*

Попросіть дітей обрати для своєї мандрівки будь-який сучасний транспортний засіб (картки із зображенням транспортних засобів розкладіть у різних куточках класної кімнати). У такий спосіб сформууйте групи для проведення гри.

Кожна група обговорює і коротко презентує інформацію про те, куди і з якою метою можна подорожувати транспортом, обраним тією чи іншою групою.

4. Теми для Щоденника вражень

- Я мрію відвідати... за допомогою...
- Найбільше я люблю мандрувати... (на чому?)
- Щоб дістатися Антарктиди, я скористаюся...

ТИЖДЕНЬ 2

✓ ДЕНЬ 1. ЯКІ ТАЄМНИЦІ МОЖЕ ВІДКРИТИ ПОДОРОЖ?

1. Вітання

- Доброго ранку! —
- Ми друзям бажаєм.
- Доброго ранку! —
- Всіх друзів вітаєм.
- «Доброго ранку!» тобі та мені.
- Щирі слова нехай линуть рясні.
- Доброго ранку, _____ (ім'я дитини)!
- Доброго ранку, _____!

(Під час привітання потискують руки товаришеві, який поруч.)

» Вправа «Комплімент»

Учні висловлюють компліменти одне одному.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Які таємниці може відкрити подорож?»

» Спостереження за погодою

Доповідає метеоролог, діти роблять позначки в календарі природи.

Учитель. Чому вересень має таку назву? (Відповіді учнів.)

- Як називали цей місяць наші пращури?
- Як можна пояснити ці старовинні назви?
- Складіть речення про погоду сьогодні.

» Новини класу

Кожна дитина розповідає про ті власні новини, якими їй би хотілося поділитися з друзями.

» Перегляд мультфільму «Мандрі мурахи»

(<https://youtu.be/t8ytk8o59eo>)

- Кого зустрів мураха?
- Якими враженнями ділився?
- Чому він вчасно потрапив додому?

3. Групове заняття

» Створення буклету

— Обговоріть у групах, де ви вже побували. Створіть буклет — рекламну листівку, де міститься гарно ілюстрована інформація про це місце.

— Про які таємниці цього географічного об'єкта ви б хотіли розказати? Створіть хмару слів.

► Вправа «Склади пазли»

— Для мандрівника важливо вміти користуватися картою. Вам потрібно скласти із пазлів карту України і вибрати маршрут мандрівки.

4. Теми для Щоденника вражень

- Що я можу розказати про таємницю місця, де я побував(ла)?
- Найбільше мене вражає...
- Для мене подорож — це...

✓ ДЕНЬ 2. ЯКІ ТАЄМНИЦІ МОЖЕ ВІДКРИТИ ПОДОРОЖ? (ПРОДОВЖЕННЯ)

1. Вітання.

► Хвилинка релаксації

- Виглянуло сонечко... (Діти піднімають руки вгору.)
- Подув легенький вітерець... (Труть долоні.)
- Іду на галявину... (Імітують ходьбу.)
- На галявині ростуть квіти... (Долонями показують, як ростуть квіти.)
- Над квітами літають метелики... (Махають руками, як крильцями метелики.)
- Припустився дощик... (Стукають пальчиками по долоньках — кап, кап, кап.) Пішов ще сильніше...
- І мені довелося йти під дощем... (Ходьба з уявною парасолькою.)

► Робота з календарем

Пора року — осінь.

Місяць — вересень.

Число —...

День тижня —...

— А хто знає, чому сьогоднішній день називається середа (понеділок, вівторок, четвер, п'ятниця)?

2. Обмін інформацією. Тема дня «Які таємниці може відкрити подорож? (продовження)»

► «Інтерв'ю»

— Діти, поки ми подорожували, на нас чекав кореспондент телебачення. Він хоче взяти у вас інтерв'ю про здійснену подорож. (Учень з мікрофоном.)

— Доброго дня! Я — представник телебачення. Хочу поближче з вами познайомитись.

— У яких містах ви побували?

— Що в цих містах вам запам'яталось найбільше?

— Які почуття у вас викликала ця подорож?

— Які таємниці відкрила ваша подорож?

— Дякую за інтерв'ю.

» Стратегія «Фантастичні гіпотези»

Учитель ставить запитання учням: «Чи може подорож стомлювати?».

Учні доводять свої думки, переконання.

» Перегляд мультфільму

— Нумо переглянемо мультфільм «Корисні підказки» телеканалу ПЛЮС ПЛЮС. (Обговорення.)

3. Групове заняття

» Гра «Музейна статуя»

Завмираємо в позі статуї й непомітно змінюємось!

- Діти збираються у класній кімнаті під назвою «музей». Одна дитина стає ведучим, виходить із класу або відвертається до дошки, заплющує очі, лічить до двадцяти й повертається.
- У цей час гравці набувають різних поз і завмирають, як музейні статуї. Заходить ведучий, оглядає музейні експонати й поводить як турист.
- «Статуї» намагаються змінити своє положення непомітно для ведучого. Якщо ведучий помічає рух «статуї», вона «оживає» і стає туристом.

Можна зібрати туристичну групу у кількості 4–5 учнів (учитель заздалегідь обговорює це з дітьми) або продовжувати гру, доки не залишиться одна «статуя». Гравець-«статуя», який залишився останнім, стає ведучим у наступному раунді.

» Стратегія «Кластер»

Завдання. Складіть кластер до словосполучення «ТАЄМНИЦІ ПОДОРОЖІ!». На чистому аркуші напишіть ключові слова, що є головними у розкритті питання. Кожна група записує слова чи речення, що підтверджують факти, встановлює логічні зв'язки.

4. Теми для Щоденника вражень

- Мої поради мандрівнику.
- Якби я був (була) екскурсоводом, то відкрив(ла) б таємницю...
- Як здійснити свою мрію?

✓ ДЕНЬ 3. ЩО ЗРОБИТИ, АБИ ПОДОРОЖ ЗАПАМ'ЯТАЛАСЯ?

1. Вітання

▶ «Подарункове» вітання

Учителеві слід заздалегідь попросити дітей принести сувеніри, магніти, листівки, фото тощо з місць, де вони побували.

— (Ім'я дитини), я тебе вітаю і хочу подарувати тобі подарунок, який придбала у Черкасах... (Діти по черзі передають пам'ятні сувеніри і називають місце, звідки повернулися із подорожі.)

Учитель робить висновок щодо «географії» мандрівок та речей на згадку про ці подорожі.

▶ Цікавинки дня

— Що нового відбулося з моменту останньої ранкової зустрічі?

— Розкажи про останню подію, яка трапилась із тобою.

▶ Робота з календарем погоди. Фенологічні спостереження

□ Ранкове повідомлення: число, місяць, рік, день тижня, настрій, події цього дня.

□ Фенологічні спостереження.

— Яка температура повітря? Стан неба? Чи є опади?

— Яким став вітер?

— Як змінюється тривалість дня і ночі восени?

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що зробити, аби подорож запам'яталася?»

▶ Дидактична гра «Чарівний мішечок»

У торбинці обстежити долонькою предмет (фотоапарат, гаджет, блокнот, олівець, лупа, мікроскоп...), назвати його і показати, чи це правильна відповідь.

— Як ці речі пов'язані з темою дня «Що зробити, аби подорож запам'яталася?»?

▶ Метод «ПРЕС»

— Я вважаю, щоб подорож запам'яталась, потрібно...

— Тому що...

— Наприклад,...

— Отже,...

3. Групове заняття

Завдання для груп. Складіть колективну розповідь про цікавий сувенір, який нагадує про чудову подорож.

Необхідно використати 5 почуттів, щоб найкраще описати сувенір. Кожний учасник групи по черзі складає лише 1 речення. Команда представляє результат спільної роботи.

4. Теми для Щоденника вражень
- Мені подорож запам'яталася тим, що...
 - Щоб мандрівка була безпечною, я...
 - З подорожі додому я обов'язково привезу...

✓ ДЕНЬ 4. ЧИМ ВРАЖАЄ ЧЕРКАЩИНА?

1. Вітання

» Гра «Мої добрі справи»

- Хто нам сьогодні хоче розповісти, з ким, коли і як ви віталися?
- А які добрі справи ви зранку вже встигли зробити?
- Хто вам сьогодні дякував і за що?

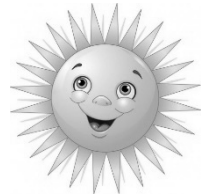
» Гра «Як поліпшити настрій»

— Чи є в нашому класі сьогодні насуплені личка? Чи хочеться вам розповісти всім про те, що вам зранку зіпсувало настрій?

» Психогімнастика

Діти уявляють себе Сонечком і посилають свої теплі промінчики на все, що потребує тепла на Землі.

— Який настрій у вас став після цього?

2. Обмін інформацією. Тема дня «Чим вражає Черкащина?»

» Поетична хвилинка

Черкащино!
 Зоря моя єдина!
 Струмочок чистий, як струна, бринить.
 Мій краю рідний! Пісня тополина!
 Хіба тебе я могу не любити?!
В. Даник

- Які почуття виникають?
- У чому неповторність Черкащини?

2. Групове заняття

» Гра «Плетемо Черкаський віночок»

Для гри знадобляться фішки та кубик. Кожен гравець по черзі кидає кубик на карту Черкаської області.

У кого випаде...

- 1 — декламує вірш про рідний край;
- 2 — розказує скоромовку;

- 3 — загадує загадку;
- 4 — пригадує прислів'я про рідний край;
- 5 — називає річки Черкащини;
- 6 — називає визначні місця Черкащини.

Якщо учасник не зміг виконати завдання — пропускає наступний хід.

► *Гра «Я знаю національні страви»*

— З давніх часів кухня нашого краю була багата на різні продукти, корисні для здоров'я. Це овочі, риба, м'ясо, молоко, мед, горіхи. У народі кажуть: «Борщ і каша їжа наша». Із поданих картинок (учитель заздалегідь готує різні предметні малюнки):

I група — приготує борщ;

II група — добере все необхідне для приготування вареників.

► *Гра «Стосується Черкащини»*

- Шевченко народився у... (*селі Моринці*).
 - Резиденція Б. Хмельницького знаходиться в... (*Чигирині*).
 - Зерноленд відображає цікавість до... (*сільського життя*).
 - Чайковський відвідував... (*місто Кам'янку*).
 - Через Черкаси протікає річка... (*Дніпро*).
 - У минулому іграшки на Черкащині виготовляли із... (*глини, деревини, тканини*).
4. Теми для Щоденника вражень
- Я люблю Черкащину за...
 - Я пишаюсь рідним краєм, тому що...
 - Що я знаю про Черкащину?

✓ ДЕНЬ 5. ЧОМУ ГОВОРЯТЬ: «ЧЕРКАЩИНА — СЕРЦЕ УКРАЇНИ?»

1. Вітання

► *Побажання у колі друзів*

Один учень піднімає руку однокласника і каже: «Це мій друг Сашко». Всі відповідають: «Привіт, Сашко!». У кінці кола всі разом кажуть: «Доброго ранку, друзі!».

► *«Сенкан» до слова «Ранок»*

1. Ранок.
2. Добрий, ласкавий.
3. Приходить, посміхається, надихає.
4. Ранок — чудовий початок дня.
5. Пробудження.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Чому говорять: «Черкащина — серце України»?»

— Черкащину можна сміливо назвати душею України, адже саме на території цієї області зосереджена найбільша кількість культурних пам'яток. Недарма вже не перший рік існує дуже цікавий соціальний проєкт — тур «Золота підкова Черкащини». Пропоную ознайомитися з основними пам'ятками туристичного маршруту, переглянувши відео.

(<https://youtu.be/b8RPymHSoP8>; <https://youtu.be/-0AuZ-fKP2g>)

— Що вразило?

— Чому говорять: «Черкащина — серце України»?

3. Групове заняття

▶ «Крісло автора»

— Автором сьогодні буде... (підготовлена дитина).

ЧЕРКАЩИНА — СЕРЦЕ УКРАЇНИ

Образ Черкащини поєднує у собі всі символи України: широкий могутній Дніпро й залитий сонцем ставок за селом, білі українські хатини й тополі край дороги, безкрайні поля пшениці й реліктові дубові ліси, плетені тини із соняшником і насадженим на жердину глечиком, та лелеки, які мостять на стрісі гніздо...

Черкащина — то старовинна мощена дорога, що веде з небуття. Дорога, що йде до тієї України, яку ми всі несемо у власній душі, яку ми так щиро любимо...

Черкащина — це геній Богдана Хмельницького й Тараса Шевченка. А поміж багатьох районів — Смілянщина.

Смілянський район міститься на Придніпровській височині, межує з Городищенським, Кам'янським, Черкаським, Шполянським районами Черкаської області, Новомиргородським районом Кіровоградської області. Сміла — місто обласного підпорядкування та районний центр (*відстань до Черкас — 30 км*). На Смілянщині народились відомі вчені М. Котляренко, Ю. Усатенко, С. Марочковський, М. Пустельников, письменники Т. Осьмачко, Л. Тараненко, літературознавець П. Федченко. Смілянщина — батьківщина відомого мецената української культури та цукрозаводчика П. Симиренка. У селі Попівка не раз бував лауреат Нобелівської премії 1908 р., учений-біолог І. Мечніков.

У місті Сміла є залізнична станція імені Тараса Шевченка, встановлена Пам'ятна дошка на честь графа Олексія Бобринського — засновника залізничної станції, музей «Потяг». Старовинний потяг — пам'ятний знак з нагоди заснування залізниці, пам'ятник Т. Шевченку біля залізничного вокзалу, Покровський кам'яний собор, побудований 1859 року, Смілянський краєзнавчий музей і ще багато надбань, якими пишаються сміляни.

► Читацька активність

- Читання розповіді на стільці автора.
- Запитання учнів до автора.
- За бажанням — доповнення учнів.

4. Теми для Щоденника вражень

- Чим цікава Черкащина?
- Які новини мене вразили?
- Що запропоную відвідати друзям?

ТИЖДЕНЬ 3

✓ ДЕНЬ 1. ЯК ДОСЛІДЖУВАТИ СВІТ ПІД ЧАС ПОДорожі?

1. Вітання

Добридень, гори, ліс, ставки, поля!
Добридень, діти! Щастя вам і долі!
Почався день, прокинулась земля,
І заспівав веселий вітер в полі.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як досліджувати світ під час подорожі?»

— Сьогодні у нас незвичайний ранок. Ми здійснимо уявну подорож. І подорожувати ми будемо на цьому кораблі. Уявіть, що ви дослідники і вам потрібно розказати про відвідане місце настільки цікаво і пізнавально, щоб усім захотілося побувати саме там.

— Ви готові здійснити таку подорож?

— Щоб почати нашу подорож, виконаймо перше завдання.

▶ Гра «Хвилинка спостережень»

— Яка зараз пора року?

— Як називається місяць?

— Який стан неба?

— Чи є вітер?

— А опади?

— Яка температура повітря?

— Чи були інші природні явища?

— Чи може літак здійснити політ за таких умов?

— Які речі нам потрібно взяти у подорож, щоб можна було досліджувати світ?

3. Групове заняття

▶ Вправа «Займи позицію»

У класній кімнаті у різних місцях розташовані невеликі плакати із твердженнями:

- Подорож — чудова нагода для дослідження об'єктів природи.
- Досліджувати і пізнавати світ можна й не виходячи з дому.
- Світ уже відкрили, нам у подорожах нема чого досліджувати.

Учні займають позицію та обґрунтовують її.

▶ Гра «Впізнай за описом»

Діти об'єднуються у групи. Кожна група обирає тварину або рослину, які можна зустріти під час подорожі. Наприклад, мешканців зоопарку (*Черкаського, Київського...*), рослину — символ міста або із ботанічного саду (*Київ — каштан і т. ін.*). Кожна група складає загадку про об'єкт природи. Інші групи повинні відгадати його за описом.

— Про які цікаві факти із життя тварини (*рослини*) ви хотіли би більше дізнатися?

— Яким способом дослідження краще скористатися? (*Запитати у дорослих; прочитати інформацію у рекламному буклеті екскурсії; дізнатися в Інтернеті; запитати у працівників зоопарку тощо*)

4. Теми для Щоденника вражень

- Під час подорожі мене зацікавило...
- Моя улюблена тварина.
- Як я досліджую світ під час подорожі?

✓ ДЕНЬ 2. ЯКІ РОСЛИНИ МОЖУТЬ ЗАЦІКАВИТИ ПІД ЧАС ПОДОРОЖІ?

1. Вітання

Промінь сонця візьми у долоньку маленьку
Й до грудей своїх ніжно його притули.
Хай любов з добротою цвітуть у серденьку,
А тоді їх до іншого серця пошли.

► Привітання «з капелюху»

Учні на картці (можна на аркуші паперу для нотаток) записують своє ім'я і кладуть картку у капелюх, потім по черзі витягують картку і вітають того, чиє ім'я на ній написано.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Які рослини можуть зацікавити під час подорожі?»

► Поетична хвилинка «Земля — наш дім»

Чи чули ви, як тихо шепче ліс,
Як весело виспіває струмочок?

Чи бачили, як пагін новий зріс
І як квітує поле і садочок?

Наталя Карпенко

— Чи доводилось вам під час подорожей побачити рослини, що вас зацікавили?

— Що саме незвичного було в них?

► Стратегія «Входження в картину (світлинку)»

- Що відбувається на світліні? Як ви це зрозуміли?
- Де і коли відбуваються ці події? Чому ви так вважаєте?
- Що ви відчуваєте, коли дивитесь на цю світліну?
- Що вас дивує на цій світліні?
- А якщо б на цій світліні були ви? Де б ви опинилися?

► Гра «Мішечок уподобань»

(Використовується підхід «Цілеспрямований обмін інформацією».)

— Я принесла ось такий мішечок. Це мішечок уподобань. У ньому дуже багато різних смайликів. Зараз ми будемо передавати мішечок по колу, кожен скаже, що йому подобається у навколишньому, а потім дістане з мішечка для себе смайлик.

- Як ви вважаєте, чому всі люблять рослини?
- Які рослини зустрілися вам дорогою до школи?
- Про які рослини ви хотіли би дізнатися більше?

3. Групове заняття

► «Живе фото»

Діти групою по 5–6 осіб зображують певну рослину (*усі разом*). Це може бути квітка, дерево або кущ (*наприклад, рослина — символ України або екзотична рослина іншої країни тощо*). Решта учнів мають здогадатися, що це за рослина, і розказати, чим вона цікава.

4. Теми для Щоденника вражень

- Мої улюблені квіти.
- Які рослини зацікавили мене під час мандрівки?
- Про що можуть розповісти рослини-символи України?

✓ ДЕНЬ 3. ЯК СПЛАНУВАТИ ПОДОРОЖ?

1. Вітання. Гра «Комплімент»

— Утворімо коло. Візьміться за руки. Згадайте щось приємне про свого однокласника. Скажіть комплімент товаришеві ліворуч та подаруйте йому квіточку, яка є на ваших партах, та гарний настрій, при цьому не забувайте дякувати одне одному.

— Що ви відчуваєте, коли вас оточують гарні слова та посмішки?

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як спланувати подорож?»

► Вправа «Загадкова скринька»

Покажіть дітям закриту скриньку, скажіть, що ви поклали у неї певний предмет, і запропонуйте визначити, що це може бути. При цьому діють такі правила.

- Скриньку не можна відкривати.

- Її можна трусити.
- Кожен може поставити одне запитання про об'єкт усередині скриньки.
- Якщо хто-небудь уважає, що знає, який предмет знаходиться всередині, може поставити одне закрите запитання на зразок: «Це...?»
 - Так, це диск. Можливо, ви назвете цей мультик? («Дора-мандрівниця».)
 - Що вам допомогло?
 - Сьогодні я пропоную вам здійснити казково-пригодницьку подорож навколо світу разом з Дорою...
- ▶ Перегляд уривка мультфільму (<https://youtu.be/reZscaGlfGI>)
- Щоб подорож була успішною, слід ретельно підготуватися до неї, тобто спланувати.

3. Групове заняття

▶ Створення поради «Як спланувати подорож»

Діти у групах складають поради щодо планування подорожі. (Можна їх схематично зобразити.)

1. Подбай про квитки, якщо подорожуватимеш потягом або літаком.
2. Визнач цікаві місця, у яких хочеш побувати.
3. Ознайомся з прогнозом погоди і подбай про відповідний одяг.
4. Подумай, скільки часу триватиме мандрівка.
5. Поміркуй, скільки коштів необхідно для поїздки.
6. Склади речі, які знадобляться у мандрівці.
7. Приготуй їжу і воду на «перекус» у дорозі.
8. ...

▶ Гра «Зберись у подорож»

1-ша група — подорожує до Африки;

2-га група — до Антарктиди;

3-тя група — до Австралії;

4-та група — до Північної Америки;

5-та група — до Південної Америки.

Кожна група дітей отримує карту світу. На ній потрібно відобразити маршрут їхньої мандрівки. Кольоровими олівцями позначити місця, у яких вони планують зробити зупинки.

Роздайте учням також картки із зображеннями різних речей. Кожна група має впродовж 1 хв вибрати необхідні речі для мандрівки на певний материк і скласти у «рюкзак».

► Вправа «Мікрофон»

— Чому вибрали саме ці речі?

— Чи є серед них щось зайве? Переконайте нас у правильному виборі.

Учні презентують вибрані речі.

4. Теми для Щоденника вражень

- Як я планую маршрут подорожі.
- Найважливіша риса мандрівника.
- Як я готую улюблений сендвіч.

✓ **ДЕНЬ 4. ПРАВИЛА СУПЕРГЕРОЙСЬКОЇ КОМПАНІЇ ТУРИСТІВ**

1. Вітання.

► Вправа «Приємні побажання»

(Учні утворюють коло, тнуть долоньки і передають тепло своїх долоньок одне одному, говорячи компліменти.)

— Вітаю вас, друзі!

- Хто прийшов із гарним настроєм — рукою махніть.
- Хто чує мене — головою кивніть.
- Хто бачить мене — прошу, оком моргніть.
- Хто найвеселіший — ви всім усміхніться.
- Хто ввічливий — сусідові злегка вклоніться.
- Похитайте головою праворуч-ліворуч, раз, іще раз.
- Хто вміє дружити, поплескайте у долоні, хочу побачити я вас.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Правила супергеройської компанії туристів»

— Хто такий супергерой? Яких супергероїв ви знаєте?

— Чи могли б ви бути супергероями? У чому ваша суперсила?

— З ким із друзів ви б вирушили у мандрівку? Чому?

— Які якості притаманні мандрівникам? (*Розумні, сміливі, спритні, хоробрі, відважні, сильні.*)

— Яка найголовніша якість мандрівників? У чому їхня суперсила?

3. Групове заняття

► Складання правил супергеройської компанії туристів

Кожна група складає правила супергеройської компанії туристів (час для виконання завдання — 2 хв). Після звіту кожної групи клас обирає основні 3 правила туристів.

— Час перевірити, як ви виконуєте правила супергеройської компанії туристів. Об'єднаємось у дві команди.

► **Командна гра «І ти, і він, і я!»**

Перед кожною супергеройською компанією «хвилькою» стоять кеглі — перепони для туристів (5 шт.). Усім учасникам гри зав'язують очі.

Завдання для команд. Тримаючись за руки, пройдіть дистанцію, не зачепивши кеглі.

► **Гра «Збери хмиз»**

— Після довгих переходів є час для відпочинку. Тимчасові зупинки називаються привалами. На привалі мандрівники відпочивають, готують обід. А щоб його приготувати, потрібне багаття, що розводять, користуючись хмизом.

Хмиз — це тонкі гілочки дерев.

Учні об'єднуються у команди. Учителю пропонує дітям зібрати розкиданий по килиму «хмиз». Для цього слід прострибати по купинах, узяти хмиз і повернутися назад тим самим шляхом. Час гри обмежений. За сигналом вона буде зупинена. У кого виявиться більше хмизу, та команда виграла.

4. Теми для Щоденника вражень

- У чому моя суперсила?
- Кого я візьму із собою в подорож?
- Мої поради мандрівникам.

✓ **ДЕНЬ 5. ЯК МАНДРУВАТИ СВІТОМ, НЕ ЗАСМІЧУЮЧИ ПРИРОДУ?**

1. Вітання

Аби гарний настрій мати,
Треба всім його бажати.

— Подумки надішліть добрі думки одне одному.

— Який у вас настрій? З гарним настроєм приємно мандрувати!

Виконання пісні «Я з усмішкою мандрую по землі...»

(авт. Галина Британ) (<https://youtu.be/nTAOhszbXok>)

Я з усмішкою мандрую по землі.
Я з усмішкою мандрую по землі.
Сонце, квіточки вітаю,
Менших друзів зустрічаю.
Я з усмішкою мандрую по землі.

Друзі люблять мандрувати по землі.
Друзі люблять мандрувати по землі.
Друзям разом веселіше,

Світить сонечко ясніше,
Друзі люблять мандрувати по землі.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як мандрувати світом, не засмічуючи природи?»

Вам у походи ходити і мандрувать, любі діти!
Вмійте ж природу любити, кожній стеблині радіти.
В полі, у лісі, над яром — квіти, дерева і трави...
Цвіту не вирви задаром, гілки не втни для забави.
Оберігайте ж повсюди шлях і стежиночку в гаї —
Все це окрасою буде нашого рідного краю.

П. Сиченко

— Що може статися, якщо природу не оберігати?

► *Проведення самодослідження, аудиту*

— Пригадайте випадки зі свого життя та оцініть, як часто ви це робите.

У вас є фішки «Завжди» (зелений кружечок), «Інколи» (жовтий кружечок), «Не роблю» (білий кружечок). Вам потрібно ними про-сигналізувати.

- Чи завжди ти прибираєш за собою, відпочиваючи з рідними на природі?
- Чи бережеш ти природу?
- Чи вмієш сортувати сміття?

— Природа споконвіку не шкодує нам нічого, несучи щедро всі свої дари. А від нас щоденно просить лиш одного: щоб до неї люди були добрими.

У світі є багато країн. Кожна країна приваблює нас по-різному. В одні країни ми їдемо відпочити, в інші — побачити чудернацькі споруди. Хтось їде підкоряти вершини гір, хвилі океану. Мандрівка — це цілий процес пізнання самого себе. Подорож допомагає нам бачити не тільки навколишній світ, але й те, як ми ставимось до нього.

► *Вправа «Мікрофон»*

- Людина не може прожити без природи, тому що...

— Людина закохана в природу. А чи справжня то любов? Хто ж тоді руйнує мурашники, вирізає написи на стовбурах дерев, розводять вогнища в лісах, залишає сміття, забруднює повітря й водойми, вирубує ліси, губить тварин? Ніхто інший, як сама людина.

► *Гра «Поведінка в природі»*

— Діти, уявімо, що ми в лісі.

Звучить музика — імітація звуків природи, лісу.

(<https://youtu.be/wghf4fiuPWE>)

— Ліс має повну торбинку подарунків і щедро роздає їх. Вони незвичайні, їх не завжди можна потримати в руках, інколи — лиш почути або відчути. Що це за подарунки, ви здогадалися?

— Пригадайте, як слід поводитися в природі, чого не можна робити.

Сигнальними картками (зеленою — «можна», червоною — «не можна») діти відповідають на запитання.

- Чи можна голосно співати?
- Руйнувати гнізда птахів?
- Сміття в лісі не лишати, за собою прибирати?
- Ламати гілки?
- Кожне гіллячко любити та із пташками дружити?
- Спостерігати за тваринами, підгодовувати птахів?
- Прибирати місце відпочинку?
- Милуватися красою природи?

— Ми залишаємо ліс. Наступна зупинка нашої мандрівки — водою.

► Перегляд мультфільму «Пригоди лісових друзів»
(<https://youtu.be/JZL8EqG7Yol>)

— Що потрібно порадити туристам, які залишають після себе величезні купи сміття?

3. Групове заняття

► Гра «Сортуємо сміття»

Учні об'єднуються у 6 груп. На столах у кожної групи — набори картинок із зображенням сміття і відповідний «контейнер» — лоток для сміття: 1-ша група — «скло», 2-га група — «органіка», 3-тя група — «пластик», 4-та група — «папір», 5-та група — «метал», 6-та група — «електронні відходи». Сьомий контейнер — «небезпечні матеріали» — на столі у вчителя. Діти, вільно рухаючись класною кімнатою, сортують сміття.

► Гра «Захисники природи»

- Якщо ти не рвеш великих букетів квітів — сплесни руками над головою.
- Якщо ти ніколи не залишаєш сміття у лісі — тупни ногою.
- Якщо ти не ламаєш гілок дерев — підстрибни.
- Якщо ти саджаєш і доглядаєш квіти, дерева, кущі — підними руки.
- Якщо ти доглядаєш клумби — посміхнись.
- Якщо до твоєї кімнати залетіла якась комаха і ти намагаєшся випустити її на волю — змахни руками.

- Якщо ти переконаний, що кожній людині потрібно піклуватися про природу, про все живе,— простягни руку сусідам і візьми їх за руки.
4. Теми для Щоденника вражень
- Що я можу зробити для планети?
 - Щоб зберегти природу, я буду...
 - Земля — наш спільний дім.

ТИЖДЕНЬ 4

✓ ДЕНЬ 1. ЯКІ ПОДОРОЖІ РОБЛЯТЬ НАС ЩАСЛИВИМИ?

1. Вітання

Другу руку простягни,
Посмішку усім пошли.
Добрий ранок!
Добрий день!
Нашу зустріч розпочнем!

2. Обмін інформацією. Тема дня «Які подорожі роблять нас щасливими?»

- Що таке щастя, на вашу думку? Коли ви щасливі?
- Чи можуть подорожі зробити нас щасливими? Чому? (*Обмін думками.*)

► *Слухання й обговорення вірша «Щастя»*

— Послухайте вірш «Щастя».

ЩАСТЯ

Щастя — це вічна дорога земна.
Щастя — це літо, зима і весна.
Щастя — це сонце, злива і сніг.
Щастя — це пісню ділити на всіх.
Щастя — це віра в добро і любов.
Щастя — це музика вільних дібров.
Щастя — це друзі та рідний твій дім.
Щастя — це світ, подарований всім.

► *Робота з тлумачним словником*

Щастя — це стан цілковитого задоволення життям; вияв радості від спілкування з рідними, близькими; успіх, удача.

Щастя — повнота та осмисленість життя, здійснення свого людського призначення.

Щастя — благополуччя, земна благодать, бажання жити без горя, смутку, тривоги, спокій і задоволення взагалі, усе бажане, усе те, що заспокоює і задовольняє людину, за переконаннями, смаками і звичками її.

► «Крісло автора»

— Ви, мабуть, чули про «гормони щастя». Що ж це таке? (*Виступ учня з повідомленням.*)

— Ендорфіни — це, мабуть, найвідоміші «гормони щастя» і задоволення. Вони роблять наше життя веселішим, радісним, тримають нас у піднесеному настрої. За достатньої кількості ендорфінів зникає тривога, зменшується стрес, тамається біль, прискорюються процеси розумової діяльності. Ендорфіни допомагають боротися з депресією, позбавляють стану хронічної втоми.

Найпростішим способом підвищення концентрації ендорфінів є поїдання шоколаду, морозива. Шоколад і морозиво — відмінні антидепресанти. Вони стимулюють викид ендорфінів, які поліпшують настрої і підтримують тонус організму.

Лікарі в Лондоні просканували мозок людей, які з'їдали ванільне морозиво і шоколад. Вони зафіксували швидку реакцію в частинах головного мозку, які активізуються, коли люди отримують задоволення.

Ось чому мандрівники часто беруть із собою у подорож шоколад, який заряджає енергією.

► *Слухання притчі про щастя*

(<https://youtu.be/3p94ZrbQ6vk>)

— У якій країні жили гарні та добрі люди?

— Чому гармоніти були щасливими?

— Чи можна завадити людині бути щасливою?

— Тож продовжимо нашу зустріч зі збільшення «гормонів щастя» в нашому організмі — з'їмо шоколадну цукерку!

3. Групове заняття

► *Гра «Магніт»*

— Які слова «притягує» до себе слово «щастя»?

— Об'єднайтеся в групи. Запишіть на аркуші формату А1 ці слова.

» Вправа «Формула щасливого мандрівника»

— А тепер спробуйте вивести формулу щасливого мандрівника, використовуючи записані слова та знаки математичних дій («+», «-», «:», «·»).

— Які подорожі вам найбільше подобаються? Чому?

» Вправа «Талісман мандрівника»

— Багато людей беруть із собою в мандрівку талісман — предмет, який завжди подорожує з ними. Одним із найбільш поширених талісманів є підкова. Підкова здавна вважалася талісманом, що приносить щастя й удачу. Чому так? Уперше знайдена підкова стала символом щастя в Давньому Єгипті. Коней, яких запрягали у вози фараонів, підковували золотими підковами. Але матеріал підкови не робив міцнішим кріплення — рано чи пізно підкови залишалися в пилу дороги. Зрозуміло, що золота підкова як знахідка ставала для подорожнього щастям...

— А зараз кожна група опише свій талісман, який діти брали із собою у мандрівку. Вам необхідно визначитись, звідки ви приїхали, і пояснити, чому саме ця подорож зробила вас щасливими. Розіграйте діалог або полілог.

4. Теми для Щоденника вражень

- Я буду щасливим/щасливою, коли буду подорожувати...
- Мій улюблений талісман.
- Моя найкраща подорож з родиною...

✓ ДЕНЬ 2. ЯКІ ПРИГОДИ МОЖУТЬ ТРАПИТИСЯ ПІД ЧАС ПОДРОЖІ?

1. Вітання

» Вправа «Я бажаю...»

Я бажаю квітам...

Я бажаю друзям...

Я бажаю собі...

Я бажаю всім...

» Вправа «Торбинка по колу»

Усі учасники утворюють коло, тримаючи руки за спиною. У ведучого в руках торбинка, яку потрібно передати по колу з рук у руки якомога швидше так, щоб вона не впала на підлогу.

» Цікавинки дня

— Що цікавого відбулося з моменту останньої ранкової зустрічі?

2. Обмін інформацією. Тема дня «Які пригоди можуть трапитися під час подорожі?»
- Що буває під час подорожі?
 - Яка пригода найбільш запам'яталася під час літньої мандрівки? Як ви знайшли вихід із цієї ситуації? Хто вам допоміг?

► *Вправа «Фотограф»*

Учитель запрошує охочого стати «фотографом». Решта учасників створюють «похмуру команду», яка має сфотографуватися.

Завдання «фотографа» під час «зйомки»: розсмішити «похмуру команду», а завдання команди: не піддаватися на заохочення «фотографа». Гра триває доти, поки гравці не починають сміятися.

3. Групове заняття

► *«Пригода у наметовому містечку»*

Діти об'єднуються у групи по 5–6 осіб.

- «Гра триває!».

Ситуація 1. Сім'я Петренків, що складається із 4-х осіб (*тато, мама і двоє дітей — братик і сестричка*), вирішила відпочити влітку у наметовому містечку біля моря. Вони всі дружно і ретельно збиралися у подорож. Але дорога довга, діти занудьгували у машині. Обміркуйте, у яку гру діти могли б зіграти в автомобілі. Напишіть правила гри.

- Гра «Постав намет».

Ситуація 2. Дорогою до наметового містечка з даху автомобіля, у якій їхала сім'я, скотився і загубився намет. Ніхто не помітив пропажі, про це дізналися лише після приїзду до моря. Допоможіть сім'ї Петренків побудувати намет (*або курінь*) із підручних матеріалів.

(Цю гру можна провести, якщо у вас є ковдри або великі хустки. Можна також використовувати у класі стільці або столи. Час гри — 5 хв.)

- «Story Telling».

— Придумайте історію про те, як закінчилася ця пригода. Як до сім'ї Петренків повернувся намет?

4. Теми для Щоденника вражень

- Моя літня пригода.
- Ми мандруємо з сім'єю...
- Світ, який би я хотів відкрити для себе.

✓ **ДЕНЬ 3. ЧИМ ЦІКАВА ГІРСЬКА МАНДРІВКА?**

1. Вітання

► Гра «Побажання»

Створення спільної сітки: клубочок ниток кидають хаотично одне одному, одночасно висловлюючи побажання другові. Коли нитка передається від одного учня до іншого, кожен з них намотує її на вказівний палець, перш ніж кинути в новому напрямку. Кидаючи клубочок новому учасникові, гравець спочатку називає його ім'я, а потім висловлює побажання для нього.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Чим цікава гірська мандрівка?»

► Вправа «Слухай і роби»

Діти йдуть по колу одне за одним. Ведучий плескає один раз — поза «лелеки» (стояти на одній нозі), двічі — поза «жабки» (присісти, руки на підлозі), тричі — діти йдуть по колу.

- Який у вас настрій після цієї гри?
- Чи доводилося вам подорожувати у горах?
- Що найбільше сподобалось у гірській мандрівці?
- Якими є особливості такої мандрівки?

► «Крісло автора»

ТОП-10 РЕКОРДІВ КАРПАТ

- Карпати — найбільша гірська система України. Середня висота — 1000 м.
 - Карпати — найвологіше місце в Україні.
 - Карпати — місце в Україні, де найбільше річок. Тут протікає річка з найкоротшою назвою — Уж.
 - Карпати — місце в Україні, де випадає найбільше снігу, інколи замети сягають 100 см.
 - Карпати — місце в Україні, де найбільше лісів.
 - У Карпатах є єдина у світі долина нарцисів (м. Хуст).
 - У Карпатах ростуть найвищі в Україні дерева. Висота деяких смерек і модрин сягає 54 м.
 - У Карпатах росте і найменше дерево в Україні — верба туполиста, її висота 12–19 см.
 - У Карпатах знаходиться умовна точка центру Європи (на висоті 750 м).
 - У Карпатах живе найвисокогірніша тварина України — полівка карпатська.
- Що нового ви дізналися про гори Карпати?

3. Групове заняття

► «Україна з неба»

Перегляд відео про гори (<https://youtu.be/LcKUV0xQVBI>).

— Які ваші враження від побаченого?

► *Дискусійна шкала ставлення «Так / ні»*

«Чи можна подорожувати без інструктора у горах?»

Ні 1___ 2___ 3___ 4___ 5___ 6___ 7___ 8___ 9___ 10___ ТАК

Ця стратегія спрямована на з'ясування ставлення третьокласників до означеної проблеми та організацію дискусії у класі. Учитель креслить на дошці дискусійну шкалу, діти отримують клейкий папір для запису (*стікери*). Учитель пропонує учням підписати папір і приклеїти його в тому місці на шкалі, яке відображає їхнє ставлення до проблеми, що розглядається.

Учень виходить до дошки та може розмістити свій стікер на одному з протилежних країв шкали або посередині: ближче до «так» або «ні».

Потім діти об'єднуються у три групи: «Так», «Ні», «Не визначились». Учні із груп «Так», «Ні» декілька хвилин обговорюють свої думки, а потім представники груп по черзі пояснюють свою позицію, обґрунтовуючи свій вибір. Діти групи «Не визначились» уважно слухають аргументи кожної з груп, а потім мають можливість змінити свою позицію на шкалі ставлення або залишити позначку на встановленому місці.

► *Гра-вікторина «Підкорення вершини»*

КРАЩЕ ГІР — ТІЛЬКИ ГОРИ

На дошці намальовані гори і зазначені номери від 1 до 10. У конверті з такими самими номерами — картки із запитаннями. Учні самі вибирають запитання, на які хочуть відповісти.

- Яке спорядження потрібне туристам для мандрівки у горах?
- Їжа для мандрівки: які продукти брати із собою у турпохід?
- Яка найвища точка гір Карпат?
- Якими рослинами вкриті Карпатські гори?
- Який тваринний світ?
- Чим відрізняється карпатська білка від білки, яка живе у центральній частині України?
- Чим займаються люди цієї місцевості?
- Навіщо потрібна трембіта (*найбільший духовий музичний інструмент*) у горах?
- Чим цікаве найбільше озеро Карпат?
- Як називається відомий гірський курорт у Карпатах?

4. Теми для Щоденника вражень

- Чим мене вражають гори?
- Яку вершину я хочу подолати?
- Які гірські рослини мені подобаються?

✓ ДЕНЬ 4. ЯКІ ПРИСТРОЇ ДОПОМАГАЮТЬ НАМ ПІД ЧАС ПОДОРОЖІ?

1. Вітання

— Сьогодні ми привітаємось підморгуванням. Я підморгну Тимофію, Тимофій підморгує тому, хто ліворуч. Тоді той, кому підморгнув Тимофій, підморгує іншому. І так — доки ми всі не привітаємося таким чином.

Зібралися малята
У цікаву гру пограти.
Хто добрий настрій має,
Хай зараз пострибає.
А хтось чомусь сумує,
Хай жваво покрокує.
Усі щирі, посміхніться,
Усі ввічливі, вклоніться.
Ми будемо дружно грати,
У грі всіх вас поважати.

— Чудово! Я бачу — вам сподобалося.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Які пристрої допомагають нам під час подорожі?»

» «Прогнозування за ілюстрацією»

Діти мають зробити власні припущення щодо теми та з'ясувати, що вони знають з цього приводу. Щоб налаштувати учнів на роботу, поставте такі питання: «Що, на вашу думку, тут зображено? Яка тема дня? Що ви чули про це?».

► Вправа «Не хочу хвалитися, але я...» (обмін інформацією)

Усі учасники утворюють коло, кожен по черзі називає своє ім'я та говорить фразу, що починається зі слів: «Не хочу хвалитися, але я цього літа подорожував(ла)... і мені допомагали такі пристрої...».

► Щоденні новини

— Доброго дня!

Сьогодні: (день, число, місяць).

Погода: ...

Свої іменини святкують...

► Вправа «Створи челендж»

— Що зайве?

3. Групове заняття

► Вправа «Маленький лайфхакер»

Діти об'єднуються в групи за назвами приладів або за кольорами цеглинок конструктора. Із цеглинок створюють неіснуючий прилад, який, на їхню думку, необхідний під час подорожі.

Презентація учнівських робіт.

4. Теми для Щоденника вражень

- Який пристрій найбільше знадобиться мені під час подорожі?
- Я б хотів(ла) дізнатися...
- Мене здивувало...

✓ ДЕНЬ 5. ЧИ МОЖНА ПОДОРОЖУВАТИ ДО ВЕСЕЛКИ?

1. Вітання

Ранок розпочавсь цікаво,
Світить сонечко ласкаво,
В календарик заглядає
І від посмішки аж сяє.
Знає сонце гомінливе —
День сьогодні особливий!

- Сьогодні ми подорожуємо веселкою до Веселкової країни!
- Звідки ж береться веселка?

— Веселку можна спостерігати тільки перед дощем або після нього. І тільки тоді, якщо одночасно з дощем крізь хмари пробивається сонце. Вона з'явилася, тому що в кожній крапельці дощу сонечко бачить відображення всього, до чого торкається. А потім хоче показати це нам. Але ж усе навколо різнобарвне, тому в небі з'являються промінчики світла різних кольорів.

» Діагностика настрою

- У нашому класі теж пройшов дощик!
- Діти, з вами хочуть привітатися «емоційні краплинки» веселкового дощику. Нумо перевіримо, з яким настроєм ви завітали до школи? Оберіть та підніміть ту краплинку, що відповідає вашому настрою.

(Діти знаходять піктограму — «емоційну краплинку», яка відображає їхній настрій, і шелестять, ніби дощик.)

2. Обмін інформацією. Тема дня «Чи можна подорожувати до веселки?»

— Ви колись замислювалися, чому раптом у небі з'являється кольоровий місточок? *(Можливо, це стається тоді, коли сто людей одночасно промовляють слово «дякую»? Чи тоді, коли хтось відчуває надзвичайне щастя? А може, навпаки, коли комусь дуже сумно?)*

— Як потрібно правильно стояти, аби побачити веселку? *(Повернутись спиною до сонця, а обличчям до дощу.)*

— Коли веселку ніхто не бачить?

— У який час доби можна побачити веселку? *(Вона показується людям тільки вранці або ввечері, коли Сонце низько над землею.)*

— Що ви відчували, коли бачили веселку?

3. Групове заняття

► *Гра «Один, два, три, чотири, п'ять, йду веселку я шукать...»*

Під веселу музику діти довільно рухаються класом. Коли вчитель називає числа у будь-якому порядку, учні зупиняються і виконують певну дію:

1 — іду з парасолькою, і дме дуже сильний вітер;

2 — стрибаю, щоб оминати калюжі;

3 — виливаємо воду з гумового взуття *(одна особа виливає, друга підтримує, допомагає, зміна ролей);*

4 — переносимо молодшу сестру *(брата)* через величезну калюжу *(робимо «сидельце», зміна ролей);*

5 — ідемо під однією парасолькою під час зливи.

► *«Порушена послідовність»*

Діти у групах отримують розрізані частини тексту, з яких потрібно скласти казку «У пошуках веселки» *(авт. Ольга Пенюк).*

I

Над ними вгорі нависла велика темна хмара, з якої виглядало обличчя, що нагадувало злу чарівницю. Вона неприємно сміялася і раділа, що нарешті вибралася з тієї малої та незручної скриньки. А тепер, коли стала вільною, вона вирішила зробити для людей щось погане. Діти почули, як вона промовляла якісь незрозумілі їм слова: «Абра-кадабра-чуйфики-муфики». І за мить усе навколо почало втрачати колір: квіточки, зелені листочки, пташки, сонечко — усе це стало безбарвним. А зла чарівниця полетіла далі, радіючи з того, що накоїла.

Перелякані діти побігли до хати, де розповіли бабусі про все, що сталося. Старенька бабуса знала багато цікавого. Вона заспокоїла

дітей і сказала, що зможе їм допомогти. «Аби світ знову став кольоровим і барвистим,— сказала вона,— треба вирушити на пошуки, **знайти сім кольорів веселки** і принести мені. Лише тоді я зможу вам допомогти».

II

Одного літнього сонячного дня Іринка, Петрик і Тарасик вирушили на прогулянку. Вони гуляли на моріжку біля хати, поки не натрапили на дивну скриньку.

Невеличка таємнича коробочка лежала у траві та дивно виблискувала від сонячних промінчиків. Петрик підняв її та уважно почав розглядати. Вона була легка, ніби порожня, але відкрити її чомусь було неможливо. Довго діти мудрували над нею, і ось нарешті вона відкрилася. Зі скриньки із сильним свистом щось вилетіло. Воно почало збільшуватися в розмірах і дуже голосно говорити. Діти налякано стояли й дивилися вгору.

Словник: *моріжок* — густа, молода трава.

III

Там бабуся обережно вилила всі фарби у глиняний глечик, потім усе змішала, тихенько і усміхнено прошепотіла якісь чарівні слова і хлюпнула все догори на небо.

О, диво! На небі знову з'явилася яскрава веселка! Вона почала радісно усміхатися, а все навколо почало оживати: заспівали пташки, підняли голівки квіти і все навкруги засяяло новими кольорами, але вони були ще яскравішими.

Лише тоді діти зрозуміли, що добро, дружба і допомога одне одному перемогли зло. Весь світ навколо них став дивовижним, барвистим і засяяв яскравими кольорами веселки.

IV

Недовго думаючи, діти вирішили вирушити в дорогу. Вони взяли із собою сім невеличких пляшечок для фарби. Бабуся дала їм ще й **чарівний клубочок**, який їм мав привести назад додому.

Мандри тривали довго. Діти пішли в дальній лісок, де росли різнокольорові квіти. Там вони довірливо розповіли квіточкам про те, що відбулось. І сталося диво. Квіточки ожили і почали говорити: «Не сумуйте, ми всі з радістю допоможемо вам». Вони підійшли до дітей, і кожна поділилася своїм кольором. **Кульбабка** дала їм **жовту фарбу**, **мак** — **червону**, **волошка** — **синю**, **фіалочка** — **фіолетову**, **річка** — **блакитну**. Незабаром прискакав **коник-стрибунець**, який

дав їм **зелену** фарбу. І лише тільки одна пляшечка залишалася порожньою. Дітям бракувало помаранчевого кольору. Вони знову пригадали слова бабусі: «Тільки тоді все стане таким, як було, коли кольорів буде сім». Вони зажурено сиділи на лісовій галявці й раділися про те, де ж їм знайти помаранчевий колір. Їхню розмову випадково підслухав зайчик, який пробігав повз них. Він зупинився і радісно сказав: «А я знаю, як вам допомогти. Швиденько ідемо зі мною!».

Недалеко, в глибині лісу, вони натрапили на яскраво-**помаранчеву маленьку білочку**, яка з радістю додала їм останній і такий потрібний колір.

Коли всі пляшечки були наповнені різнокольоровими фарбами, що відповідали кольорам веселки, радісні й усміхнені діти повернулися додому.

Звіт груп можна провести так: одна група зачитує першу частину, інша — другу і т. ін.

— З чим асоціюєте червоний (*помаранчевий, жовтий зелений...*) колір веселки?

— А з якими кольорами асоціюєте подорож?

— Чи можна подорожувати до веселки?

— Чи можна взяти із собою веселку? Яким чином?

► Дослід «Веселка із CD-диску»

Матеріал: CD-диск.

Хід дослідження. Змінюючи кут нахилу диску, можна отримати веселкову смужку або круглу веселку.

4. Теми для Щоденника вражень

- За яких обставин я бачив(ла) веселку?
- За що я люблю веселку?
- Чи є початок і кінець у веселки?

2-Й МІСЯЦЬ

МІЖ МИНУЛИМ І МАЙБУТНІМ

Мета: створити умови для з'ясування впливу часу і людей на пам'ятки культури; сприяти формуванню навичок знаходити потрібну інформацію про винахідників, діячів культури і мистецтва відповідно до власних зацікавлень; дати змогу учням висловлювати власні думки і почуття з приводу побаченого і почутого, розрізняти факти і судження у простому медіатексті, створювати прості візуальні медіапродукти; стимулювати помірковано використовувати наявні природні ресурси; вчити користуватися годинником для відстеження та планування подій свого життя.

ТИЖДЕНЬ 1

✓ ДЕНЬ 1. ЩО МОЖНА ДІЗНАТИСЯ ПРО ІСТОРІЮ ВІД ДОРОСЛИХ?

1. Вітання

Добрий день, малята,
Хлопчики і дівчата.
З давніх пір і понині
Кажуть в нас в Україні:
«Здоровенькі були!»

► Вправа «Привітання із сусідом»

Діти утворюють коло, передають і продовжують речення:
«Від дорослих я хочу дізнатися про...».

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що можна дізнатися про історію від дорослих?»

► «Крісло автора»

— Наша планета народилася приблизно 4,5 мільярди років тому. За цей час вона пережила багато різних історій. Поява динозаврів, крижаний холод, побудова пірамід, жорстокі війни, відкриття нових земель і країн.

Завдяки дослідникам ми дізнаємося про людей та події минулого. Мудреці шукають підказки, які висновки можна зробити і як уникнути помилок у майбутньому.

Кожна родина має свою власну історію. З таких окремих родоводів складається історія міста чи села, а згодом і всієї країни та світу.

► Вправа «Мікрофон»

- Що досліджують історики?
- Які інструменти потрібні для проведення досліджень з історії?
- Хто хотів би вивчати історію? Чому?

3. Групове заняття

► Вправа «Збери пазли»

Кожна дитина отримує частинку пазла із серії «Історичні джерела». Рухаючись протягом певного часу класом, діти мають об'єднатися в групи та скласти картинки — пазли.

► Вправа «Давні слова»

За допомогою цеглинок конструктора діти в групах згадують і викладають стародавні, на їхню думку, слова.

Відбувається презентація та обговорення результатів роботи груп.

4. Теми для Щоденника вражень

- Історія для мене — це...
- Історію потрібно вивчати, тому що...
- Я хотів (*не хотів*) би стати істориком, бо...

✓ **ДЕНЬ 2. ЩО БУЛО, КОЛИ МЕНЕ НЕ БУЛО?**

1. Вітання

Діти промовляють разом з учителем:

Встав раненько — посміхнись,
 Бо чудово в світі жити!
 В синє небо подивись
 Й починай добро творити!

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що було, коли мене не було?»

► Вправа «Не хочу сперечатися, але...»

Учитель пропонує учасникам по черзі розповісти про себе: «Що було, коли мене не було?». Після того як кожна дитина продовжила

речення: «Не хочу сперечатися, але коли мене не було...», відбувається обговорення.

- Від кого ми можемо дізнатися, що було до нас?
- Які предмети нам можуть розповісти про давнину?
- Чи можемо ми змінити минуле?

3. Групове заняття

► Гра «Шукачі скарбів»

Учні об'єднуються у групи за видами історичних джерел (малянки — посуд, книжка, мапа, прикраса). У класі заховані цеглинки конструктора зі складами слова.

АР

ХЕ

О

ЛО

ПІ

Я

Діти мають знайти всі цеглинки та скласти слово. Обговорюють його значення.

4. Теми для Щоденника вражень

- Археологом бути цікаво, бо...
- У минулому мене приваблює...
- Я хотів(ла) би знайти (відкрити)...

✓ ДЕНЬ 3. ЩО РОЗПОВІДАЮТЬ ПРО МИНУЛЕ ТВОРИ МИСТЕЦТВА?

1. Вітання

Колом сонечко іде,
За собою день веде.
Станьмо разом, станьмо в колі —
Станем сонечком у школі.

► Гра «Уяви себе»

Діти намагаються уявити себе на місці якогось предмета (сонячного промінця, маленького листочка, кришталевої вази). Перевтілюючись в образ, вітаються.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що розповідають про минуле твори мистецтва?»

Перегляд мультфільму «Це наше і це твоє. Наймовірні археологічні знахідки — наші!» (<https://youtu.be/BZ8PJkFmUjA>).

► Вправа «Мікрофон»

- Які знахідки розповідають про історію нашої землі?
- Що таке пектораль?
- Скільки їй років?
- Що зображено на пекторалі?
- Де можна побачити пектораль зараз?

3. Групове заняття

► *Вправа «Митці майбутнього»*

Діти об'єднуються у групи за жанрами мистецтва — живопис, декоративно-прикладне, музика тощо.

За допомогою цеглинок конструктора (*можна використовувати папір, пластилін, покидьковий матеріал*) створюють для нащадків пам'ятку про історію сьогодення.

1-ша група — картина;

2-га група — прикраса;

3-тя група — предмет посуду;

4-та група — 3D-вимірний об'єкт сучасної побутової техніки.

Групи презентують та обговорюють роботи.

4. Теми для Щоденника вражень

- Щоб стати археологом, потрібно бути...
- Давні знахідки можуть розповісти про...
- Я мрію організувати експедицію...

✓ ДЕНЬ 4. ЧИ ЖИЛИ ДИНОЗАВРИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ?

1. Вітання

Діти утворюють коло або сидять на килимку.

Доброго дня вам, любі малята!
Хлопчики милі мої та дівчатка!
Щирою посмішкою я вас вітаю,
Гарного настрою на весь день бажаю!

Діти по колу передають іграшку сердечко і висловлюють короткі побажання для всіх присутніх.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Чи жили динозаври на території України?»

► *Вправа «Вірю — не вірю»*

Учитель ставить запитання, а учні за допомогою цеглинок конструктора або руками демонструють свою згоду або заперечення.

- З латини слово «dinosaur» перекладається як «жахливий ящур». (+)
- Незважаючи на значні розміри, мозок більшості динозаврів був завбільшки за волоський горіх або м'ячик для гольфу. (+)
- Учені встановили, що молоді тиранозаври росли неймовірно швидко, додаючи по кілька кілограмів щодня і стрімко збільшувались у розмірах. (+)
- Більшість динозаврів були хижакami і потребували значної кількості тваринної їжі. (–)

- На території США є місто динозаврів, справжнісінький населений пункт у штаті Колорадо, примітний тим, що в ньому всі вулиці названі на честь динозаврів. (+)
- Найближчі родичі динозаврів з нині живих істот — не ящірки і крокодили, а птахи. Наприклад, свійські кури. (+)
- Найдрібнішим з-поміж усіх динозаврів, які коли-небудь існували, вважається компсогнатус, що мешкав на території сучасної Західної Європи. Судячи зі скам'янілих останків, доросла особина важила лише близько 4 кг. (+)
- На сьогодні ученими описано і класифіковано близько 1000 видів динозаврів. (+)
- Багато трав'яних динозаврів ковтали каміння, щоб поліпшити процес перетравлення їжі. (+)

► Вправа «Добре — погано»

Учні класу об'єднуються у дві команди: «Плюс» і «Мінус». Наприклад, аналізується слово *динозавр*.

— Добре, що на нашій планеті жили динозаври, вони були могутніми.

— Погано, що вони жили дуже давно і я не можу їх побачити зараз.

— Добре, що динозаври були страшними, вони самі нікого не боялися.

— Погано, що динозаври росли дуже швидко, їм потрібно багато їжі...

3. Групове заняття

► Вправа «Художники»

Діти об'єднуються у групи за кольорами веселки або цеглинок конструктора і мають створити сюжетний малюнок з динозавриком. Головна умова — зображення має спонукати до позитивних відчуттів.

Обов'язковою є презентація учнівських робіт.

4. Теми для Щоденника вражень

- Динозаври вимерли, тому що...
- Про динозаврів я хотів(ла) би дізнатися...
- Історія нашої планети має багато таємниць...

✓ ДЕНЬ 5. ЩО МОЖНА ДІЗНАТИСЯ ПРО ДАВНІ РОСЛИНИ?

1. Вітання

— У дуже давні часи, коли звукове мовлення людей було ще незрозумілим, наші пращури використовували різні жести. Спробуйте привітати свого сусіда за допомогою міміки і різних рухів.

Діти утворюють коло та передають вітання сусідові за допомогою жестів.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що можна дізнатися про давні рослини?»

► *Весела руханка (пісенька кульбабки)*

(<https://youtu.be/fkLTiihMbHQ>)

► *Вправа «Інтерв'ю»*

Діти по черзі ставлять запитання.

— Як звучить головну героїню пісні?

— До якого виду належить кульбаба? (*Багаторічна, трав'яниста, дикоросла.*)

— Як розповсюджується ця рослина?

— Яку користь приносить кульбаба?

— Звідки ми беремо інформацію про цю рослину?

— Скільки років кульбадці?

— Як називаються вчені, які досліджують прадавні рослини?

3. Групове заняття

► *Вправа «Неіснуюча рослина»*

Діти об'єднуються в групи по 4–5 осіб (за назвами рослин або обирають картинки з різними рослинами). За допомогою цеглинок конструктора протягом 5–7 хв вони складають неіснуючу рослину.

Під час презентації роботи пояснюють свій вибір, найважливі моменти створення об'єкту.

4. Теми для Щоденника вражень

- Що було б, якби всі рослини зникли...
- У майбутньому я хотів (*хотіла*) би вивести таку рослину...
- Для кожної рослини важливо...

ТИЖДЕНЬ 2

✓ ДЕНЬ 1. ЯК ДІЗНАТИСЯ ПРО МИНУЛЕ?

1. Вітання

Діти утворюють коло та за кольором цеглинки вітаються із сусідом.

- Червона цеглинка — привітатися носиками.
- Жовта цеглинка — поклон, реверанс.
- Синя цеглинка — рукостискання, погляд в очі.
- Блакитна цеглинка — сучасний набір рухів (*плескання, кулачки, лікті, підошви*).

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як дізнатися про минуле?»**» Вправа «Чарівна торбинка»**

Діти сидять на килимку в колі. По черзі вони опускають руку в торбинку і не дивлячись на предмет мають його впізнати. Далі дитина демонструє предмет, а решта пояснюють, що він може розповісти про минуле. У торбині можуть бути різні предмети залежно від підготовки та інтересів конкретних дітей (*старовинне фото, давня монета або купюра, маска (фото) дідуся або бабусі, лупа, дерев'яний гудзик, намисто, свищик тощо*).

» Вправа «Мікрофон»

— Який предмет зайвий? (*Лупа, вона лише допомагає вивчати історію.*)

— Які ще предмети допомагають дізнаватися про минуле? (*Книги, Інтернет...*)

— Які стародавні предмети є у вашій родині?

3. Групове заняття**» Вправа «Дослідники»**

Діти об'єднуються у групи по 4–5 осіб. Кожна група з-поміж великої кількості запропонованих має обрати картинки певного виду:

- старовинний одяг;
- старовинний посуд;
- письмові джерела;
- старовинні предмети побуту;
- старовинний інструмент тощо.

Під час презентації роботи груп обов'язковим є пояснення вибору.

4. Теми для Щоденника вражень

- Я хочу, щоб ніколи не зникали...
- На машині часу я хотів (*хотіла*) би опинитися...
- Світ змінюється, тому що...

✓ ДЕНЬ 2. ЯК ШУКАТИ ІНФОРМАЦІЮ ПРО МИНУЛЕ?**1. Вітання**

Діти утворюють коло.

» «Павутинка»

— Розкажіть, що цікавого відбулося з вами вчора.

Перший учень бере клубочок ниток і коротко розповідає про свої новини. Потім, тримаючи свою нитку, кидає клубок іншому.

— Що утворилося? Ця чарівна павутинка єднає нас усіх. Вона схожа на сонечко.

Після цих слів діти простягають руки вперед і з'єднують їх у центрі кола. Тихо стоять, намагаючись відчутти себе теплими сонячними промінчиками.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як шукати інформацію про минуле?»

► *Вправа «Скринька з таємницями»*

Діти сидять на килимку, передають по черзі скриньку і ставлять запитання про предмет, який знаходиться у ній. Запитання мають бути такими, щоб можна було дати відповідь «так» або «ні».

Наприклад:

— Цей предмет можна їсти?

— Він круглий?...

(У скриньці заховані букви, краще пластикові, щоб вони могли торохотіти у скриньці під час обговорення.)

► *Вправа «Мікрофон»*

— Як пов'язаний вміст скриньки з темою дня?

— Де можна дізнатися найбільше інформації про минуле?

— Які історичні джерела можна вважати достовірними?

3. Групове заняття

► *Гра «Детективи»*

(Проводять за методикою «Два — чотири — всі разом».)

Спочатку діти об'єднуються у пари і впродовж обмеженого часу мають знайти у класі та записати назви предметів, які в майбутньому можуть стати історичним джерелом. Після закінчення часу об'єднуються у четвірки, обговорюють результати і визначають спільний перелік предметів. Далі відбувається колективне обговорення.

4. Теми для Щоденника вражень

□ Знайти інформацію про минуле мені допоможе...

□ Мені цікаво дізнатися...

□ У моїй родині цікавляться *(не цікавляться)* минулим...

✓ **ДЕНЬ 3. ЧИМ БАГАТІ НАДРА УКРАЇНИ?**

1. Вітання

► *«Веселе рукостискання»*

Діти об'єднуються в пари, стають одне навпроти одного, кажуть: «Доброго ранку!». Торкаються долонями обох рук із сусідом. Потім

по черзі торкаються однойменних пальців свого сусіда, висловлюючи побажання на кожен дотик, починаючи з великого пальця. Вітання завершується рукостисканням і словами: «Успіху тобі!».

2. Обмін інформацією. Тема дня «Чим багаті надра України?»

» Вправа «Детективи»

По класу в різних місцях причеплені літери А, И, И, И, І, К, К, Л, Н, Н, О, О, П, Р, С. Діти мають їх відшукати та утворити словосполучення (*корисні копалини*).

— Які асоціації у вас виникають?

— Що ви знаєте про корисні копалини? (*Короткі відповіді.*)

» Слухання казки

Дуже-дуже далеко у темному лісі жили маленькі гноми. Щоранку вони ходили в гори на пошуки корисних копалин. Вони були талановиті та любили знаходити нове використання речам, які всі люди використовують у своєму житті.

І ось коли навесні зійшов сніг, гноми почали будувати будинок із кам'яного вугілля, торфу, змазували його нафтою. Вони пояснювали лісовим мешканцям, що ці матеріали використовуються для отримання тепла. Та звірята не могли зрозуміти такої ідеї і лише дивувались винаходам гномів. А ті швидко збудували свій будиночок і дуже цьому раділи.

Незабаром настало спекотне сонячне літечко. Як йому раділи гноми! Та виявилось, що літо стало для них сумною порою.

Сонечко припікало дедалі сильніше. Від високої температури почав сильно диміти торф та запалало кам'яне вугілля.

Коли пожежу погасили, гноми побачили, що будиночок згорів.

Що ж тепер робити? З чого будувати будинок? Як зробити вдома тепло?

(*Обговорення наслідків.*)

3. Групове заняття

» «Дружний потяг»

Діти шикуються одне за одним, тримаючи за пояс того, хто стоїть попереду. Учитель каже: «Паровозик і вагончики з корисними копалинами повинні бути дуже уважними, турбуватися один про одного, щоб нікого не загубити під час подорожі». У такому положенні вони долають різні перепони:

- переїхати через гори (*піднятися і зійти зі стільця*);
- проїхати крізь тунель (*пройти під натягнутою мотузкою*);
- пробратися крізь густий ліс (*пройти навколо стільців, не зачепивши їх*);

- обережно проїхати поміж болотами (*обійти навколо груп парт*).

Діти не повинні відриватися від свого партнера. «Загублені» вагончики їдуть у депо.

4. Теми для Щоденника вражень

- Про корисні копалини мені відомо...
- Без корисних копалин людина не зможе...
- Я мрію (*не хотів би*) бути геологом...

✓ ДЕНЬ 4. ЧОМУ ПОТРІБНО ОБЕРІГАТИ ЗЕМНІ НАДРА?

1. Вітання

► Вправа «Числове привітання»

Діти утворюють коло. Учитель показує певне число — учневі потрібно озвучити привітання з такою кількістю слів. Наприклад: учитель показує 1, дитина вітається одним словом: «Привіт!», якщо вчитель показує 2, дитина вітається двома словами: «Добрий день!» і т. д.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Чому потрібно оберігати земні надра?»

► Вправа «Гаряча десятка»

Учні сидять на килимку. Перша дитина називає корисну копалину, друга має повторити попереднє слово та назвати своє, третя — попередні два і додати своє. Якщо виникає затримка, дитина може сказати: «Пропускаю хід».

Залежно від підготовки класу, можна зазначити, як саме використовують корисні копалини. *Наприклад:*

- з глини роблять посуд;
- з глини роблять посуд; пісок використовують на будівництві...

► Екологічна гра «Геологи»

У класі на підлозі (*місце обмежене*) вчитель розсипає квасолю, горох, соняшникове і гарбузове насіння, кукурудзу тощо. Кожна рослина символізує якусь корисну копалину.

Учні об'єднані у групи по 3–4 дитини. Кожна група — це добувачі однієї конкретної корисної копалини (*1-ша добуває вугілля — соняшникове насіння; 2-га — вапняки — гарбузове, 3-тя — граніт — горох...*).

За сигналом учителя протягом короткого часу кожна група по черзі має збирати свою корисну копалину. Назву і кількість зібраних зерняток оголошує вчитель або ведучий. Гру проводять у декілька етапів до повного збирання «корисних копалин».

Обговорення

— Коли збирати зернята було найлегше? (*Спочатку, їх багато.*)

— Чому востаннє не змогли зібрати достатню кількість? (*Закінчилась сировина.*)

— Як маємо використовувати корисні копалини? (*Економно.*)
Чому? (*Вони вичерпні.*)

3. Групове заняття (за методикою РАФТ)

— Уявіть себе корисною копалиною і напишіть повідомлення до людства.

Роль (хто пише?)	Аудиторія (Хто отримує?)	Формат (У якій формі?)	Тема (Про що це?)
<i>Корисні копалини</i>	<i>Людство</i>	<i>Лист, SMS, запрошення...</i>	<i>Економне використання корисних копалин</i>

Наприклад: 1-ша команда — торф.

Шановні земляни! Зупиніться, не осушуйте болота, бо торфу на землі не буде.

З повагою торф

4. Теми для Щоденника вражень

- Щоб використовувати менше вугілля, можна...
- Розумно використовувати потрібно лише деякі корисні копалини...
- Охороняти земні надра означає...

✓ ДЕНЬ 5. ДЕ В УКРАЇНІ ВИДОБУВАЮТЬ СІЛЬ?**1. Вітання**

► «Кольорові компліменти»

Діти утворюють коло, тримаючись за щось біле в одязі або тримаючи біле в руках. Вітаються одне з одним, виголошуючи «білий» комплімент.

Наприклад:

— Доброго ранку, Софіє! Ти схожа на білу шапочку кульбабки.

— Привіт, Кирило! У тебе волосся, як біла хмарка.

— Вітаю тебе, Марійко! Ти схожа на білу сніжинку.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Де в Україні видобувають сіль?»

► *Робота над загадками*

- Мене не їдять, і без мене не їдять.
- Без кореня і без квіту служить цілому світу.

- ▼ Кришталючки тверді,
Світлі — аж іскряться.
Народились у воді,
А води бояться. (Сіль.)

► Перегляд мультфільму «Це наше — і це твоє. Сіль»
(<https://1plus1.video/ce-nashe-i-ce-tvoe/1-sezon/3-vypusk-full>)

► Вправа «Мікрофон»

— Про яку корисну копалину йдеться у мультфільмі?

— Яким способом видобувають сіль? (*Шахти, добувають у морях.*)

— Що найбільше здивувало?

► Вправа «Так чи ні?»

Учитель називає певний факт, а діти за допомогою цеглинок конструктора (*два кольори*) мають показати, погоджуються вони з думкою чи ні.

- У стародавньому Римі сіль подавали кожному гостю на знак дружби. (*А в Україні?*)
- У середньовічній Європі ціна солі була такою високою, що вона виконувала роль грошей.
- Хлорид натрію, тобто кухонна сіль,— єдина мінеральна речовина, яку людина споживає майже в чистому вигляді.
- Сіль буває різних кольорів.
- Сіль — єдиний харчовий продукт, строк придатності до вживання якого вимірюється мільйонами років.
- Сіль у великих кількостях є отрутою.

3. Групове заняття

Діти отримують карту України у пазлах (*кожна частинка — окрема область з назвою*). Учні мають скласти карту та позначити на ній родовища кам'яної солі в Україні за підказками.

- Найбільші родовища розташовані в області, назва якої починається з букви *Д*.
- Ця область межує з іншою державою.
- Найкоротший шлях до наступного великого родовища проходить через 6 областей нашої країни.
- Третє за величиною родовище знаходиться в області, назва якої починається з десятої літери алфавіту.

4. Теми для Щоденника вражень

- Що важливіше: сіль чи цукор?
- Я мрію побувати у соляній шахті...
- Вислів «З'їсти пуд солі» означає...

ТИЖДЕНЬ 3

✓ ДЕНЬ 1. ЩО БУДЕ, КОЛИ Я ВИРОСТУ?**1. Вітання**

Привіт, привіт тобі, мій друже.
Я скучив за тобою дуже.
Не бачив цілі вихідні,—
Аж два таких предовгих дні!

Діти вітаються почергово по колу, із сусідом праворуч — кивком голови, ліворуч — дотиком долоні.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що буде, коли я виросту?»

— Діти, впізнайте героїв мультфільму «Пригоди бджілки Майї». (Майя, Віллі та Філіп.) У них є малюнки, на яких зображена мрія.

— Вам хочеться дізнатися, про що вони мріють? Тож розгляньмо. (Розглядають ілюстрації кожного із героїв.)

— Майя мріє про веселий відпочинок на зеленому острові, де можна помилуватися океаном і погрітися на сонечку.

— Віллі мріє долетіти до далеких зір і знайти там дивовижну квітку.

— А Філіп мріє про велику квіткову галявину, де можна назбирати багато солодкого нектару і виготовити з нього солодющий мед.

— А про що може мріяти людина?

» Вправа «Моя мрія»

— Пропоную вам послухати мрії учнів нашого класу, імена яких починаються на літеру *О*. (Висловлювання дітей.)

— Бажаю, щоб вони здійснилися в усіх вас.

Я хочу вам дати одну пораду. Кожна мрія починається із засвоєння людиною конкретних знань, які допомагають чарівно змінювати все довкола і досягати бажаних результатів.

» «Крісло автора»

Учитель пропонує декільком учням сісти в крісло автора і розповісти: «Що я мрію змінити на планеті, коли виросту?».

3. Групове заняття**» Вправа «Професія на букву»**

1-ша група — складає перелік професій на букву *А*;

2-га група — складає перелік професій на букву *Б*;

3-тя група — складає перелік професій на букву *В*;

4-та група — складає перелік професій на букву *Д*.

► *Гра в групах «Професії майбутнього»*

Діти з цеглинок конструктора викладають назви професій майбутнього (як варіант, можна створити образ професії майбутнього) і презентують свою роботу.

4. Темі для Щоденника вражень

- Коли я виросту, я хотів би (хотіла б) змінити...
- Що буде навколо мене, коли я виросту?
- Дорослим (дорослою) я себе бачу серед...

✓ **ДЕНЬ 2. КИМ Я ХОЧУ СТАТИ?**

1. Вітання

Встаньте, дітки, всі рівненько,
Посміхніться всі гарненько.
Посміхніться всі до мене,
Посміхніться і до себе.
Привітайтеся: «Добрий день!»
Хай гарно розпочнеться новий день!

— Коли йшли до школи, яких людей ви зустрічали?

— Як ви вважаєте, ким вони можуть працювати?

2. Обмін інформацією. Тема дня «Ким я хочу стати?»

Діти по черзі висловлюють думку, ким вони хочуть стати у майбутньому. Наприклад: «У майбутньому я хочу стати пожежником, щоб рятувати життя людей».

► *Думки вголос «Чи є найважливіша професія?»*

Діти висловлюються, аргументують свою відповідь.

► *Читання вірша Ольги Шнуренко «Всі професії важливі»*

Столяр в майстерні стругає,
Стружку збирає в корзинку —
Потім про яблука дбає,
Робить їм ліжко узимку.
Доярка доїть молоко в корови —
Я п'ю щодня стакан і йду до школи.
Лікар ліки призначає,
Якщо захворіли раптом,
Але кожен добре знає,
Що найкращі ліки — жарти.
Продавець у магазині
Усміхається привітно —
Ця весела господиня
Продає осінні квіти.

Моряк — закоханий у море,
 А в мріях бачить океан,
 І хоче стати командором,
 Здолати бурю й ураган.
 Листоноша лист мені приніс,
 Затанцюю я йому на біс,
 І дізнаюсь про новини
 Від подружки Катерини.
 Льотчик обіймає небо сине,
 І від того дійсно він щасливий.
 Кухар їжу нам готує смачно —
 Ми за це йому безмежно вдячні!
 Швачка шиє одяг для людей,
 В неї так багато є ідей.
 Прикрашає всіх сучасна мода,
 І хороший настрій — нагорода!

Всі професії для нас важливі,
 Руки золоті — це справжнє диво!

3. Групове заняття

— Назвіть по черзі одну професію, з якою ви стикалися нещодавно.

(Діти називають, намагаються не повторюватись.)

» Вправа «З ким я маю справу?»

Діти групуються по 4 і добирають відповідність картинок, потім висловлюються.

- Якщо я учень, то я маю справу з учителем.
- Якщо я пацієнт,..
- Якщо я пасажир у таксі,..
- Якщо я пасажир автобуса,..
- Якщо я пасажир літака,..
- Якщо я покупець,..
- Якщо я потерпілий,..
- Якщо я клієнт у їдальні,..

» Гра «Без труда нема плода»

Діти об'єднуються у 2 групи. Одна група сідає ліворуч від учителя, інша — праворуч, навпроти першої групи. Учитель зачитує запитання, яка група готова відповісти — плескає в долоні.

Учитель. Уявімо собі життя без роботи: і на виробництві, і в школі ніхто нічого не робить. Що трапилося б?

- Наприклад, не працює електрик...
- Не вийшов на роботу пекар...
- Вирішив відпочити кочегар...

— А якщо всі хлібороби й доярки не вийдуть на роботу?

— Правильно, люди кожної професії повинні добросовісно виконувати свою роботу. Та людина, яка робить усе із задоволенням, — це людина відповідальна, працьовита. Вона береться із бажанням за справу. Хочеш жити добре, бути заможним — працюй наполегливо і завзято. Навіть «маленька праця краща за велике безділля», бо вона теж приносить свої плоди й дає хороший результат.

4. Теми для Щоденника вражень

- Професія моєї мрії.
- Щоб отримати професію, потрібно...
- Які професії мені зустрілися б, якби я потрапив(ла) у майбутнє?

✓ ДЕНЬ 3. ЩО Я ЗНАЮ ПРО СУЧАСНЕ ВИРОБНИЦТВО ПОСУДУ?

1. Вітання

Ви сьогодні вже проснулись?
 Мамі зранку посміхнулись?
 Клас наш радо вас вітає!
 Настрій кожен гарний має?
 Станьмо разом в дружне коло!
 Привітай нас, рідна школо!
 — Добрий день!

► Гра «Побажання»

Створення спільної сітки: клубок ниток хаотично передають одне одному, одночасно висловлюючи одне одному побажання. Передаючи клубок новому учасникові, спочатку називають його ім'я, а потім — побажання для нього.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що я знаю про сучасне виробництво посуду?»

- Які предмети ми відносимо до посуду?
- Як його виробляють?

► *Ознайомлення з 10 українськими брендами, які виготовляють посуд з кераміки та дерева*
 (<https://bzh.life/ua/mesta-i-veshi/brendy-posudy>)

Обговорення

- З яких матеріалів виготовляють посуд українські майстри?
- Який декор наносять на посуд за допомогою тиснення?
- Що дає змогу зменшити кількість відходів при виробництві та створити нові речі?
- Що таке порцеляна і майоліка?

— Який бренд вас найбільше вразив і чим?

— Чому вироби майстрів популярні в багатьох країнах світу попри їхню вартість?

3. Групове заняття

► Гра «Комерсанти»

- Діти об'єднуються у групи за кольорами цеглинок конструктора.
- Учитель пропонує дітям уявити себе виробниками посуду та спільно в команді створити товар, який вони продають.
- Кожна група отримує завдання придумати рекламу власного товару і розказати про нього так, щоб інші команди захотіли його придбати.

4. Теми для Щоденника вражень

- Я хочу створити власний бренд з виготовлення...
- Моя найулюбленіша чашка...
- У моїй родині полюбляють користуватися посудом, який...

✓ ДЕНЬ 4. ЯК ЗБЕРЕГТИ ТЕ, ЩО Є?

1. Вітання

Доброго ранку, сонце привітне!
 Доброго ранку, небо блакитне!
 Доброго ранку, в небі пташки!
 Доброго ранку, зелені дубки!
 Доброго ранку, люди привітні!
 Я всім побажаю, щоб посмішки квітли!

► Гра «Таємне вітання»

Перший учень передає «закодований» ним сигнал. Цей сигнал по черзі передається кожній дитині, доки не дійде до «відправника».

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як зберегти те, що є?»

— Хто такі екологи?

Звернімося до тлумачного словника і дізнаймося, що таке екологія і чому ця наука зараз украй потрібна для нашого суспільства.

Сучасна екологія — наука про навколишнє середовище, основою якої збереження і відновлення природи.

Еколог — захисник суспільства і природи від руйнівного впливу техногенних факторів.

— Кожен із нас може долучитися до збереження довкілля. Це не так важко, як здається на перший погляд.

► Перегляд відео «7 порад, як подбати про екологію»

(<https://youtu.be/SHUkqipowM4>)

Обговорення

- Які екологічні поради згадуються у відео?
- Як ви можете боротися з поліетиленовими пакетами, одноразовим посудом та пластиковими пляшками?
- Що можна зробити, щоб економно використовувати воду, транспорт і електричну енергію?
- Що таке кругообіг речей у природі та сортування сміття?

3. Групове заняття▶ *Гра «Стежка доброти»*

Кожна група отримує запитання: «Що робите особисто ви і які цікаві прийоми знаєте, щоб зберегти довкілля?».

Діти записують відповіді на відбитках ступні, презентують свою думку і прикріплюють пропозиції на великий аркуш паперу, що лежить на підлозі.

- Навіщо ми зробили цю стежину?

ГІМН ПРИРОДИ

Чистих рік прозорі води,
Гарні луки і ліси —
Нам джерела насолоди,
І натхнення, і краси.
Скрізь рослини і тварини
Зустрічають радо нас.
Нам простори України,
Як один зелений клас.

Ми живого не образим,
Ми живому, як брати,
Прокладаємо ми разом
Шлях до світлої мети.
Нашу рідну Україну
Всю ми хочемо пройти,
Прокладаючи стежину
І краси, і доброти.

О. Родінка

4. Теми для Щоденника вражень

- Моєму життю і життю майбутніх поколінь загрожує...
- Я можу залишити у спадок чисту і прекрасну Землю.
- Я знаю, як зберегти те, що є.

✓ ДЕНЬ 5. ЩО Є ЗАПОРУКОЮ ЗДОРОВ'Я І ДОВГОЛІТТЯ?**1. Вітання**

Доброго здоров'я, діти, доброго вам дня.
Хай вам ясно сонце світить у вікно щодня.
Хай сміється мирне небо і дивує світ.
А Земля нехай дарує вам барвистий цвіт.
Бо здоров'я, любі діти,— в світі головне.
А здоровий і веселий — щастя не мине!

Вітання по колу за зразком:

«Доброго ранку, _____, я здоровий(а), бо _____».

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що є запорукою здоров'я і довголіття?»

— Народна мудрість каже: «Без здоров'я немає щастя. Найбільше в світі багатство — це здоров'я».

— Як ви розумієте цей вислів? (*Відповіді дітей.*)

— Правда, здоров'я — всьому голова. Коли людина здорова, то вона дужа, весела, красива, сильна, витривала, смілива, тому що вона прекрасно почувається і може наполегливо працювати, навчатись, може робити те, що їй до душі, займатись улюбленою справою. А коли щось болить, то сили немає, радості також, бо всі думки про одне — як позбутись болю.

— А як же берегти своє здоров'я? (*Думки дітей.*)

— Берегти своє здоров'я означає вести здоровий і активний спосіб життя: робити зарядку, ходити в походи, займатись посильною фізичною працею, відвідувати спортивні секції, дотримувати правил гігієни, адже чистота — запорука здоров'я. А ще виробляти в собі добрі, корисні звички, позбавляти та уникати поганих, шкідливих.

» Гра «Корисно — шкідливо»

— Нумо пригадаємо, які звички корисні, а які — шкідливі?

Учні показують зеленою цеглинкою конструктора «корисно», а червоною — «шкідливо».

- Перебування на свіжому повітрі.
- Звичка все куштувати.
- Тривале сидіння біля телевізора.
- Миття рук перед уживанням їжі.
- Дворазове чищення зубів.
- Куріння цигарок.
- Правильне регулярне харчування.
- Загартовування.

» «Крісло автора»

Розповіді учнів «Як зберегти своє здоров'я» (*за бажанням*).

3. Групове заняття

» Гра «10 правил»

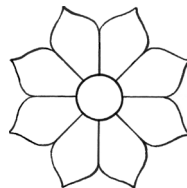
— Це ті правила, які ви маєте виконувати щодня. Попрацюймо у групах. У вас на партах лежать конверти. Відкрийте їх. Хто уважний і хоче бути здоровим — легко вгадають потрібне слово.

1. Як прокинувся — вставай,
Ліні волі... (*не давай*)
І під музику бадьору
Ти зарядку... (*починай*).

- Щоб здоровим довго жити,
Воду слід усім... (любити),
Мило, пасту, гребінець —
Будеш справжній... (молодець).
2. Зуби добре вчищай,
Милом руки... (вимивай).
Пам'ятай про основне,
Що здоров'я... (головне).
3. Але ти не поспішай, подивись спочатку,
Чи нічого не забув, чи усе в... (порядку).
І дивись, не барись,
В школу швидко, швидко... (мчись).
В школі, в класі не брудни,
Сміття бачиш —... (підніми).
4. Не носи в кишені жуйки,
Крейдку, яблука і булки,
Кнопки, цвяхи, сірники,
А носи... (носовички).
5. Будьте всі здорові, діти,
З усмішкою в світ... (йдіть).
Хай вам щиро сонце світить,
Всі здоровими... (ростіть).
6. Щоб тобою всі пишались,
Перехожі оглядались,
Так роби, щоб люди звикли:
Ти у всьому завжди... (приклад).
7. Щоб міцне здоров'я мати,
Треба добре... (пам'ятати)
Дітям правила прості,
А за змістом — ... (золоті).

► Гра «Чарівна квітка здоров'я»

Діти у групах по передають колу квітку, на пелюстках якої намальовані різні продукти харчування для зміцнення здоров'я, зі словами: «Я вважаю, що для зміцнення здоров'я необхідно...».

4. Теми для Щоденника вражень

- Здоровим бути модно.
- Що я роблю, щоб бути здоровим (здоровою)?
- Мені приємно бути здоровим (здоровою)...

ТИЖДЕНЬ 4

✓ ДЕНЬ 1. КИМ БУЛИ НАШІ ПРАЩУРИ?

1. Вітання

Ранок розпочавсь цікаво,
Світить сонечко ласкаво,
В календарик заглядає
І від посмішки аж сяє.
Знає сонце гомінливе —
День сьогодні особливий!

» Гра «Снігова куля»

Група дітей утворює коло, перший гравець називає своє ім'я. Другий називає ім'я першого і своє. Третій — ім'я першого, другого і своє.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Ким були наші пращури?»

» Літературна хвилинка

— Послухайте вірш. Хто буде уважним, той зможе відповісти на питання нашого дня «Ким були наші пращури?»

З давніх-давен так повелося...
Сутужно жити довелося...
Й на тернах рідної країни,
Зросло козацтво України.
Як промінь ясний з поміж неба,
В захисниках була потреба,
І тут з'явився він — козак,
Сталевих шабель він мастак.
Він вільним був, із духом сильним,
Був мужнім, хвацьким та кмітливим,
Народ в обіду не давав,
Невпинно ворогів вбивав
За святу землю, матір, Бога,—
Була йому одна дорога.
За покликом людської долі,
Щоб зберегти безцінну волю.
Немало пройдених шляхів,
Лягло й немало ворогів,
Та лиш КОЗАК стоїть й понині
На нашій славній Україні.

— У мирний час наші предки вирощували хліб, були хліборобами, а коли виникала потреба захищати країну від ворогів — обороняли свою землю, ставали захисниками, козаками.

Козак (демонстрування слайда, світлини) — вільний лицар, шляхетний оборонець рідної землі, одвічний вартувий свободи і незалежності українського народу. Вони мешкали в Запорізькій Січі та Хотинській фортеці. *(Демонстрування слайдів, світлин.)* Це були сміливі, хоробрі воїни.

Тож і ми уявимо себе козаками і пограємо в найулюбленіші ігри козаків.

Всі шикуюємось у ряд!
Вчіться, дітки, в козачат!
Щоб здоров'я гарне мати,
Треба більше тренуватись.

► *Гра-естафета «Хто швидше доїде на конячці?»*
(біг з гімнастичною палицею)

Учитель. Ви були швидкі, як вітер. Я дуже радію, що ви — справжні козаки, але хочу перевірити, чи маєте ви силу в руках.

► *Гра-естафета «Сильна рука» (вправа з армрестлінгу)*
Учитель

Наші славні козаки
Позмагались залюбки.
Всі здолали перешкоди,
Пройшли крізь вогонь і воду.

3. Групове заняття

— Козаки завжди прагнули до волі, миру та незалежності. Тому сьогодні ми виготовимо голуба — символ миру.

Діти в групах із цеглинок конструктора створюють голубів.
Кожна група пише листа-подяку своїм предкам.

4. Теми для Щоденника вражень

- Я знаю, за що боролися мої предки.
- Я теж хочу бути козаком (*козачкою*).
- Найбільше в козаках мені подобається...

✓ ДЕНЬ 2. ЯКИМИ МИ Є СЬОГОДНІ?

1. Вітання

Щиросердно привітаєм
В цьому класі нас усіх.

В парах гарно покружляєм,
Не шкодуєм ніг своїх.
Три плескання, три притопи,
Присідання і підскок.
Посміхнулись, привітались
І почнемо наш урок.

» Вправа «Подаруй усмішку»

2. Обмін інформацією. Тема дня «Якими ми є сьогодні?»

— Чим ви любите займатися у вільний час?

— Які ігри у вас улюблені?

— Де й коли можна грати в ігри?

— Які різновиди ігор вам відомі? (*Дитячі, спортивні, настільні, логічні, електронні...*)

— Ігри мають чітко встановлені правила. Відхилення гравця від правил у таких іграх, зазвичай, інші гравці вважають шахрайством, що призводить до конфліктів, образ, припинення гри.

— Перед тим як розпочати гру, згадаймо правило дружби!

Утворімо разом коло!
Скільки друзів — глянь навколо.
Руку другу простягну,
З другом сварку не почну.
Будемо дружно грати,
У грі всіх поважати.

» Вправа «Малюємо разом»

Діти працюють у парах. У кожної пари — один аркуш паперу. Малювати потрібно вдвох, разом тримаючись за олівець.

Завдання: намалювати картину, на якій мають бути зображені шкільні розваги сучасних дітей або дітей майбутнього. Якою її створити, учні вирішують самі. (*Презентація робіт.*)

» Вправа «Мікрофон»

Діти по черзі висловлюють думки: «Якими ми є сьогодні?».

3. Групове заняття

» Створення колажу «Наші розваги в школі»

Учні об'єднуються в групи, отримують картки із зображенням моментів шкільних роваг. Створюють колаж шкільного осередку. Наприкінці демонструють результати роботи.

4. Теми для Щоденника вражень

□ Щоб весело було у школі, я...

□ Мої шкільні розваги.

□ Мені допомагають цікаво проводити час у школі...

✓ ДЕНЬ 3. ЧОМУ ЗНИКАЮТЬ ІСТОРИЧНІ ПАМ'ЯТКИ?

1. Вітання

Поділившись настроєм своїм,
Ми частинку серця друзям залишаємо.
Другу руку простягни
І міцніше обійми,
Подаруй йому тепло своїх долонь.
З добрим ранком привітай,
Добра й щастя побажай,
Щоб міцнішим стало наше дружне коло.

► Вправа «Привітання жестами»

Діти утворюють коло і вітаються мовою жестів.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Чому зникають історичні пам'ятки?»

— Діти, хто такі реставратори?

Нумо дізнаємося про це із словника.

Реставрація (лат. *Restauratio* — відновлення) — сукупність рятувальних, відновлювальних і консервативних засобів відносно творів мистецтва (від ювелірівства до архітектури).

— Як називають людей, які відновлюють історичні пам'ятки?

► Перегляд та обговорення відеоролика «Унікальна старовинна пам'ятка архітектури на Черкащині потребує реставрації»

(<https://youtu.be/zPJMtwZNNn8>)

— Що потрібно для збереження цієї пам'ятки?

— Хто це може зробити?

— Чому, на вашу думку, так сталося?

► Перегляд та обговорення відеоролика «Визначні пам'ятки України»

(<https://youtu.be/fYp92F8czWc>)

— Що вам сподобалося?

— Що вразило?

— Хто зберіг ці пам'ятки?

— Що може з ними статися, якщо про них не піклуватися?

3. Групове заняття

► Гра «Реставратори»

Діти об'єднуються у групи. Кожна група придумує схему порятунку історичних пам'яток. Наприкінці презентує.

4. Теми для Щоденника вражень
- Незвіданий світ історії моєї країни.
 - Я хотів би (хотіла б) відвідати...
 - Мені подобається...

✓ ДЕНЬ 4. ЧОМУ ЗНИКАЮТЬ ТВАРИНИ І РОСЛИНИ?

1. Вітання

Промінь падає в долоні —
Другу посміхнись.
Очі у небес бездонні —
За руки візьмись.
Шелестить над нами листя —
Весело стрибай.
Хвиля мружиться іскристо —
Тож і ти моргай!
Вже метелик не сумує —
З радістю танцюй.
Квіти хтось комусь дарує —
Тож і ти даруй.
На поляні гриб-грибочок —
В кошик поклади.
А на річці є місточок —
Швидше перейди.
Заховалася сунічка —
Нахились мерщій.
Вітер вже лоскоче личко —
Ти його закрий.
В небо пташечка злетіла —
Спробуй полети.
Десь за лісом сонце сіло —
Тож сідай і ти.
Задощила раптом хмарка —
Руки підставляй.
Потім знову стало жарко —
Голову сховай.
Ось таке воно, це літо —
В небо задивись.
Пісня лине понад світом —
Другу посміхнись.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Чому зникають тварини і рослини?»

► «Хвилинка роздумів»

— Послухайте вірш. Про що автор розповідає у ньому?

БЕРЕЖІТЬ ПРИРОДУ

Бережіть струмочок,
 Не брудніть ви річку!
 Бо вода-живиця
 Вам ще знадобиться!
 Не зривайте квітку!
 Не ламайте гілку.
 Вам — це мить забави,
 А рослинці — гірко!
 Бережіть зелене царство
 Й все живе, що є у ньому.
 А природа буде в службі
 Всім нащадкам аж до віку!

— Чому зникають рослини і тварини?

— Як люди сьогодні рятують природу?

(<https://youtu.be/CZ5-hV-95g0>)

► Гра «Як зберегти природу»

- Якщо ти знаєш, що потрібно економити чисту воду, підведись.
- Якщо ти не кидаєш у річку, озеро пляшок, каміння, сплесни у долоні.
- Якщо ти не смітиш на березі річки, озера, тупни ногою.
- Якщо ти не лякаєш жабок, не ловиш бабок, сплесни у долоні над головою.
- Якщо ти вважаєш, що кожен повинен піклуватися про природу, простягни руки сусідам.

— Посміхніться одне одному. Ми всі разом зможемо захистити і зберегти природу для себе і тих, хто житиме після нас.

3. Групове заняття

► Дидактична гра «Ланцюжок екологічних знаків»

Діти виставляють екологічні знаки та розповідають про них.

- Милуйся вбранням дерев і кущів. Рослинам боляче, коли їм завдають шкоди.
- Оминай отруйні гриби, вони потрібні диким тваринам.
- Бережи пташині гнізда, там будуть пташенята.
- Пильнуй мурашники, бо мурашки корисні.
- Відпочиваючи в природі, прибирай після себе. Для сміття є спеціальні місця: ями, контейнери...
- Насолоджуйся красою квітів у природі, зірвані рослини швидко зів'януть.

- Обійди стороною павутиння, залиш у спокої павуків, вони приносять користь.
- Поводься у лісі тихо, галас може налякати лісових мешканців...

Діти об'єднуються у групи та отримують картки. Потрібно скласти їх так, щоб утворилися римовані рядки.

- Як урятувати водойми?

Я до вас звертаюсь, діти,
Як довілля відновить?
Хто підкаже, що робити?
Думайте і говоріть!
Щоб до життя нам повернути море, річку,
Трудитись треба всім чимало.
Не лити бруд їдкий в водичку
І не кидати, що попало.

- Як слід поводитися в лісі?

А в ліс прийшов, то не сміти!
У лісі не господар ти,
А лише гість, поведься чемно
І не кричи, як звір, даремно.

- Чому не можна розпалювати вогнище?

А вогнище — велике лихо.
Тому з вогнем поведься тихо.
Все спалахне від нього вмить,
Звір, пташка, ліс — усе згорить!

- Чому не можна ловити метеликів?

Метелики — неначе квіти,
Але не треба їх ловити.
І хоч вони тваринки дрібні,
Та квітам просто необхідні.

- Що забруднює повітря?

Повітря забруднюють дим і заводи,
І це завдає всім великої шкоди,
Бо гинуть дерева, травичка і квіти,
Хворіють частенько дорослі та діти.

- Чи можна рвати квіти?

Не рви квіток — нехай цвітуть.
Маленькі бджілки там живуть,

Жучки та оси п'ють нектар,
Бо ж квітка — це природи дар!

- Чому пташки весело співають у лісі, а в клітці — мовчать і сумують?

Пташки щебечуть і літають.
Чому ж у клітці не співають?
Тому співають, що літають,
Щебечуть, бо свободу мають.

- Що можна зробити, щоб Земля була зеленою, а повітря — чистим?

Легені Землі — це зелені ліси!
Без них ні повітря нема, ні краси.
Всім людям потрібно дерева садити,
Щоб дихати свіжим повітрям, щоб жити!

- Чому людина — це частина природи?

Людина — частина живої природи,
Вона без повітря прожити не може.
І щоб у довкіллі здоровому жити,
Людині потрібно природу любити.

4. Теми для Щоденника вражень

- Якщо всі рослини і тварини зникнуть, то...
- Як я можу зберегти природу для майбутніх поколінь?
- Червона книга може...

✓ ДЕНЬ 5. ЯК ВПЛИВАЮТЬ МОЇ СЬОГОДНІШНІ МРІЇ НА МОЄ МАЙБУТНЄ?

1. Вітання

Ми усі — одна сім'я —
Неповторні ти і я!
Будемо усі дружити,
В злагоді та мирі жити!
Бо життя — це диво, казка!
В ньому є любов і ласка.
Ми прийшли у світ, щоб жити
Й на Землі добро творити!

— Подивіться мені в очі. Погляньте одне на одного, посміхніться. Із цих промінчиків добра, що закріпилися на наших обличчях, ми розпочнемо наше заняття.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як впливають мої сьогоднішні мрії на моє майбутнє?»

► Слухання й обговорення вірша Богдани Мальцевої

Моя мрія — моє майбутнє
 І, мабуть, не лише моє.
 Мрія летить у небо могутнє,
 Долітає й до зірок, й до планет.
 Ще змалку у серці є мрія,
 І ґрунт доброти, і зерняток мішок.
 Кожна мрія і кожна надія
 Виростає ще з пелюшок.
 Твої мрії легкі та крилаті,
 Я впевняю, здійсняться вони.
 Не треба дукати мати золоті,
 Надію треба мати лиш тобі.
 Відпусти свою мрію у небо —
 Полетить вона вище хмар.
 Принесе щастя й радість, як Рембо,
 Ти отримаєш здійснення в дар.

Обговорення

- З чого виростає кожна мрія?
- Що потрібно робити для здійснення мрій?
- Як впливають наші дії сьогодні на наше майбутнє?

► Вправа «Я мрію»

— Діти, я пропоную вам розповісти про свої мрії. Чим ви бажаєте захопитися в майбутньому? Які ваші мрії?

- Я мрію захопитися (чим?)...

(Діти розповідають про свої мрії і передають наступному учасникові «чарівну паличку».)

► Фантастичні гіпотези

— Що станеться, якщо люди перестануть мріяти про майбутнє?

3. Групове заняття

— Зараз сядемо в машину часу і послухаємо вірш Романа Бойчука «Машина часу».

Своя машина часу в кожному з нас:
 Політ в минуле — це у спогади поринь,
 А у майбутнє, оминувши часу плин,
 Ми мріючи, мандруємо щораз.

Минуле — це історія тривка
 Без прав на зміни, закарбована в спіраль
 У тогочасності витках. Немов кришталь,
 Майбутнє ж — то незвіданість крихка.
 Своя машина часу в кожному з нас
 Багатогранна і незрима до безмеж.
 І ти не знаєш, де злетиш, а де впадеш;
 Не в силах ти змінити минулий час.
 Та хід історії змінити можна все ж,—
 Міняючи майбутнє в своєчас.

— Чи наші мрії можуть змінити майбутнє?

► Гра «Карусель»

Учні утворюють два кола. Спочатку працює зовнішнє коло.

— Розкажіть своєму партнерові, що ви хочете знайти для себе в майбутньому.

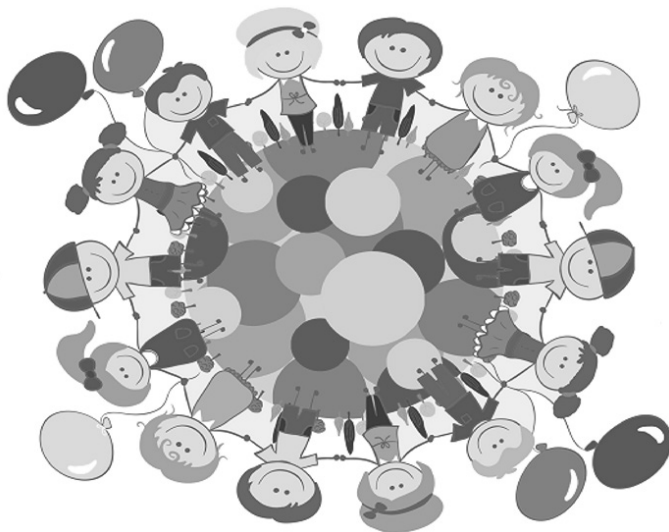
— Попрощайтеся, зробіть крок праворуч: нові руки — нова зустріч.

Потім працює внутрішнє коло: «У майбутньому я бачу себе...».

Так учні виконують спочатку роль слухачів, а потім — оповідачів.

4. Теми для Щоденника вражень

- Якби я мав(ла) машину часу...
- Я мрію стати...
- Моя родина у майбутньому...

3-Й МІСЯЦЬ

ЧАРІВНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ

Мета: створити умови для з'ясування змісту поняття «чарівні перетворення»; допомогти дітям побачити, які цікаві та чарівні перетворення можуть відбуватися у навколишньому світі; сприяти формуванню навичок оцінювати свої вчинки, різні «безпечні» і «небезпечні» ситуації та сприяти дотриманню правил поведінки, щоб уникнути небезпеки; надати учням змогу висловлювати свої думки і почуття з приводу побаченого і почутого; забезпечити можливість спостерігати та досліджувати природу; заохотити до розповідей про власні емоції, почуття та настрої, що виникають під час спостережень та пізнання у повсякденному житті.

ТИЖДЕНЬ 1

✓ ДЕНЬ 1. ЯК БЕЗПЕКА ПЕРЕТВОРЮЄТЬСЯ НА НЕБЕЗПЕКУ?

1. Вітання

В коло швидко всі вставайте,
Міцно за руки тримайтесь:
Подаруй усмішку — смайлик;
Хай вона, як той журавлик,
Полетить у серце друга,
І покине його туга.
Будь ти добрим, не скупись.
Щедро друзям посміхнись.
А від посмішки — всім ясно,
Стане друзям твоїм КЛАСНО!!!

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як безпека перетворюється на небезпеку?»

— Напевно, кожен з вас відчувається безпечно, коли навколо все добре, є люблячі рідні, хороші друзі, немає хвороб.

» *Вправа «Продовж речення»*

- Я відчуваюся у безпеці, коли...
- Я гадаю, що безпека — це...

— Отже, *безпека* — це коли ніщо не загрожує життю та здоров'ю.

Небезпека — це ситуація, коли щось або хтось може тобі зашкодити. *Небезпека* — це явища, об'єкти, здатні за певних умов

завдати шкоди здоров'ю людини як відразу, так і в майбутньому, тобто спричинити небажані наслідки. Тривалий час люди ставилися до небезпек як до чогось неминучого, але потім почали розуміти, що багатьох з них можна уникнути. Сучасна людина повинна володіти культурою безпечної життєдіяльності.

Щоб зберегти здоров'я та життя, потрібно вивчати небезпеки, умови і причини їхнього виникнення, а також як від них захищатися, тобто знати способи захисту.

► Гра «Розшифруй слово»

А У Т С И Я Ц І (ситуація)

П О Ч У Т Т Я С А М О (самопочуття)

З Д А Т Н І С Т Ь П Р А Ц Е (працездатність)

К І Ш С Т Ь В И Д (швидкість)

Й І К О П С (спокій)

В А У Г А (увага)

П Е З Е Б К А Н Е (небезпека)

3. Групове заняття

► Вправа «Незвичайна ситуація»

Учні об'єднуються у групи та обговорюють ситуацію, яка трапилася з героями. За допомогою кольору або малюнка передають свої відчуття, враження від почутого. Малюнок супроводжують коментарем учня — представника від групи. Кожна група готує відповідь на запитання:

— Чому так трапилось?

— Який висновок ви зробили?

□ Ситуація 1.

Ви вдома самі. Увімкнена новорічна гірлянда. Раптом ви помітили, що провід сильно нагрівся, іскриться, лампочки миготять якось дивно. Ваші дії?

□ Ситуація 2.

Хлопчики і дівчатка у гостях у Миколки слухали музику, танцювали, веселились. Збуджені та веселі вийшли на вулицю. Миколка повернувся додому. Він згадав, що забув вимкнути... Що саме?

□ Ситуація 3.

Черговий учень поливав квіти на підвіконні. Один горщик упав і розбився. Що робити?

□ Ситуація 4.

Діти пішли кататися на лід. Коли вийшли на середину річки, лід почав тріщати. Що робити?

Презентація груп.

Висновок. З будь-якої ситуації потрібно завжди шукати вихід, не втрачати надії, намагатись заспокоїтись та тверезо оцінювати свої дії.

4. Теми для Щоденника вражень

- Я загубився (*загубилася*) на екскурсії...
- Я почуваюся в безпеці, коли...
- Щоб не потрапити в небезпеку, я...

✓ ДЕНЬ 2. ЯК НЕ ЗАШКОДИТИ ДОВКІЛЛЮ?

1. Вітання

Ми рахуєм дружно: «РАЗ!»

В небі місяць вже погас.

(Руки вгору.)

Порахуєм дружно: «ДВА!»

Сонцю визирнуть пора.

(Руки вбік.)

Порахуєм дружно: «ТРИ!»

Ясне сонечко, гори!

(Руки вгору.)

Ранок починається —

Друзі обіймаються!

(Діти обіймаються.)

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як не зашкодити довкіллю?»

— Що означає вислів «Не зашкодити довкіллю»? (*Охороняти природу.*)

— Так, охороняти означає захищати, оберігати. Охорона довкілля — це не тільки турбота про дику природу, а й збереження культурної спадщини старовинних будівель, історичних об'єктів. Природа дає людині все, без неї вона не змогла б жити.

Сьогодні на Землі живе понад 6 мільярдів людей, і всім необхідна їжа, вода, повітря, джерела енергії.

— Що може трапитися, якщо кожна людина кине папірець, недопалок, викине пляшку з-під напою, залишить у лісі недоїдки?

А насправді ми бачимо навколо жохливі сміттєзвалища. За тим, як людина ставиться до проблеми сміття, можна судити, наскільки цивілізованим є суспільство.

— Діти, як ви вважаєте, чи турбуються люди про природу?

Щороку навесні й восени мешканці сіл і міст із дбайливою ретельністю спалюють суху траву. Вони перекопані, що таким чином попіл від старих рослин удобрює землю для нових, тож так підвищують родючість.

— Чи можна спалювати листя та суху траву? Чому не можна?

— У багаття потрапляє і побутове сміття, пластик, гума, а дим спричиняє кашель, алергію, робить організм уразливим до хвороб, підвищує ризик виникнення онкологічних захворювань.

► *Гра «Соціологічне опитування»*

Учитель висловлює твердження. Діти, якщо погоджуються, плескають у долоні, якщо не погоджуються,— тупають ногами.

- Листя потрібно спалювати.
- Листя потрібно перекопати на городі.
- Листя потрібно посушити і дати тваринам узимку.
- Сміття можна викидати у річку. Пластикові відходи також.
- З листя можна зробити перегній. *(Це чудовий засіб поліпшення ґрунту.)*
- Вологе листя, розкидане на вільних ділянках ґрунту, буде природною мульчею, яка зупинить ріст бур'янів, вивітрювання ґрунту і вимивання з нього мінеральних речовин.
- Опалим листям можна утеплити рослини, які бояться морозів.

— Отже, щоб зберегти здоров'я та життя, потрібно вивчати небезпеки, умови і причини їхнього виникнення, а також, як від них захищатися, тобто знати способи захисту.

3. Групове заняття

Учні об'єднуються у 4 групи. Кожна група на аркуші паперу формату А1 малює природоохоронний знак *(можна оформити у вигляді коміксу)*. Кожна команда має стисло і зрозуміло передати сутність однієї з чотирьох ситуацій.

1. Часто людина, намагаючись когось порадувати чи здивувати, створює букети із живих квітів. Як краще пояснити, що це завдає шкоди природі?
2. Шукаючи забави чи не розуміючи наслідків своїх дій, ми можемо руйнувати житла пташок чи комах. Як мотивувати людину так не вчиняти?
3. Намагаючи заощадити час, людина спалює суху траву чи листя. Поясніть, чим це загрожує природі та які є альтернативи?
4. Нерідко ми *(випадково чи свідомо)* можемо залишити сміття чи побутові відходи просто на вулиці, завдаючи цим значної шкоди природі. Як переконати людей не засмічувати навколишнє середовище?

Учні презентують результати своєї роботи класу.

4. Теми для Щоденника вражень

- Найбільше на світі мене дивує...
- Якби я вмів(ла) робити дива, я б обов'язково...
- Я хочу допомогти планеті тим, що...

✓ ДЕНЬ 3. ЩО ПОТРІБНО РОБИТИ, АБИ ПОДОРОЖ БУЛА БЕЗПЕЧНОЮ?

1. Вітання

Вранці сонечко проснулось
Й солоденько посмінулось!
Зазирнуло в 3-й клас
І промовило:
— ТУТ КЛАС!!!

» Гра «Привітання»

Діти вітаються з трьома однокласниками.

— Привітайте одне одного, бажаючи здоров'я. (*Доброго здоров'я, здрастуйте, здоровенькі були, привіт,...*)

— З давніх-давен у привітанні люди бажали одне одному здоров'я. Бо здоров'я — це головне.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що потрібно робити, аби подорож була безпечною?»

— Діти, чи любите ви подорожувати?

— Де ви побували? Що бачили?

— Які місця в Україні ви відвідали?

— Яких правил потрібно дотримувати під час подорожі?

— Сьогодні ми вирушимо у подорож до мальовничого Закарпаття.

Закарпаття — це незабутній край з мальовничими краєвидами, які приваблюють туристів та відпочивальників не тільки з усіх куточків України, а й з усього світу. Це край з усесвітньо відомими мінеральними джерелами, край садівництва і виноградарства. Краса величних Карпат ще не залишила байдужим жодного відвідувача. Всім і так зрозуміло, що якщо це гори — то взимку це, безумовно, лижний спорт, а влітку — це піші походи на вершини гір, до водоспадів.

— Діти, ми вирушаємо в гості до природи. А в гостях потрібно поводитися чемно. Згадаймо правила поведінки в природі.

▫ Бережи пташині гнізда, там вилупляться пташенята.

- Пильнуй мурашники, бо мурашки корисні.
- Відпочиваючи на природі, прибирай після себе. Для сміття є спеціальні місця: ями, контейнери...
- Насолоджуйся красою квітів у природі, зірвані рослини швидко зів'януть... та ін.

► *Робота над загадкою*

- ▼ Тягнеться нитка, а в клубок не змотаєш. (*Дорога.*)

— Що слід робити, щоб убезпечити себе у вечірній час під час переходу дороги? (*Скористатися флікерами.*)

— Флікери — це світловідбивні пов'язки, підвіски, значки та інші елементи. Їх розміщують на одязі, рюкзаках і велосипедах.

— А на якому виді транспорту ми можемо вирушити у подорож? (*Машина, автобус, потяг.*)

— Чи може транспорт зашкодити здоров'ю?

► *Вправа «Я — пасажир»*

Діти об'єднуються у 3 групи.

1-ша група — складає правила поведінки під час подорожі автіркою.

2-га група — правила поведінки під час подорожі автобусом.

3-тя група — правила поведінки під час подорожі потягом.

Презентація груп.

3. Групове заняття

► *Гра «Валіза»*

Діти об'єднуються у 2 команди. Кожна команда за допомогою цеглинок конструктора створює вежу.

1-ша група. Які дії можна робити під час подорожі?

2-га група. Які дії шкодять здоров'ю людини, коли вона перебуває на дорозі?

4. Теми для Щоденника вражень

- Моя «щаслива дорога» — це...
- Я пишаюся тим, що...
- Щоб уникнути небезпеки під час подорожі, я...

✓ **ДЕНЬ 4. ЯК НЕБЕЗПЕКУ ПЕРЕТВОРИТИ НА БЕЗПЕКУ?****1. Вітання**

Діти утворюють коло.

Зібралися всі учні в круг.

Я — твій друг і ти мій друг!

Дружно за руки ми візьмемось

І раденько посміхнемось.

По колу ми підемо,

Пісню заведемо.

— Добрий ранок, ручки! (*Поплескали.*)

— Добрий ранок, ніжки! (*Потупали.*)

— Добрий ранок, очка! (*Покліпали.*)

— Ура! Ми прокинулись!

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як небезпеку перетворити на безпеку?»

► *Обговорення вислову «Мій дім — моя фортеця»*

— Як розумієте цей вислів?

Життя кожної людини — це цінність. Із року в рік ви стаєте дорослішими, самостійнішими. І досить часто батьки залишають вас удома самих. Ви, звісно, знаєте, що дім — ваша фортеця, проте, і там на вас можуть чатувати небезпеки. Іноді вам навіть здається, що дорослі дуже турбуються про вас. Проте, погодьтеся, що у вас ще замало знань і досвіду. Пам'ятайте, що головне — це вміти уникнути загрози життю і здоров'ю, інакше кажучи — небезпеки. Зараз ми детальніше поговоримо про небезпеки, які можуть виникнути вдома, і про те, як слід поводитися в різних ситуаціях, як небезпеку перетворити на безпеку.

Пам'ятайте, що ваша особиста безпека багато в чому залежить від вас.

— Щоб ви змогли здогадатися, про що йтиметься, я підкажу.

▼ Без ніг, а біжить.

Без вогню, а горить.

Без зубів, а кусається. (*Електрика.*)

— Які ще небезпеки можуть чекати вас удома?

► *Гра «Так — ні»*

○ Якщо ви відчули запах газу, чи потрібно повідомити сусідів?

○ Чи можна гратися біля плити на кухні?

○ Читати книжку, коли залишився сам удома?

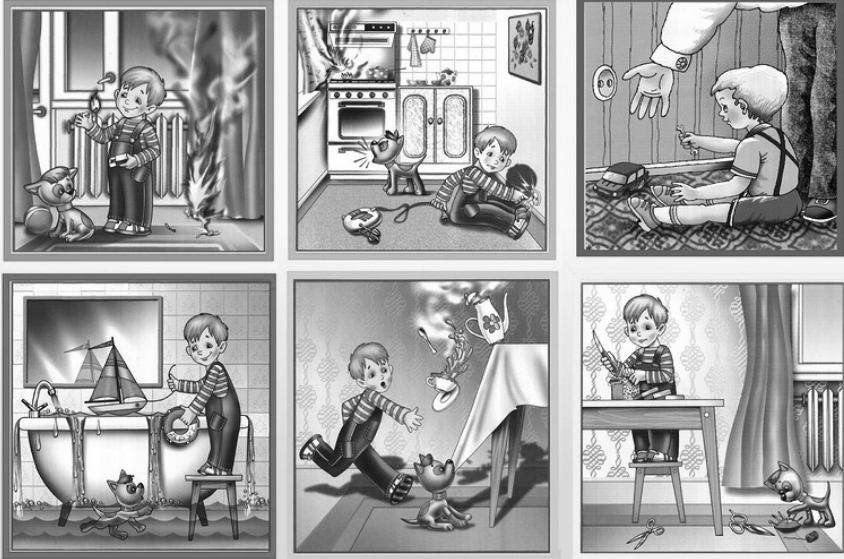
○ Чи дозволено вам гратися гострими предметами?

○ Чи відчините вікно, якщо у квартирі багато диму?

3. Групове заняття

► Гра «Склади пазли»

- Що ви побачили на малюнку?
- Ваші дії у цих ситуаціях?

Обговорення після перегляду пазлів

- Що може бути небезпечним у вашому будинку?

► Вправа «Чарівні перетворення»

Кожна група має скласти правила поведінки з небезпечними предметами.

4. Теми для Щоденника вражень

- Місце, де мені безпечно.
- Місця, де я мушу бути обережним (обережною)...
- Удома мені бракує...

✓ ДЕНЬ 5. ЩО ПОТРІБНО ЗНАТИ, ЩОБ ЗДОРОВИМИ ЗРОСТАТИ?

1. Вітання

Учні утворюють коло, рухаючись за годинниковою стрілкою, вітаються з 5-ма однокласниками головою, носиком, плечем, рукою, ногою, промовляючи такі слова:

- Привіт! Бажаю здоров'я!

► **Психогімнастика**

— Посміхніться. Передайте свій гарний настрій сусіду ліворуч і сусіду праворуч. Усе гаразд!

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що потрібно знати, щоб здоровими зростати?»

► **Вправа «Розкодуйте слово»**

Д Р О В' З О Я (ЗДОРОВ'Я)

— Який вигляд має здорова людина?

— Від чого залежить здоров'я? (Від спадковості, від стану навколишнього середовища, від способу життя людини, від правильного повноцінного харчування.)

► **Гра «Мікрофон»**

□ Я здоровий, тому що...

— Підніміть руку, хто вважає себе на даний момент здоровим?

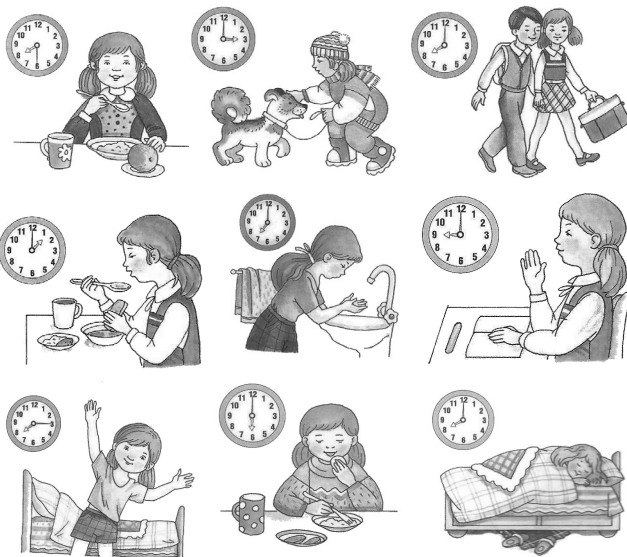
Доведіть це.

— Що ви робите, щоб бути здоровим?

— Як, на вашу думку, потрібно піклуватися про своє здоров'я, як його берегти?

► **Гра «Режим дня»**

Діти отримують малюнки із серії «Режим дня» і розташовують їх відповідно до власного режиму дня.

Висновок. Щоб бути здоровим, слід дотримувати режиму дня.

► **Фантастичні гіпотези**

— Що станеться, якщо діти не дотримуватимуть режиму дня, їстимуть багато цукерок, чіпси, сухарики та інше?

3. Групове заняття

► **Гра «Храм здоров'я»**

— Існують певні правила, яких повинна дотримувати людина, аби бути здоровою. Для здорового способу життя характерні корисні звички.

Діти за допомогою цеглинок конструктора складають вежу корисних звичок, які записує один представник групи на аркуші. У якій команди найвища вежа?

— Які корисні звички ви знаєте? (*Виступи дітей.*)

Правила, написані на аркушах, необхідно прикріпити на стенд.

- Вставай щодня в той самий час.
- Чисть зуби двічі на день.
- Регулярно вживай корисну їжу.
- Мий руки після туалету.
- Регулярно виконуй фізичні вправи.
- Виконуй обіцянки.
- Будь увічливим.
- Частіше посміхайся.
- Умій ділитись.
- Уживай увічливі слова.

4. Теми для Щоденника вражень

- Режим дня у моєму житті.
- Я бажаю одноліткам...
- Світ без шкідливих звичок.

ТИЖДЕНЬ 2

✓ **ДЕНЬ 1. ЧОМУ ВОДУ НАЗИВАЮТЬ ЧАРІВНИЦЕЮ?**

1. Вітання

— Погляньте у віконечко! Хто дивиться на вас і на мене?

► **Гра «Де сховалася Краплинка»**

— Пограймо в гру! Погляньте на своїх друзів. Хто зміг би виконати роль Краплинки? Це має бути дитина, від якої всім стане тепло, приємно і радісно.

Діти утворюють коло. До кого торкнеться Краплинка, та дитина називає слово. Якщо воно пов'язане з водою — діти плескають

у долоні, якщо ні — розводять руки в сторони.
(Дощ, книжка, лід, ручка, пара, річка, море, пенал,
озеро, океан, одяг, сніг, град, бурулька, калюжа.)

— Потанцюймо з нашою Краплинкою під веселу музику.

(<https://v-s.mobi/весела-пісенька-про-дощик-краплинки-02:27>)

Крапають краплинки,
Їх вже цілий ліс,
Хто ось ці краплинки
Нам, скажіть, приніс.

Приспів:

Дощик, дощик,
Що паде з хмаринки,
Дощик, дощик
Роздає краплинки.

— Покажіть настрій, у якому перебуваєте зараз.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Чому воду називають чарівницею?»

► Перегляд фрагмента фільму «Що трапиться, якщо не пити воду?»

(<https://youtu.be/dK6Zg-0YAPE>)

— Що трапиться, якщо не пити воду?

— Вода, по суті, є повсюди в нашому світі, а людина на 55–60 % складається з води за масою.

— Отже, яку роль вода відіграє в наших тілах, і скільки насправді нам потрібно пити, аби залишатися здоровими?

— А чи знаєте ви, діти, звідки взялася вода?

Вода — одна з найбільш загадкових речей у Всесвіті. Досі ніхто не може пояснити, як вона утворилася взагалі, яким чином з'явилася на Землі, чому саме у ній зародилося життя. Ніхто не може дати пояснення, чому вода має аж три «агрегатних стани» — жодна інша речовина на таке не здатна. Чому саме молекула води — найменша у відомому нам Всесвіті?

Запитань — багато, відповідей бракує. То й не дивно, що з водою — найбільш поширеною речовиною на Землі — пов'язано чи не найбільше вигадок і міфів. Природна вода — це рідина, яка у процесі видобування, розливання, транспортування, зберігання та споживання не змінює свій природний фізико-хімічний склад та властивості.

► Гра «Я — краплинка, ти — краплинка»

Один з учнів називається краплинкою-чарівницею і розповідає цікавий факт про воду. Потім естафету передає далі, називаючи іншого учня з класу.

— Я — краплинка-чарівниця, я маюю візерунки на вікнах.

— Я — краплинка-чарівниця, я напуваю квітку...

3. Групове заняття

► Гра «Домалюй»

Кожна дитина перетворює краплинку на якусь фігурку чи тваринку, домальовуючи її.

Виставка малюнків.

► Гра «Броунівський рух»

Діти об'єднуються у групи за кольором цеглинки конструктора і рухаються класом, шукаючи потрібні картки. Підказки-фото розміщені по класу.

Цеглинки блакитного кольору — користь води.

Цеглинки зеленого кольору — шкода, яку може завдати вода.

Цеглинки червоного кольору — вода потрібна...

4. Теми для Щоденника вражень

- Для мене вода-чарівниця — це...
- Я знаю, навіщо потрібно пити воду.
- Мені було цікаво...

✓ **ДЕНЬ 2. ЧОМУ ВОДА — ПОСТІЙНА МАНДРІВНИЦЯ?**

1. Вітання

До струмка разом спустились,

(Крокують на місці.)

Нахилились і умились.

(Нахили вперед, руки на поясі.)

Один, два, три, чотири,

(Плескають у долоні.)

Ось як славно освіжились.

(Струшують долоні.)

І знову крокуєм — додому прямуєм.

(Крокують на місці.)

— Що відчули після такого ранкового зрошування водичкою?

— Візьміть люстерка, подивіться в них і відтворіть свій настрій.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Чому вода — постійна мандрівниця?»

- Діти, а ви любите мандрувати?
- Розкажіть про свою мандрівку з батьками.
- Вода також любить мандрувати.

З роси, з морів, річок і плес
Вода, як перейде у пару,
Одразу ж лине до небес,
Щоб утворити в небі хмари
І впасти з хмар на ниви
Як сніг, як град, як злива.

Знов перейти у пару
І повернутись в хмару,
І впасти з хмар на ниви
Як сніг, як град, як злива.
Цей шлях, що вона робить,
І зветься колообіг.

» Перегляд мультфільму «Корисні поради. 1 сезон. 29 випуск. Вода»

(<https://1plus1.video/poleznye-podskazki/1-sezon/29-vypusk-full>)

- Як же подорожує вода?
- Що може відбуватися з водою?

» Гра «Перевтілення»

— Заплющте оченята. Ми вирушаємо у мандрівку на кораблику.
(Звучить аудіозапис шуму води: струмок, бурхлива річка, штормове море.)

— Ось і зупинка. Спробуйте відповісти, по чому ми пливли? (Відповіді дітей.)

— Зверніть увагу, що у вас на партах? (Вода.)

» Дослід

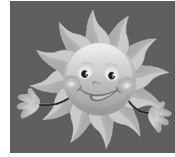
- 1-ша склянка — вода з цукром;
- 2-га склянка — вода із сіллю;
- 3-тя склянка — чиста вода.

Діти по черзі підходять зі своїми ложечками, куштують воду і роблять висновки, що розчинене у воді. (Вода — розчинник для деяких речовин, прозора, текуча, без запаху, без смаку.)

» Гра «Малюнковий скрайбінг»

Діти за допомогою малюнків зображують кругообіг води в природі.

Матеріали: аркуш формату А4, клей, ножиці, малюнки.

3. Групове заняття

» Складання казки

— Зараз кожна група спробує скласти казку про те, як Фея Води, мандруючи, допомагала:

1-ша група — людям;

2-га група — рослинам;

3-тя група — тваринам.

4. Теми для Щоденника вражень

- Якби я був (була) водою...
- Я мрію здійснити морську подорож...
- Мені вода потрібна для...

✓ ДЕНЬ 3. ВОДА — РЯТІВНИЦЯ ЧИ ВОДА — РУЙНІВНИЦЯ?

1. Вітання

Станьте в коло, любі друзі,
Потанцюймо ми по крузі.
А тепер всі разом з вами
Так потупаєм ногами.
З вами я, сини та доньки,
Ще поплескаю в долоньки.
Я люблю вас звеселяти,
Тож прошу ще й пострибати.

— Потисніть одне одному руки, привітайте друзів посмішкою і гарним настроєм!

2. Обмін інформацією. Тема дня «Вода — рятівниця чи вода — руйнівниця?»

— Ви вже багато знаєте про воду. Вода — це життя. З появою води з'явилося життя. Подарувавши людям воду, природа дала нам безцінне багатство.

— Як ви розумієте вислів «Без води й борщу не зварить»?

» Перегляд відеоролика «Вода — рятівниця чи вода — руйнівниця?»

(<https://youtu.be/QunuRBhLpVI>)

— Коли вода буває рятівницею?

— Якої шкоди завдає вода?

» Гра «Навіщо нам потрібна вода»

Діти утворюють коло. Один із дітей — «Маленький принц». Усі діти в колі — «крапельки з колодязя». Маленький принц по черзі запитує кожну «крапельку»: «Навіщо нам потрібна вода?».

«Крапельки» повинні відповідати так, щоб їхні відповіді не повторювалися.

Наприклад:

Вода потрібна, щоб умиватися, освіжати квіти рососою, відбивати зорі та місяць, створювати веселку тощо.

Якщо «крапелька» не може відповісти на запитання Маленького принца, вона «випаровується з колодязя» (*залишає гру*). Перемагає та «крапелька», яка найдовше залишиться у колі.

3. Групове заняття

» Гра «Судове засідання»

Діти об'єднуються у 3 групи.

Потрібно обговорити і розв'язати проблемне питання.

Проблема. «Вода — це добре чи погано?».

1-ша група — адвокати — шукають аргументи на користь води.

2-га група — прокурори — шукають недоліки, чим може нашкодити вода.

3-тя група — судді — роблять висновки: вода потрібна для...

— Хто назвав більше аргументів?

— Яке значення має вода у природі?

4. Теми для Щоденника вражень

□ Мене здивувало...

□ Я навчився (*навчилася*)...

□ Я знаю, що вода — це...

✓ ДЕНЬ 4. ЯК ЕНЕРГІЯ ВОДИ ПЕРЕТВОРЮЄТЬСЯ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЮ?

1. Вітання

— Добрий день вам, діти!

— Добрий день.

— Добрий день вам, киці!

— Няв, няв, няв!

— Добрий день вам, мишки!

— Пі, пі, пі!

— Добрий день вам,..

(Можна придумувати інші варіанти.)

— Діти, привітайтеся зі своїми товаришами так, як вітає і називає вас мама.

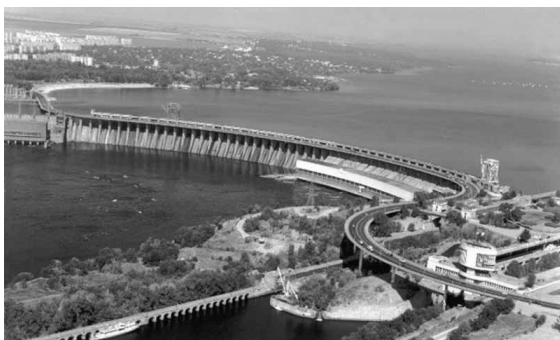
2. Обмін інформацією. Тема дня «Як енергія води перетворюється на електроенергію?»

— Без якої речовини людина не може прожити і п'яти хвилин?

— Вода — це не тільки мандрівниця, трудівниця, руйнівниця, а й невтомна чарівниця. Падаючи з великої висоти через водоводи або під натиском природної течії річки, вода передає свою кінетичну енергію лопатям турбіни на гідроелектростанції, та, в свою чергу, передає обертальний момент на гідроагрегати, що знаходяться у машинному залі ГЕС. А вже ці складні пристрої перетворюють механічну енергію на електричну, яка через розгалужену мережу ліній електропередач надходить безпосередньо до ваших домівок.

► *Тлумачний словничок*

Гідроелектростанція («гідро» — вода) — водяна електростанція.

3. Групове заняття

► *Вправа «Краплинка-енергинка»*

Діти утворюють коло. Обирають одного учасника — це ВОГОНЬ. Коли Вогонь далеко, краплинки рухаються. Якщо Вогонь підійшов близько, то краплинки присідають — ховаються, а хто не встиг присісти, той випарувався, тобто залишив гру.

► *Гра «Я — фантазер»*

Учні об'єднуються у групи за допомогою кольорів (зелений, жовтий, блакитний).

Завдання: кожна група повинна скласти казку відповідного кольору: «жовта казка», «зелена казка», «блакитна казка» про воду і намалювати її.

Презентація груп.

4. Теми для Щоденника вражень

- Що я знаю про силу води?
- Чи можу я прожити без води?
- Найкраща трудівниця — це...

✓ ДЕНЬ 5. ЧОМУ ВАРТО БЕРЕГТИ ВОДУ?

1. Вітання

Ви сьогодні вже проснулись?
Мамі зранку посміхнулись?
Клас наш радо вас вітає!
Настрій кожен гарний має?
Станьмо разом в дружне коло!
Привітай нас, рідна школо!
— Добрий день!

► Вправа «Енергетична кулька»

Тремо долоні одна об одну приблизно 1 хвилину, доти, поки вони не стануть теплими. Потім розводимо долоні на 1–2 см, «зліплюємо енергетичну кульку» і передаємо сусідові, щоб поділитися гарним настроєм, і вітаємося з ним, як вітаються танцівниці, спортсмени, військові, близькі друзі.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Чому варто берегти воду?»

- Чому очі нашої планети — блакитні?
- Так що ж може бути дорожчим від золота?

Відповідь проста — вода, а точніше, чиста прісна вода. Кожному відомі приклади зникнення малих річок, озер, забруднення водойм, але це чомусь не спонукає до хвилювань. Більшість людей просто не замислюються про цінність води і вважають її відновним ресурсом. Наївність цих помилок може мати непоправні наслідки. Вже зараз 1/3 усього населення відчуває нестачу прісної води, і з кожною годиною проблема стає тільки глобальніше.

— Сьогодні ми присвяtimo ранкову зустріч цій унікальній речовині, а саме — нашому ставленню до використання води. Вода — відновний ресурс нашої планети, але якість води стає дедалі гіршою, і це може обмежити наше використання цієї надважливої речовини.

► Гра «Хто швидше скаже одним словом»

- Як називається буря на морі? (Шторм.)
- Сильний вітер? (Ураган.)
- Дощ із блискавкою? (Гроза.)
- Сильний дощ називають... ? (Злива.)

3. Групове заняття

► Гра «Репортер»

Діти об'єднуються у групи. Кожна група складає запитання, яке хотіла б поставити місцевій владі для поліпшення та облаштування водойм.

1-ша група — учні.

2-га група — фермери.

3-тя група — мешканці міст (сіл).

4-та група — промисловці.

Наприклад:

Уч е н ь. Я, учень школи, прошу у місцевої влади ухвалити такий закон, щоб люди нашого міста (села) не забруднювали річки, ... тоді вода в нашій річці Тясмин завжди буде чистою і прозорою.

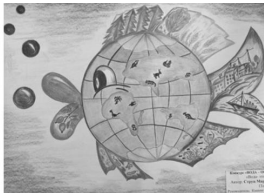
Ф е р м е р. А я як майбутній фермер вимагаю у місцевої влади підтримувати фермерів, ... щоб вода була тихою і спокійною, ніколи не виходила зі своїх берегів і не спричиняла шкоди людям, щоб дощі рясно поливали людські городи, пшеничні поля і земля давала щедрі врожаї.

М е ш к а н е ц ь м і с т а (села). Я прошу звернути увагу місцевої влади на те,...

П р о м и с л о в е ц ь. А я...

Кожна група на аркуші паперу (формату А1) малює банер на тему: «ЛЮДИ, БЕРЕЖІТЬ ВОДУ».

Презентація груп.

4. Теми для Щоденника вражень

- Бережімо воду — це наше...
- Я бажаю друзям...
- Я бажаю собі...

ТИЖДЕНЬ 3

✓ ДЕНЬ 1. ЯК ОПИНИТИСЯ В МИНУЛОМУ БЕЗ ЧАРІВНОЇ ПАЛИЧКИ?**1. Вітання**

► Вправа «Ви про мене ще не знаєте такого...»

Діти утворюють коло і розповідають те, про що вони нікому раніше не розповідали (*кумедний випадок зі свого життя, про свою родину, найкращого друга, улюблену книгу, мультфільм*).

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як опинитися в минулому без чарівної палички?»

— Діти, а ви любите подорожувати? (*Відповіді дітей.*)

— Сьогодні ми здійснимо подорож у минуле нашої країни. Давним-давно у далекі часи жили добрі молодці — могутні козаки. Вміли вони орати та косити, будинки будувати, зброю в руках тримати, захищати свою родину і Батьківщину.

— Що б ви хотіли дізнатися, потрапивши в минуле? (*Відповіді дітей.*)

— Ну що ж, перенесімося в минуле. Допоможе нам у цьому чарівне колесо історії. Міцно тримайтеся за колесо, повторюйте за мною чарівні слова.

Самий краєчок мрії
Можна пальчиком торкнути,
Щоб дізнатись життя предків,
У минуле зазирнути.

— Діти, ось тільки погляньте: ми опинилися у минулому. Ми прибули в ті часи, коли жили козаки. Уважають, що слово *козак* походить від слова «коза». Козаки були спритні, як кози, вдягалися в козячі кожухи. Найбільший острів, де поселились козаки, називався Запорізька Січ. Там козаки жили постійно; училися військової справи, готувалися до воєнних походів. Посередині Січі стояла церква Святої Покрови, знадвору дуже скромна, а всередині повна золота і срібла. Січчю командував кошовий, його всі називали батьком. Перед важливою подією чи походом козаки завжди молилися своїй святій покровительці. У покровські дні запорожці обирали нового отамана.

— Діти, а чи ви знаєте, як одягалися козаки?

Ось погляньте на елементи одягу нашого козака. У нього є шапквари, шапка, груба вишита сорочка, широкий пояс. За поясом

козаки також носили пістолі та люльку, а до пояса на рішенець прив'язували ще й порохівницю з порохом.

— А як називається чуб, який козаки залишали на голові? (*Оседець*.) Так, він був настільки довгий, що козаки намотували його на вухо.

— А хто знає, що таке гопак? Козаки дуже гарно вмiли танцювати гопак, незважаючи на свою відповідальну роботу, вони дуже цікаво вмiли забавлятися. Вони виконували дуже цікаві рухи своїм тілом. Такі рухи міг зробити не кожен.

— А ще вони мали свій спосіб переправлення через річку за допомогою очеретинки. Може, хтось знає як?

— Вони занурювались під воду, а крізь очеретинку дихали, що їм допомагало перебиратися на протилежний бік річки.

— А ще козаки могли на льоту зловити кулю, дуже добре володіли всіма видами зброї. При цьому ж вони не мали права загубити зброї. За це була кара — смерть.

► Гра «Впізнай друга»

— Поміркуйте, як козаки впізнавали одне одного в темряві?

Вони впізнавали одне одного за голосом. Нумо й ми спробуємо впізнати свого друга по голосу. Для гри потрібно 5 учнів «Впізнай друга». Я зав'язу вам по черзі очі, а ви за голосом повинні впізнати, хто сказав фразу «Ми — веселі козачата». Переможе той, хто жодного разу не помилиться.

3. Групове заняття

► Колективний творчий мініпроект «Запорізька Січ»

Використовуючи картон, кольоровий папір, природні матеріали, пластилін, коробочки тощо, учні створюють макет Січі.

4. Теми для Щоденника вражень

- Для мене козаки — це...
- Мрію, що мій край буде...
- Мені цікаво знати...

✓ ДЕНЬ 2. ЧИМ ПРИВАБЛЮЄ ПРИРОДА КАРПАТ?

1. Вітання

► Вправа «Ти — молодець»

Учні утворюють коло. Одна дитина виходить у центр, називає своє ім'я і те, що вона любить чи вмiє добре робити («Я люблю танцювати» або «Я вмiю робити шпагат»). У відповідь усі промовляють: «Ти — молодець!» — і підносять угору великий палець.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Чим приваблює природа Карпат?»

ЇДУ У КАРПАТИ!

Їду у Карпати,
Щоб із полонини
Та ясної днини
Світ весь оглядати!
А Карпати, а Карпати —
Край, який не можна не кохати,
Край, що радо всіх стрічає,
Де душа сама співає!

- Діти, а вам подобаються гори?
- Хто з вас був у Карпатах?
- Що вам найбільше сподобалось? Запамяталось?

» Перегляд відеофільму «Карпати. Україна з неба»
(<https://youtu.be/LcKUV0xQVBI>)

- Що вас найбільше вразило?
- Хто хоче опинитися серед цієї краси?
- Поміркуйте, що приваблює туристів з різних куточків світу в Карпатах?

Назва Карпатських гір походить від слов'янського «харбат», тобто «хребет». Українські Карпати — гори, середні заввишки. Утворені кількома гірськими хребтами. А між ними розкинулися мальовничі долини та ліси. Фауна і флора Карпат — національне багатство, наші безцінні скарби. Деякі тварини і рослини вже занесені до Червоної книги. Щоб зберегти природу Карпат, створено заповідники: Карпатський заповідник і Горгани.

» *Твір-запрошення*

Діти складають мінітвір на тему «Що я розповім своєму другові з Європи про Карпати?».

3. Групове заняття

» *Гра «Хто більше?»*

Діти об'єднуються у групи. Кожна група за 1 хв повинна скласти свої пазли і написати якнайбільше назв рослин і тварин Карпатських гір.

4. Теми для Щоденника вражень

- Мене захоплює природа і краса Карпат.
- Я дуже хочу поїхати в Карпати, тому що...
- Я люблю (не люблю) гори.

✓ ДЕНЬ 3. ЩО ІЗ СОБОЮ ВЗЯТИ В ГОРИ?

1. Вітання

► Вправа «Ми з тобою схожі тим, що...»

Учні утворюють 2 кола — внутрішнє і зовнішнє. Кількість учасників в обох колах повинна бути однаковою. Учасники зовнішнього кола говорять своїм партнерам фразу, що починається зі слів: «Ми з тобою схожі тим, що...». (Наприклад: «Ми з тобою схожі тим, що живемо на планеті Земля, навчаємось в одній школі» тощо.)

Учасники внутрішнього кола відповідають: «Ми з тобою відрізняємось тим, що...». (Наприклад: «Ми з тобою відрізняємось кольором очей, довжиною волосся» тощо.)

За командою ведучого учасники внутрішнього кола пересуваються, змінюючи партнера. Процедура триває доти, доки кожний учасник внутрішнього кола не зустрінеться з кожним учасником зовнішнього кола.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що із собою взяти в гори?»

- Що таке активний відпочинок?
- Розкажіть про свій активний відпочинок.
- Яких правил безпеки під час активного відпочинку слід дотримувати?
- Чому?
- Діти, а ви любите подорожувати? (Відповіді дітей.)
- Сьогодні ми здійснимо подорож у наймальовничіший та найколеритніший куточок України — Карпати.
- Чому ці гори назвали Карпати? Прослухайте легенду.

ЛЕГЕНДА ПРО КАРПАТИ

Колись на місці Карпат була величезна рівнина, кінця-краю якій не було видно. Володарем цієї рівнини був страшний і злий Силун. Коли він ішов, від його кроків здригалася земля. На цій землі Силун мав своє величезне господарство і безліч усякої худоби: табуни коней, стада буйволів, й обробляли ці землі слуги. Служив між ними й молодий, здоровий та вродливий Карпо. Він і сам важко працював, але й допомагав іншим, бо жалів слабих, яким Силун нічого не давав і не платив. Тяжко Карпові було дивитися, що Силун усе забирає, а народ голодує, і вирішив поговорити з ним. «Служив я вам довго і чесно, платню хочу попросити, адже моя праця чогось коштує». Силун схватив Карпа і вдарив його об землю. А Карпо відчув у собі силу-силенну, адже він любив землю, працював на ній, і вона подарувала йому цю силу, він схопив Силуна — земля

розкололася — й опинився Силун у підземній печері, у яку хотів загнати нашого Карпа. Тоді вдався Силун до своєї сили — вдарив ногою в земну кору — вона вигнулася. І так від ударів Силуна земля вигиналась, гора за горою робилися. На ранок усі здивувалися — довкола утворилися високі прекрасні гори... Люди залишилися там жити, а гори на честь Карпа назвали Карпатами.

— Отже, вирушаймо в мандрівку. Але перед мандрівкою ми обираємо потрібний одяг і взуття. Адже вони захищають наше тіло від холоду й спеки, від дощу й вітру, від травм та інших ушкоджень. Для подорожей необхідно брати зручний, легкий, вільний, практичний одяг, у якому буде легко пересуватися заданим маршрутом. Необхідно мати змінну пару білизни та декілька майок або блузок (сорочок). У прохолодну погоду слід надягти теплий одяг та куртку, яка збереже подорожуючого від намокання. На випадок дощу слід мати накидку.

» Гра «Правильно склади одяг»

Для гри діти об'єднуються у групи за малюнками «капелюшок, сорочка, рукавички, кросівки». У коробках різні речі. Треба їх правильно скласти. Ті діти, які вибрали капелюшок, складають футболки; ті, які вибрали сорочки, — складають сорочки, сукні. Ті, які вибрали рукавички, — шарпетки, штани у коробки для одягу; ті, що вибрали кросівки — складають взуття.

— Погане взуття здатне зіпсувати навіть найбажанішу подорож до казкових місцин. Слід приділити серйозну увагу підшві черевиків або кросівок. Головне — розмір і зручність. Тож ретельно поміряйте його перед купівлею. Ніколи не йдіть у гори у новому взутті, яке ви зовсім не розносили. Також обов'язково візьміть змінну пару.

» Гра «Я вибираю...»

На столі розкладено картинки із зображенням різного взуття. Діти розглядають малюнки й обирають відповідне взуття.

3. Групове заняття

» Гра в групах «Добери одяг та взуття»

Учні об'єднуються у чотири групи за кольорами, які відповідають порам року, та отримують картки із зображенням одягу та взуття.

1-ша група. Блакитний — зима.

2-га група. Зелений — весна.

3-тя група. Червоний — літо.

4-та група. Оранжевий — осінь.

На дошці — основи-зображення відповідних пір року. З підготовлених карток діти обирають потрібні та наклеюють на основу. Кожна група презентує свою роботу.

4. Теми для Щоденника вражень

- Я люблю подорожувати.
- Моя родина відвідала...
- Я хочу побувати...

✓ ДЕНЬ 4. ЯКІ ЗВИЧКИ ПСУЮТЬ ЛЮДСЬКЕ ЖИТТЯ?

1. Вітання

Стали, дітки, всі рівненько,
Посміхнулися гарненько,
Настрій на весь день взяли
Й працювати почали.

— Утворімо коло і візьмімось за руки. А тепер передайте тепло своїх сердець й усмішку одне одному, відчуйте плече своїх друзів протягом нашого заняття.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Які звички псують людське життя?»

Нема нічого кращого на світі,
Ніж дивне щастя жити на Землі
В здоров'ї, кожній квіточці радіти
І посміхатись навіть уві сні.
Безцінний скарб, що ми здоров'ям звемо,
Із юних літ нам треба берегти.
Адже нічого більше нам не треба,
Щоб тільки всі були здорові ми.

» Проблемне питання

- Що слід робити, щоб бути здоровою людиною?
- Яких правил слід дотримувати?

— Звички, корисні для вашого здоров'я, називають корисними. Але існують ще і шкідливі звички. Тож пограймо у гру.

» Гра «Корисно — шкідливо»

Учні цеглинками конструктора сигналізують: зелена — корисно, червона — шкідливо.

- Вітання під час зустрічі...
- Брати до рота та гризти всілякі предмети — ручки, олівці...
- Допомогати слабшим, маленьким, хворим...
- Виконувати ранкову гімнастику...
- Смоктати палець...

- Доглядати за власним одягом, взуттям...
- Дотримувати режиму дня...
- Гризти нігті...
- Колупатись у носі...
- Говорити неправду...
- Довго засиджуватись біля телевізора...
- Курити, пити...

— Англійський філософ Томас Пен уважав, що в людства є три вороги, які забирають більше життів і завдають більше лиха, ніж усі війни разом узяті. Це алкоголізм, тютюнокуріння та наркоманія. Шкідливі звички переростають у хвороби, заволодівають тілом людини, її душею, а здоров'я залишає людину назавжди. Куріння може спричинити таку хворобу, як рак легень, уживання алкоголю — алкоголізм. Перейняти шкідливу звичку легко, а позбутися — важко, часто — неможливо. Трапляються випадки, коли підлітки чи дорослі навмисне привчають дітей до сигарет, спиртного, наркотиків, щоб потім використовувати їх як злодіїв, жебраків, шахраїв.

► *Театралізація «Зустріч з цигарочкою»*

Цигарочка. Я — цигарочка, яку ви шануєте і залюбки купуєте.

Учениця. Що! А я думала...

Цигарочка. О! Ти ще і думати вмієш.

Учениця. Я, як хочеш знати, вчуся добре.

Цигарочка. Не хвилюйся, я швидко допоможу тобі з'їхати вниз у навчанні.

Учениця. Нумо проженемо її!

Цигарочка. Хто ж це проганяє ціленьку цигарочку? Я весела і щаслива. Мене цінують дорослі, а тепер ось школярі. Хоча інколи мені вас шкода.

Учениця. Шкода?

Цигарочка. Так, шкода. Бо я хоч і приваблива зовні, проте всередині маю стільки отрути, як у змії.

Учениця. Що?!

Цигарочка. Та ні, ні! Не лякайтесь. Пожартувала я... Проте мій братик, тютюновий дим, завдає чимало шкоди.

Нехворійко. Ах ти негіднице! Тютюновий дим ослаблює дихальні шляхи, діє на мозок. Ви починаєте гірше вчитися, у вас грубішає голос. Рожеві щічки вмить пожовтіють. А які страшні хвороби спричиняє куріння сигарет: бронхіальна астма, туберкульоз, рак!

Учениця. Геть! Йди геть!

— Друзі, чи будемо дружити з Цигарочкою? Чому?

► *Гра «Небезпечна кулька»*

Учні утворюють коло. Учитель підкидає кульку і говорить:

— На вас налетів вітер і приніс хмарку шкідливих речовин (куріння, алкоголь, наркотики).

— Захищайтесь! (Діти намагаються не доторкнутися до кульки.)

— Що ви відчували, коли кулька наближалася до вас?

3. Групове заняття

► *Рольова гра*

Учні об'єднуються у групи. Розігрують різні ситуації. Представники від груп виступають.

Ситуація 1. Уяви, що тобі вперше в житті запропонували закурити. Запропонуй варіанти відмови.

Ситуація 2. Даринка завітала на день народження до Тані. Тетянка запропонувала їй випити пів келиха шампанського. Запропонуй варіанти відмови.

Ситуація 3. Алла та Ірина подруги. Алла пробувала вживати наркотики й неодноразово переконувала Ірину також спробувати. Але Ірина відмовилась, тому що знала про небезпечні наслідки. Запропонуй варіанти відмови.

4. Теми для Щоденника вражень

- Щоб бути здоровим (здоровою), я...
- Я маю навчитися казати «Ні».
- Мама, тато, я — здорова сім'я.

✓ **ДЕНЬ 5. ЧИМ ЦІКАВЕ ЯЙЦЕ?**

1. Вітання

Учитель

Любі діти, добрий день!
Зичу праці та старання,
А ще, друзі, всім бажаю
Сил, натхнення на весь день!

Діти

Добрий день! Добрий день!
Дякуємо за побажання,
На весь день берем з собою
Знання, вміння, навички й старання

► *Вправа «Місце праворуч від мене вільне...»*

Усі учні сідають у коло, при цьому одне місце залишається вільним. Учасник, який сидить поруч із ним, уголос промовляє: «Місце

праворуч від мене вільне, тому я б хотів, щоб це місце зайняв...». Він повинен пояснити, чому хоче, щоб названий ним однокласник зайняв це місце. Не можна використовувати фразу «тому що він мій хороший друг», необхідно надавати більш детальний опис.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Чим цікаве яйце?»

» Робота над загадкою

- ▼ Є собі маленький світ,
В тому світі жовтий квіт.
Щоб дістати жовтий квіт,
Зруйнувати треба світ. (Яйце.)

— Яйця є одним з найбільш популярних і улюблених продуктів: вони смачні, поживні, ситні та корисні, входять до складу багатьох страв. В одному яйці міститься близько 80 кілокалорій. Така сама енергетична цінність у половині банана, невеликому яблуці. Також яйця містять білок, важливі для людини вітаміни і мікроелементи. Яйця у раціоні позитивно впливають на волосся, зір і весь організм в цілому.

» Дослідницька діяльність

— Як відомо, шкаралупа яєць дуже міцна, незважаючи на крихкість. При рівномірному напруженні, тиск розподіляється по шкаралупі так, що вона здатна витримати навіть досить велику вагу для себе не тріснувши.

Перевіримо?

□ Дослід 1.

Застелити підлогу мішками для сміття, поставити на них 2 лотки з яйцями. Переконалися, що всі яйця повернені гострою вершиною вгору.

Накрити лотки з яйцями кухонною дощечкою.

Поставити на дощечку відро з водою.

Попросити учнів зробити висновок.

Висновок. Завдяки овальній формі яйця дуже стійкі. Попри те, що шкаралупа тонка, яйце може витримати тиск кількох кілограмів. Якщо сила спрямована на будь-яке місце на шкаралупі, вона поступово розподіляється по всій поверхні; ця «прихована сила» особливо важлива, коли курка висиджує своє яйце.

□ Дослід 2.

Учитель демонструє два яйця.

— Спробуйте здогадатися, яке яйце перед вами — варене чи сире? (Учні діляться своїми думками.)

— Як же дізнатися, яке яйце варене, а яке — ні? Необхідно розкрутити яйця і подивитися, як вони поводитимуться. Варене відразу почне крутитися, а сире практично стоятиме на місці. Це пояснюється тим, що все залежить від внутрішнього стану. Зварене яйце має щільну масу, а сире — рідку. Рідина гальмуватиме процес, тому сире яйце не буде крутитися.

□ Дослід 3.

Цей дослід допоможе зрозуміти, навіщо потрібно щодня чистити зуби. Візьмемо звичайне куряче яйце і нанесемо на одну половину зубну пасту, якою користуємося. Другу половинку залишимо недоторканою. У банку з розчином оцту (9%) помістимо підготовлене яйце. Через півгодини побачимо, що сталося.

Та половина, яка була змащена зубною пастою, залишиться без змін, а друга, незахищена, стане тонкою і змінить колір. Такий приклад наочно демонструє важливість і корисність зубної пасти, яка захищатиме зуби і зберігатиме їхній колір.

3. Групове заняття

► *Виготовлення іграшки «Ведмедик» з яєчної шкаралупи*

— Для роботи нам знадобиться пластилін. Робимо кульку, злегка витягнувши її, та кріпимо її до верхівки яєчної шкаралупи. Щоб ведмежа могло чути, робимо йому вушка. Зробимо з пластиліну передні лапки, а потім клишоногі задні. Зробимо оченята, носик і ротик — і ведмедик готовий.

4. Теми для Щоденника вражень

- Моя улюблена страва.
- Що я знаю про яйце?
- Я люблю (не люблю) готувати.

ТИЖДЕНЬ 4

✓ ДЕНЬ 1. ЯК ЗЕРНЯТКО ПЕРЕТВОРЮЄТЬСЯ НА ХЛІБ?

1. Вітання

Усім, усім добрий день!
Геть з дороги, наша лінь!
Хай не заважає працювати
Гарним хлопцям та дівчатам.

► *Вправа «Ти подобаєшся мені»*

Учасники утворюють пари, стають обличчям одне до одного, беруться за руки і ведуть діалог:

- Ти подобаєшся мені.
- Чому?
- Ти подобаєшся мені, тому що...

І називають одну характерну рису, що подобається у партнерові.

Потім міняються ролями.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як зернятко перетворюється на хліб?»

► *Робота над загадкою*

- ▼ Хоч не солодкий,
Та дуже смачний,
Хоч сам маленький,
Проте дорогий,
Сядем обідати,—
Він на столі.
Люблять його
І дорослі, й малі. (*Хліб.*)

- Які ваші улюблені хлібобулочні вироби?
- Який шлях проходить зернятко від поля до столу?
- Які професії людей пов'язані із виготовленням хлібу?
- З давніх часів і до наших днів в усіх народів уважалося найбільшою святістю, коли лежав на столі хліб. Почесне місце посідає хліб у звичаях і обрядах українців. Український народ над усе цінує хліб, сіль і честь. Хліб — достаток, сіль — гостинність і щирість, честь — то людська гордість.

Будь-яке свято не обходиться без паляниці, хлібом і сіллю зустрічають дорогих гостей, із хлібом проводжають молодих до шлюбу, хліб приносять у дім новонародженого (*на здоров'я і достаток*), виряджаючи сина в далеку дорогу, мати загортала в рушник житній окраєць. Наше життя нерозривно пов'язане з хлібом. Він з нами у повсякденному житті, в горі та в радості.

ПРИТЧА ПРО ХЛІБ

Якось один чоловік знайшов велику грудку золота. У своєму господарстві він, звісно, не міг її застосувати і вирішив продати, але боявся продешевити. І пішов чоловік до мудреця з проханням допомогти визначити вартість золота. І сказав йому мудрець:

- Ти що-небудь сьогодні їв?
- Нічого не їв.
- А вчора?
- І вчора не їв.
- А позавчора?

— Позавчора їв.
 — От коли поголодуєш три доби, своє золото віддаси за шматок хліба.

— Уміймо цінувати не примарне, а справжнє наше багатство — хліб. Щоразу, беручи в руки запашну скибку хліба, згадуймо його творців. Шануймо їхню працю!

Хліб створюється не за один день. Його вирощують протягом цілого року.

3. Групове заняття

► *Завдання для груп (на вибір)*

1. Розіграти сценку «Трудівник і ледар».

Л е д а р. Нащо тримаєш хліб у руках? Дай його мені.

Т р у д і в н и к. Я б тобі його дав, але він дуже дорогий для мене. Щоб його дістати, потрібно раніше впорати землю.

Л е д а р. Тоді вже можна їсти?

Т р у д і в н и к. Ні, треба ниву як слід заволочити.

Л е д а р. Після цього можна їсти?

Т р у д і в н и к. Ні, треба дочекатися, доки виросте злак!

Л е д а р. І їсти?

Т р у д і в н и к. Ні, треба його скосити.

Л е д а р. А тоді вже їсти?

Т р у д і в н и к. Ні, необхідно його просушити і змолотити.

Л е д а р. Тоді вже їсти?

Т р у д і в н и к. Ні, треба зерно ще змолоти на борошно, а потім випекти хліб.

Л е д а р. І вже їсти?

Т р у д і в н и к. Так, але такому ледачому не дадуть!!!

Учитель. От бачите, діти, який довгий час від зернини до спеченого хліба!

2. Придумати та інсценувати власну історію за мотивами казки «Колобок».

Ведучий (*Колобок*) вирушає у подорож до лісу і всіх звірів пригощає шматочком хліба. Хліб подобається тваринкам, і кожна з них хоче знати, як його вирощують. Колобок кожному героєві розповідає послідовність роботи. Не кожен з них погоджується вирощувати хліб, коли дізнаються, яка це тривала і важка праця.

4. Теми для Щоденника вражень

□ У моїй родині шанують хліб.

□ Для мене хліб — це...

□ Я б хотів(ла), щоб люди не знали, що таке голод.

✓ ДЕНЬ 2. ЧИ ВСЕ СМАЧНЕ КОРИСНЕ?

1. Вітання

» Вправа «Привітання»

Добрий день, шановні учні, рада вас вітати,
 Прошу на мої питання рухами відповідати.
 Хто з гарним настроєм прийшов — махніть,
 Хто чує мене, головою кивніть.
 Хто бачить мене, прошу оком моргнути,
 Хто любить людей, ті підніміть праву руку.
 Хто найвеселіший — ви всім посміхніться,
 Хто ввічливий — сусідові злегка вклоніться
 Хто любить навчатись — повинен на носочки піднятись,
 Хто в колективі любить працювати — той повинен пострибати.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Чи все смачне корисне?»

— Чи може машина або літак зрушити з місця без палива?

— Так само і людина. Щоб зростати, бігати, учитися, працювати, гратися, необхідна енергія (*сила*). Звідки вона береться?

Енергія виробляється організмом із їжі. Їжа — джерело енергії. Завдяки їй наш організм підтримує постійну температуру. Їжа потрібна організму і як будівельний матеріал. Згадаймо, як зводиться будинок. Для закладання фундаменту використовується цегла, граніт, цемент, великі залізобетонні блоки. На будівництво стін ідуть бетонні блоки або цегла. Поверхи перекривають великими залізобетонними плитами, вставляють вікна, двері, штукатурять, фарбують. Для будівництва необхідно багато різних матеріалів, деталей.

Наша їжа — теж будівельний матеріал. І вона також не однакова за своїм складом і значенням для організму.

Отже, для того щоб бути здоровим, потрібно знати, як правильно харчуватися.

— Як ви розумієте вислів: «Сніданок з'їж сам, обід розділи з другом, а вечерю віддай ворогові»?

— Чи подобаються вам одні страви більше за інші?

— Назви страви, які любилаєш.

— Чим відрізняються корисні продукти, які можна вживати щодня, від тих, які можна вживати час від часу?

— У всіх є власні смакові уподобання. Хтось більше любить м'ясні продукти, а не рибу, — і навпаки. Декому смакують молоко і каші або страви з овочів і фруктів. Є й такі, які намагаються їсти й пити лише «смачненьке»: копчену ковбасу, морозиво, чіпси, піріжки, шоколад, пепсі-колу.

— А чи потрібно при виборі їжі орієнтуватися лише на власні уподобання?

Їжа, яку називають «штучною», насичена штучними барвниками, речовинами, які перешкоджають її псуванню. Таку їжу недоцільно вживати, адже вона, хоча й смачна, шкодить здоров'ю. Часом у яскравих пакетах і пляшках містяться продукти, не корисні для здоров'я.

Запрошую вас у нашу лабораторію.

► *Дослід із солодкими газованими напоями*

В один пластиковий стаканчик налейте солодкий газований напій, а в інший покладіть картонну «лійку» з ватяним тампоном. Якщо пролити напій крізь ватяний тампон, то побачимо: тампон став жовтим, червоним, зеленим (*залежно від кольору напою*). Його пофарбував хімічний барвник, що є причиною різних хвороб людини (*нудота, біль у животі, алергія тощо*). До того ж у такі напої додають кислоту, ароматизатор, вуглекислий газ, що теж шкодять нашому організму. Їх ми не можемо побачити, але відчуваємо на смак.

— А ви любите їсти страви з картоплі?

— Які страви готують з картоплі?

— Нумо уважно подивимось на чіпси: вони жирні, смажені, оброблені різними приправами, барвниками, що шкодять нашому організму. Перевірмо це в нашій лабораторії.

► *Досліди з чіпсами*

□ Дослід 1.

Узяти серветку, притиснути її до чіпсів.

— Що ви бачите на серветці? (*На серветці залишаються масні плями.*)

— Поміркуйте, звідки взяли плями? (*При виготовленні чіпсів використовується велика кількість рослинних жирів, які шкодять організму людини.*)

□ Дослід 2.

Діти беруть склянку з водою та блюдечко з чіпсами. Кладуть чіпси в склянку, розмішують ложечкою.

— Якою стала вода? (*Брудною від барвників.*)

Висновок. Під час смаження часточки їжі горять, утворюючи дуже шкідливі речовини.

3. Групове заняття

► *Гра «Хто швидше наповнить кошик»*

Діти об'єднуються у дві групи.

Одна команда купуватиме корисні продукти, інша — продукти, споживання яких потрібно обмежити. (*Діти пояснюють свій вибір, роблять висновки.*)

4. Теми для Щоденника вражень

- Сніданок здоров'я...
- Моя улюблена сімейна страва.
- Я турбуюся про своє здоров'я, тому...

✓ ДЕНЬ 3. ЯК КУПУВАТИ ТА ЗБЕРІГАТИ ПРОДУКТИ?

1. Вітання

» Вправа «Привітання»

Посміхніться всім миліше.
Привітайтеся: «Добрий день!»
Продзвенів дзвінок «Дзелень!»

— З яким настроєм ви прийшли на заняття?

— Передайте свій настрій виразом обличчя. Усміхніться до мене, поділіться гарним настроєм з товаришем.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як купувати та зберігати продукти?»

— Ми є те, що ми їмо. Вчені дійшли висновку, що їжа найдивовижнішим чином впливає на нас. Від того, що ми з'їли, залежать не тільки наше самопочуття, але також і настрої та ясність мислення. Наш зріст, вага, краса, наші життєві сили, таланти, успіхи, невдачі, наші хвороби — все це результат нашого харчування. Усі харчові продукти (*рослинного або тваринного походження*) мають бути доброякісними і свіжими. Солодощі, копчені ковбаси, м'ясні та рибні консерви можуть бути небезпечними для дітей, а особливо корисними є всі види круп, овочі, м'ясо, риба і, природно, молочні продукти.

» Робота в парах. Вправа «Наведи порядок»

Діти розкладають на дві групи картки із зображеннями готових страв і продуктами харчування.

— До раціону харчування людини входить безліч різноманітних продуктів, які ми можемо вживати відразу або через якийсь час. Правильне зберігання продуктів дає змогу зберегти харчову цінність, запобігти псуванню, має велике значення для профілактики харчових отруень.

— А як у вас удома зберігають продукти?

► Гра «Ланцюжок»

Учитель називає продукт або страву, учні по черзі називають місце, де вони зберігають ці продукти харчування. (*Крупа, молоко, овочі, м'ясо, цукерки, олія, хліб тощо.*)

Демонструє різні види посуду для збереження продуктів.

3. Групове заняття

— Щоб придбати якісний продукт, зверніть увагу на дату виробництва. На етикетці має бути зазначено дату виготовлення і строк придатності або ж просто написано «вжити до...». Варто пам'ятати: коротший термін придатності продукту свідчить про меншу кількість консервантів і технологічних обробок продукту. Отже, менший строк придатності — більше натуральності!

► Гра «Знайти термін придатності»

Учні об'єднуються у групи. Кожна група має оглянути низку товарів і визначити у них термін придатності, гарантійний термін та умови зберігання.

4. Теми для Щоденника вражень

- Я «за» здорове харчування.
- Здорове харчування в моїй сім'ї.
- Мої покупки у магазині.

✓ ДЕНЬ 4. ЯКІ СМАЧНІ ТАЄМНИЦІ ЗАХОВАНІ В УКРАЇНСЬКІЙ НАЦІОНАЛЬНІЙ КУХНІ?

1. Вітання

► Вправа «Чарівна паличка»

Учитель тримає в руках «чарівну паличку», яку він зі словами привітання і побажань на сьогодні передає учневі. Той, у кого «чарівна паличка», теж передає її зі словами привітання і побажання наступній дитині. І так триває доти, доки всі учасники не привітаються між собою.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Які смачні таємниці заховані в українській національній кухні?»

► Читання вірша

Наша мати стіл накрила,
Напекла і наварила
Стільки страв смачних,
Що й не з'їсти їх усіх.
Залишилось ще на ранок —
Із вечері на сніданок.

— А ви любите смачненько поїсти?

— Які ваші улюблені страви?

— Що готують ваші мами?

— Народна кухня — це така ж культурна спадщина українського народу, як мова, література, мистецтво, це неоціненний здобуток, яким можна пишатися, який не слід забувати. Вона, як і багато відомих кухонь світу, відрізняється своєю самобутністю і своєрідністю.

» Гра «Ложку передай — страву називай»

Діти утворюють коло і передають ложку, промовляючи слова: «Українські ми малята, будемо страви називати». Дитина, у якої на закінченні фрази опиниться ложка, називає українську страву (*борщ, вареники, пампушки, галушки, сало, гречаники, капуста, голубці, картопля, куліш, юшка, узвар, каша*).

— Найбільш поширеними стравами в Україні були ті, що готувалися з продуктів рослинного походження. Найбільш улюбленими стравами були борщ, капуста, печений гарбуз, вареники, куліш. На столі панували овочеві страви, традиційно їх готували з капусти, буряка, моркви, брукви, цибулі, часнику, огірків та інших овочів. Поважали українці й каші: з гречки, вівса, ячменю, проса, пшена. М'ясні страви та яйця вживали на свята, а от страви з птиці готували лише в неділю, помірно вживали сало, частіше їли молочні продукти.

» Гра «Прибери зайву страву»

Діти утворюють коло, по черзі підходять до столу, на якому розташовані картки з назвами страв української та інших національних кухонь, та прибирають картки з назвами страв не української кухні: борщ, плов, вареники, суп харчо, пельмені, пампушки, куліш, гречана каша зі шкварками, гарбуз, спагеті. (*Учитель коментує перевірку: плов — узбецька страва, суп харчо — грузинська, пельмені — російська, спагеті — італійська.*)

— Тож, як бачите, кожен народ має свої традиційні страви та кулінарні уподобання, які подобаються і нам.

3. Групове заняття

» Практична робота

1-ша група складає паперові серветки для оформлення та сервірування столу в українських традиціях.

2-га група — пригадують та малюють страви української кухні з овочів та фруктів.

3-тя група — пригадують та малюють страви української кухні з м'яса, птиці, риби.

Учні презентують результати своєї роботи.

4. Теми для Щоденника вражень

- Традиційні страви моєї родини.
- Ми готуємо разом з мамою...
- Я хочу приготувати для своїх рідних...

✓ **ДЕНЬ 5. ЯК СИЛА ЗЕРНЯТКА МОЖЕ ВРЯТУВАТИ ЖИТТЯ?**

1. Вітання

► *Вправа «Чарівний стілець»*

Діти утворюють коло. Одна дитина сідає на стілець у центрі кола. Стілець, що стоїть у колі,— «чарівний». Учень, який сідає на нього, позбавляється всіх недоліків, а у групи, яка стоїть довкола, з'являється можливість сказати йому гарні та добрі слова.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як сила зернятка може врятувати життя?»

► *Читання вірша*

Співають коники у житі,
А жито мріє на ланах.
Отак би в світі жити й жити,
Аби лиш хліб у хаті пах.
Аби лиш хліб... А як немає?
Тоді немає і життя.
Народ мій ціну й крихти знає —
Він повернувся з небуття.

— Давно так склалося в Україні, що хліб у хаті — це достаток, добробут, упевненість у завтрашньому дні. З роду в рід народ наш виховує своїх дітей у пошані до хліба, прищеплює їм поняття: «Хліб святий». Не годилося ним розкидатися, не годилося змітати зі столу крихти — це суперечило народній моралі, було образливим для душі хлібороба. Хліб не завжди був такий смачний і буденний...

Голод — таке страшне слово. Людина, яка пережила його, із жахом чує це слово. А скільки довелося нашому народові пережити в голодне лихоліття! Від голоду помирили і дорослі, і діти, промовляючи своє останнє слово в житті — «хліб». Матері божеволіли, бо не могли порятувати своїх дітей від голодної смерті. Шматок хліба коштував стільки ж, скільки і саме життя.

► *Вправа «Знайди когось»*

Учитель проводить опитування: «Хто любить їсти білий (пшеничний) хліб?»; «Хто любить їсти чорний (житній) хліб?»; «Хто не любить

їсти хлібчик?»; «Хто кидав сам, чи бачив, як хтось кидав хлібом?». Діти відповідають на запитання, а потім обговорюють результати опитування і роблять висновок.

» *Складання правил поведження з хлібом*

ПАМ'ЯТКА

1. Пам'ятаю, що хліб — святий.
 2. Бережу хліб, не викидаю.
 3. Пильную, щоб не падав додолу.
 4. Недоїденим хлібом пригощаю пташок.
 5. Беру хліба стільки, скільки подужаю з'їсти.
 6. Шаную працю людей, які виростили хліб.
- 3. Групове заняття**

» *Виготовлення квітки незабудки*

— З 1986 року паперову незабудку використовують як символ ушанування жертв Голодомору.

Учні виготовляють жовто-синю незабудку, щоб потім подарувати її перехожим на вулиці.

» *Перегляд відеоролику «Ти приніс мені яблуко»*
(<https://youtu.be/RTJN2OgWqek>)

— Сьогодні ми не дарма запалили свічку, як у храмі. Нехай у цю хвилину наш клас стане храмом пам'яті. Вшануймо хвилиною мовчання тих, хто став жертвами лихоліть, які випали на долю українського народу. (*Хвилина мовчання.*)

- 4. Теми для Щоденника вражень**
- Я можу розповісти про Голодомор...
 - Я шаную хліб.
 - Я б хотів(ла), щоб люди не знали, що таке голод.

4-Й МІСЯЦЬ ЕНЕРГІЯ

Мета: ознайомити дітей із видами енергії; учити розрізняти джерела енергії, аналізувати інформацію природничого змісту, пропонувати власні шляхи зменшення витрат природничих ресурсів, розповідати про свій рід, описувати традиції та свята у своїй родині, висловлювати свій погляд на предмет, у складі команди збирати інформацію та презентувати її, порівнювати здобуті результати з припущеними; виховувати дбайливе ставлення до природи, дружні взаємини.

ТИЖДЕНЬ 1

✓ ДЕНЬ 1. ЩО ТАКЕ ЕНЕРГІЯ?

1. Вітання «Побажання»

Діти утворюють коло і висловлюють одне одному побажання так, щоб воно починалось на букви слова «здрастуйте».

Умова: побажання не повторювати; якщо не знаєш побажання на цю букву — переходь до іншої.

- З** — здоров'я, злагоди;
- Д** — добра, довіри, добросердя;
- Р** — радості, рішучості, рівноваги;
- А** — активності, адекватності, артистизму;
- С** — сміливості, свободи, самоповаги;
- Т** — таланту, толерантності;
- У** — уваги, успіху;
- Й** — йогурту, щоб було смачно;
- Т** — творчості, терпіння;
- Е** — енергії, елегантності, економності.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що таке енергія?»

» *Гра «Незакінчене речення». Робота в парах*

Діти по черзі одне з одним продовжують речення.

- Потяг, автомобіль, літак рухаються завдяки...
- Я бігаю, стрибаю, працюю, навчаюсь завдяки...
- Телевізор, пральна машина, праска працюють завдяки...
- Щоб організм або механізм почав працювати, потрібна...

— Отже, можна зробити висновок, що будь-яка робота виконується завдяки енергії.

3. Групове заняття

» Створення стіни слів до поняття «енергія»

- Сонце
- Електрика
- Пальне
- Шоколад
- М'ясо
- Овочі тощо

» Гра «Хто або що чим живиться?»

- Автомобіль —...
- Людина —...
- Планшет —...
- Квітка —...
- Тепловоз —...

4. Теми для Щоденника вражень

- Щоб мати достатньо енергії, я...
- Мій рух — основа життя.
- Енергія мені додає сил.

✓ ДЕНЬ 2. ЩО ТАКЕ ЕНЕРГІЯ? (ПРОДОВЖЕННЯ)**1. Вітання «Гарного дня!»**

Ми сьогодні всі проснулись,
Усім радо посміхнулись,
В школу радо всі прийшли,
Настрій гарний принесли.
Станем в коло всі разом,
Привітаємо гуртом:
«Гарного дня!»

Учитель передає предмет-символ, щоб усі діти привітали одне одного.

— Я вітаю тебе. Бажаю хорошого дня! Щоб сьогодні у тебе...

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що таке енергія?»

» Гра «Обери»

— Яке з поданих визначень є найбільш правильним?

- Енергія — властивість живих організмів, що допомагає їм рухатися.
- Енергія — джерело руху, здатність здійснювати роботу.
- Енергія — те, з чого складаються усі речовини.
- Енергія — властиве неживим предметам джерело руху.

► Гра «Думки вголос»

— Що я можу зробити, щоб поповнювати запаси своєї енергії?

3. Групове заняття

► Гра «Установи відповідність»

А) корова	1. спалювання вугілля
Б) літак	2. паливо
В) дитина	3. трава
Г) верба	4. молочні продукти
Д) гаряча вода	5. сонячне світло
	6. електрика

► Гра «Створення ланцюжка думок»

— Звідки в автомобіля енергія для руху?

— Звідки у праски енергія для прасування?

— Звідки у дітей енергія для рухливих ігор?

— Де береться і чи зникає енергія?

4. Теми для Щоденника вражень

- Енергія навколо нас.
- Ланцюжки перетворення енергії.
- Рух навколо мене.

✓ **ДЕНЬ 3. ЯК ЛЮДИНА ВИКОРИСТОВУЄ ЕНЕРГІЮ СОНЦЯ, ВІТРУ, ВОДИ?**

1. Вітання «Веселі промінчики»

— Уявіть, що ви — веселі промінчики, яких послало на Землю Сонечко. Вам потрібно передати усмішку якомога більшої кількості учнів нашого класу, рухаючись дуже швидко і хаотично, поки звучить музика.

ЯК ЗРОБИТИ ДЕНЬ ВЕСЕЛИМ?

Усміхніться всім навколо:

Небу, сонцю, квітам, людям.

І тоді обов'язково

День для вас веселим буде!

Добрий день! Добрий день! Добрий день!

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як людина використовує енергію Сонця, води, вітру?»

► Гра «Ролі»

Учитель тримає кошик із кульками жовтого, синього і блакитного кольору.

— З чим асоціюєте кольори? (*Небо, сонечко, вода.*)

Учитель пропонує розібрати кульки та уявити себе в ролі Сонця, крапельок води, вітру.

— Які здібності ви в собі відчули? Як ви почувалися в тій чи іншій ролі?

— Що хорошого для людей можете зробити?

— Які ваші дії можуть нашкодити людям?

► *Вправа «Загадки»*

— Які загадки про Сонце, вітер, воду ви знаєте?

- ▼ Воду в ріках нагріває,
Про матусю-Землю дбає.
Нам всміхається у віконце
Чарівне, гаряче... (*Сонце*).
- ▼ Хмари ганяє, дуба ламає...
Що це таке? Хто відгадає? (*Вітер*).
- ▼ Летить коник, басує,
Полям-долям пустує.
Ніхто його не впіймає
І ніхто не загнуждає. (*Вітер*).
- ▼ Без рук, без ніг, а цілий світ пройде. (*Вода*).

► *Слухання (перегляд) й обговорення казки «Нерозлучні друзі»*

(*Підготовлений учень або учениця може розказати цю казку, як варіант — можна інсценізувати її.*)

Жили-були друзі: Сонце, Вода, Вітер. Одного разу вони посперечалися, хто з них наймогутніший.

Сонце промовило:

— Я даю Землі тепло і світло, можу обігріти або спалити. Без мене немає життя.

Вода зауважила:

— А от і ні, це без мене жодна істота не може жити. Я перетворюю камінь на пісок, з легкістю обертаю велетенські електротурбіни, і саме я даю людям енергію.

Налетів Вітер і просвистів:

— От хвальки! Та я на всіх вас знайду управу. Все зруйную, нажену хмари і затулю Сонце, підніму хвилі на морі, здійму шторм.

Так вихвалялися природні сили одне перед одним, доки не зустріли Людину, якій дошкуляла спрага. І попросили, щоб вона їх розсудила. Вислухавши їх, Людина відповіла:

— Дякую тобі, Сонечку, що зіграло мене і дало сили рухатись далі. Дякую тобі, Вітре, що приніс хмаринки. Дякую тобі, Водичко, що напоїла мене. Всі ви могутні та важливі, кожен — по-своєму.

Відтоді Сонце, Вода і Вітер стали нерозлучними друзями. А людина навчилася приборкувати сили природи.

Обговорення

— Про які природні сили йдеться у казці?

— Про що вони сперечались?

— Чим важливе Сонце?

— Що розповіла про себе Вода?

— Яку силу має Вітер?

— Хто розсудив природні сили?

— Як ви розумієте останнє речення казки?

3. Групове заняття

► *Вправа «Добре — погано»*

- Сонечко несе нам тепло і світло.
- Сонце здатне спричинити посуху.
- Перебуваючи на відкритому сонці, можна отримати опіки або сонячний удар.
- Припустився теплий рясний дощ.
- Почалася гроза, періщить сильний дощ.
- Спекотної днини повіяв вітерець.
- Зчинився буревій.

4. Теми для Щоденника вражень

- Мені Вітер розповів...
- Якби я був(була) Сонцем...
- Я зустрівся(лася) із Струмочком...

✓ ДЕНЬ 4. ЯК ЛЮДИНА ВИКОРИСТОВУЄ ЕНЕРГІЮ СОНЦЯ?

1. Вітання

Встало вранці ясне сонце,
 Заирнуло у віконце.
 Ми до нього потяглися,
 За промінчики взялися.
 (У колі всі беруться за руки.)
 Будем дружно присідати,
 Сонечко розвеселяти.
 Сіли, встали, встали, сіли,
 Бачте, як розвеселили.
 Стало сонце танцювати,
 Нас до танцю припрошати.

Нумо разом, нумо всі
Потанцюймо по росі.

— Доброго всім, сонячного ранку!

» Вправа «Я — Сонце»

— Діти, нумо привітаємось із сонячними промінцями і перетворимося на маленькі сонечка. (Імітація.)

— Я — маленьке сонце. Я прокидаюся. Я вмиваюся. Я розчісую свої промінці та піднімаюся вільно і урочисто. Я — велика куля. У мене є багато світла і тепла. Я — велике Сонце. Я дарую своє тепло всім: небу, хмаркам, річці, полю, тваринам, людям. Я посміхаюсь від щастя дарувати тепло.

— Діти, який у вас став настрій? Пропоную з таким настроєм провести цей шкільний день і отримати задоволення від власних успіхів.

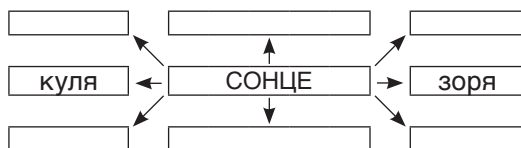
2. Обмін інформацією. Тема дня «Як людина використовує енергію Сонця?»

» Вправа «Асоціативний куц»

— Що таке Сонце? Чи можливе життя на Землі без Сонця?

» Перегляд мультфільму (<http://youtu.be/hcHwcnYVGhg>)

» Створення «асоціативного куца» «Сонце»

— Що дізналися про Сонце?

— Чи допоміг мультфільм дати відповіді на поставлені запитання?

» Метод «Мікрофон»

— З мультфільму я дізнався(лася), що... (Висловлювання дітей.)

3. Групове заняття

» Вправа «Об'єднайтесь у групи»

Учитель роздає дітям картки з малюнками предметів живої природи, неживої природи, речей, створених руками людей.

— Що «отримують» від Сонця предмети певної групи?

Висновок. Усі предмети використовують енергію Сонця.

Кожна група наводить свої аргументи, у чому переваги енергії Сонця.

4. Теми для Щоденника вражень

- Що я дізнався(*лася*) про таємниці Сонця.
- Мій настрій залежить від Сонця.
- Сонечко і моє здоров'я.

✓ ДЕНЬ 5. ЯК ЛЮДИНА ВИКОРИСТОВУЄ ЕНЕРГІЮ ВІТРУ?

1. Вітання

— Сьогодні, йдучи до школи, ви відчули невеликий вітерець. А він теплий і веселий, поліпшує настрій і не дозволяє сумувати. А що таке вітер? Це повітря, якому сумно стояти на місці, бо хочеться бігати, стрибати, веселитись, як і вам. Отже, вітерець прилетів до нас уранці, щоб порадувати всіх, створити дивовижний настрій. Він цілує кожного в щічку і дарує нам свою любов.

Веселий вітер прилетів
До міста, до села, до нив.
У гіллі весело співає
І нас з початком дня вітає.

— А ще він запрошує нас до ранкового танцю. (*Діти танцюють під музику.*) А тепер кожен з вас нехай подарує товаришеві ті слова-побажання, які йому наспівав веселий вітер.

Це можуть бути такі слова: *бажаю тобі щастя, радості, творчості, удачі, успіхів, світла, сонечка, творчості, доброго здоров'я, терпіння, наполегливості, посидючості, гарного настрою, старання...*

Діти, тримаючись за руки, по черзі висловлюють одне одному побажання.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як людина використовує енергію вітру?»

► *Вправа «Наведіть приклади зустрічі з вітром»*

Можливі відповіді дітей: приносить чисте повітря, виносити брудне повітря, надає руху млинам та вітрякам, надуває вітрила на човнах, приносить бурі та шторм.

► *Вправа «Вітер — друг, вітер — ворог»*

► *Хвилинка-фантазія «Як можна зловити вітер?»*

3. Групове заняття

► *Вправа «Пошуки аналогій»*

Діти об'єднуються в групи: «Люди», «Рослини», «Тварини».

Вітер: користь, шкода.

Для людини:

Для тварин:

Для рослин:

» Гра «Так чи ні?»

- Лагідний вітер ламає дерева.
- Добрий вітер розносить життєдайний дощ.
- Руйнівний вітер запилює квіти.
- Лютий вітер руйнує людські оселі.

4. Теми для Щоденника вражень

- Мій друг вітер.
- Я люблю гратися з вітром.
- Де я бачив(ла) вітер?

ТИЖДЕНЬ 2

✓ ДЕНЬ 1. ЯК ЛЮДИНА ВИКОРИСТОВУЄ ЕНЕРГІЮ ВОДИ?

1. Вітання

Йшов довго дощ, кругом калюжі сірі,
Промокло все: і небо, і земля,
Сховалися у норах дикі звірі,
Розмокли та розм'якли всі поля.
Та ось ураз калюжа засиніла,
І зайчик сонячний прогнав від неї зло.
Природа заблищала, зяясніла,
В калюжі враз довкілля зацвіло.

— Яким був настрій у вас, коли слухали вірш?

— Що можна було побачити у післядощовій калюжі?

— Дощик закінчився, заблищала природа. Надішліть вітання своїм друзям.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як людина використовує енергію води?»

» Створення «асоціативного куща» «Де живе вода?»

Вода

- Світовий океан
- Спосіб гігієни
- Усі оболонки Землі
- Під землею
- Їжа

Загадки

- Що шумить без вітру? (Річка.)
- Що тече і не зупиняється? (Вода.)
- Чого в річках не втримати? (Вода.)

► *Крісло автора «Цікаво знати, що...»*

2–3 дітей представляють підготовлену інформацію.

3. Групове заняття

► *Вправа «Об'єднаймося в групи»*

- «У лісі»;
- «У саду»;
- «Вдома»;
- «На відпочинку»;
- «Пори року».

Кожна група презентує «роботу» і значення води в середовищі своєї групи.

► *Гра «Дебати»*

I група. Знайти позитивні ознаки води.

Вода — друг, тому що... (*Вода — живлення для живих організмів, домівка для рослин і тварин, свіжість, лікування, кораблеплавання, гідроелектростанції, побут...*)

II група. Довести, що вода становить небезпеку.

Вода — ворог, бо... (*Можна потонути, повені, окріп...*)

4. Теми для Щоденника вражень

- Мені цікаво, що вода...
- Я — краплинка води.
- Я бачив(ла) «роботу» води...

✓ ДЕНЬ 2. ЩО ТАКЕ ВІДНОВНІ ТА НЕВІДНОВНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ?

1. Вітання

► *«Аплодисменти»*

Діти утворюють коло. Учитель ставить різноманітні запитання (*можна жартівливі*). Наприклад: «Хто дорогою зустрів собаку? Хто сьогодні їв щось корисне? Хто вдома готував смаколики? Хто пришивав гудзик? Хто тихцем колись їв сніг?» та інші. Діти, які відповідають: «Так», підводяться, а інші їм голосно аплодують.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що таке відновні та невідновні джерела енергії?»

► *Гра «Дослідники»*

Кожна дитина отримує і з'їдає шматочок яблука.

— Чи можемо ми відновити цей шматочок?

Учитель спалює сірник.

— Чи можемо ми його відновити?

Діти випивають кілька ковтків води.

— Чи можемо ми поповнити запас води у пляшці?

Висновок. Отже, є річі відновні (*поповнювані*) і невідновні (*непоповнювані*). Так само і з джерелами енергії.

► Гра «Поєднання»

Вичерпні
(використовуються 1 раз)

Невичерпні

Корисні копалини
Вода
Сонце
Торф
Нафта
Вітер
Природний газ
Дрова
Сіль
Граніт
Крейда

3. Групове заняття

► I палац

— Ми сьогодні побуваємо у трьох казкових палацах. Назву I палацу дізнаєтесь, якщо відгадаєте загадку.

- ▼ Впливає з-за гори,
Загляда у всі двори,
Сіє, сіє позолоту,
Всіх скликає на роботу,
Осяває все навкруг.
Доня дивиться в віконце:
— Тату, тату, сходить... (*сонце*).

— Отже, перший палац — палац Сонця. (*До нього поспішають діти з жовтими фішками.*)

► II палац

- ▼ Хоч без крил, але літаю,
Вербі коси розплітаю,
Погойдаю в лісі гілку,
Заколишу в квітці бджілку.
Якщо добре розлютити,
Можу шкоди наробити. (*Вітер*.)

— Другий палац — палац Вітру. (*До нього поспішають діти з блакитними фішками.*)

► III палац

- ▼ Я і хмара, і туман,
І струмок, і океан,
І літаю, і біжу,
І замерзнуть могу. (Вода.)

— Третій палац — палац Води. (До нього поспішають діти із синіми фішками.)

Завдання для I групи

— Кому і навіщо потрібне Сонце?

— Визначте способи «збирання» сонячної енергії. (Електростанції, сонячні батареї.)

Завдання для II групи

— Яку роботу може виконувати вітер?

— Як «зловити» вітер?

Завдання для III групи

— Де можна знайти воду?

— Як примусити воду працювати?

► Перегляд відео (svitdovkola.org/pilot/3/media 4-1)

Кожна група записує 1–2 факти, які зацікавили.

4. Теми для Щоденника вражень

- Сонце допоможе мені...
- Я хочу перетворитись на краплинку води...
- Я і мій друг Вітерець.

✓ **ДЕНЬ 3. ЩО РОБИТИ, ЯКЩО ВІДЧУВАЄШ БРАК ЕНЕРГІЇ?**

1. Вітання «Тепло долоньок»

Діти утворюють коло, беруться за руки і промовляють за вчителем:

Тепло своїх долоньок
Я людям віддаю

І день новий, цікавий
Я радісно почну.

— Добрий день!

Діти символічно передають побажання одне одному із долоньки в долоньку.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Що робити, якщо відчуваєш брак енергії?»

► Гра «Сплітаємо павутинку слів» (ЗДОРОВ'Я)

Після того, як «павутинку» буде сплетено, проводиться обговорення, під час якого ставляться запитання:

— Які продукти та послуги сприяють зміцненню здоров'я, а які, навпаки, шкодять йому?

— Що робити, щоб «підзарядитись»?

— Які ви знаєте рецепти, що збадьорюють?

— Уживання яких смаколиків поліпшують вам настрій?

— Ось кілька порад від дитячого журналу «Джміль», які допомагають збадьоритися.

1. Якщо відчуваєте сонливість, зробіть собі масаж рук — ретельно розітріть пальці та долоні.

2. Запахи мають сильний вплив на роботу організму. Якщо потрібен заряд бадьорості — почистіть апельсин, грейпфрут чи мандарин і вдихніть свіжий аромат.

3. Якими б утомленими ви не почувалися, знайдіть у собі сили виконати активну руханку. Кров швидше курсуватиме тілом, і ви відчуєте приплив енергії.

3. Групове заняття

— Пропоную виконати веселу руханку «Роби за мною» (<http://youtu.be/=k959FpplzIM>).

— Зараз вирішимо, що в нашому доквіллі сприяє здоровому способу життя.

Об'єднаймося у чотири групи:

- «Танцюють усі»;
- «Музика країни»;
- «Майстер-шеф»;
- «Юні художники».

Кожна група отримує квітки, на пелюстках яких розписують послуги та продукти, які сприяють веденню здорового способу життя.

Група «Танцюють усі». Діти записують і показують танцювальні рухи, які вивчили у танцювальній студії.

Група «Музика країни». Вплив музики на здоров'я. Використання саморобних інструментів із підручних матеріалів.

Група «Майстер-шеф». Вплив здорового харчування на здоров'я учнів.

Група «Юні художники». Вплив кольорів, картин, взаєморозуміння. Створення під музику панно з окремих елементів.

4. Теми для Щоденника вражень

□ Для мене здоровий спосіб життя — це...

□ Як я збадьорююсь?

□ Бути здоровим (*здоровою*) для мене модно.

✓ ДЕНЬ 4. ЯК ЇЖАК НАКОПИЧУЄ І ЗБЕРІГАЄ ЕНЕРГІЮ ДЛЯ ЗИМІВЛІ?

1. Вітання

► «УСМІХНІТЬСЯ»

На столі — різнокольорові цеглинки конструктора. Дітям пропонують узяти цеглинку, що їм подобається.

— А тепер утворимо коло, порадіймо кожному кольору зими.

— Порадійте зимовому сонечку! (*Діти посміхаються і піднімають угору цеглинку жовтого кольору.*)

— Усміхніться небу! (*Блакитний колір.*)

— Усміхніться ялиночці! (*Зелений колір.*)

— Порадійте горобині! (*Червоний колір.*)

— Порадійте нашій ранковій зустрічі! (*Аплодисменти.*)

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як їжак накопичує і зберігає енергію для зимівлі?»

► *Робота над загадками*

— Коли відгадаєте загадки, дізнаєтесь, хто головні герої нашої казки.

- ▼ Повзун повзе,
На базар голки везе. (*Їжак.*)
- ▼ Гордо птаха походжає,
Пташенят життю навчає.
Дуже мудра чорна птиця,
І біда, як розіллється. (*Ворона.*)
- ▼ Тут і там вона літає
І на хвіст плітки збирає.
Що дізнається,— усе
Вмить по лісу рознесе. (*Сорока.*)

— Кого із тварин можна зустріти взимку?

► *Слухання казки (за О. Буценом «Чи є зима?»)*

Був холодний осінній ранок. Визирнуло сонце з-за хмарки. Зазирнуло в нірку до їжачка, розбудило його. Виліз він, неквапливо почав шукати собі сніданок.

Раптом чує — хтось його гукає.

— Доброго ранку, їжаче!

Глянув їжачок угору, бачить, а то на пеньку сорока сидить.

— Добридень, сороко-білобоко,— відказав їжак,— чого це тебе сюди занесло?

— Летіла і тебе побачила. Новина є. Вже багато пташок утекли від зими, в теплі краї полетіли. Як ти втечеш від зими своїми коротенькими ніжками?

— Дурниці ти верзеш. Яка там ще зима?!

— Як яка? Холодна, з морозами. Коли вся земля вкривається снігом і немає чого їсти.

— Снігом, кажеш, земля вкривається? — перепитав їжак і похитав головою.— Щось не пригадую такого. Скільки живу, а ніякого снігу не бачив.

— Невже ніколи не бачив?

— Чи я коли брехав? — образився їжак. — Зроду-віку не чув. Недарма всі тебе звуть пліткаркою...

Сорока образилась і забігала по пеньку.

— Минулого року я на власні очі сніг бачила! Він такий білий-білий і пухнастий. А мороз... від нього нікуди не втечеш, скрізь дошкуляє. І нічого поїсти. Жах.

— Не вигадуй,— пробурмотів їжак. — Глянь, скільки всякої їжі навкруг. Куди вона подінеться?

— Ах так! Ну гаразд, ти вже незабаром дізнаєшся, що таке зима, і добре наплачешся! — вигукнула сорока і полетіла до лісу.

Наступного дня, побачивши в лісі ворону, сорока одразу ж заскрекотала:

— Кумасю, ти тільки послухай! Зустріла вчора я на лузі їжака. Попереджаю, що цього року буде люта зима. А він сміється з мене. Каже, що ніякої зими не буває, ніякого снігу.

Подивилась ворона на сороку і сказала:

— Просто їжак ніколи на бачив зими...

» *Бесіда*

— Що ви знаєте про їжаків?

— Чим вони харчуються?

— Чи можна забирати на зиму їжачка додому? Чому?

» *Гра «Знаю — не знаю» або «Крісло автора»*

Підготовлений учень/учениця розповідає цікаві факти із життя їжаків.

□ Їжаки з'явилися на нашій планеті близько 15 млн років тому.

□ У їжака 36 зубів.

□ Більшість їжаків мають маленькі хвости (3 см).

□ У їжаків поганий зір, але тонкий нюх і гострий слух.

□ Зимова сплячка їжака триває 128 днів.

- У період сплячки температура тіла їжачка знижується до +2 °С. У період активної життєдіяльності вона сягає +34 °С.
- Як ви вважаєте, чому така різниця у температурі у період сплячки та активної життєдіяльності?

3. Групове заняття

Завдання. Скласти разом казку.

Діти об'єднуються в групи. Після того, як учитель озвучить початок казки «Жив собі їжачок Фуфирчик»,— учень (*учениця*), що сидить праворуч, має сказати друге речення. Наступна дитина — третє. І так — допоки кожен висловиться. Потім кожна група презентує свою казку.

4. Теми для Щоденника вражень

- Восени я зустрів(ла) їжачка...
- Весною я зустрів(ла) їжачка...
- Якби я був (була) їжачком...

✓ ДЕНЬ 5. ЯК ЗАОЩАДЖУВАТИ ЕНЕРГІЮ?

1. Вітання

Колом сонечко іде,
За собою день веде.
Станьмо разом, станьмо в колі —
Станеш сонечком у школі!

(Діти утворюють коло, спочатку дівчатка, а потім між ними хлопчики.)

Доброго ранку,
Доброго дня!
Хай плещуть долоньки,
Тупають ніжки,
Працюють голівки
Та сяють усмішки.
Доброго ранку,
Доброго дня
Бажаєте ви,
І бажаю вам я!

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як заощаджувати енергію?»

► *Методика «Думайте — працюйте в парах — обмінюйтесь думками»*

Учні розглядають малюнок із зображенням економного використання енергії.

— З чим ви асоціюєте слово «енергозбереження»?

Діти обговорюють у парах це питання, доходять спільного висновку, узгоджують свої думки, визначають, хто висловлюватиметься перед класом. Представники пар дають відповіді на запитання, доповнюють одне одного.

— Енергозбереження — це раціональне використання енергії.

» *Обговорення вірша-смішинки*

— Чи правильно діти зрозуміли, що таке збереження?

Два школярики-брати
 Стали воду берегти.
 Економили без бід весь обід.
 Руки цілий день не мили,
 Ні компот, ні чай не пили.
 По краплинці всю водичку
 Позбирали в рукавичку.
 Потім сіли на метро
 І все вилили в Дніпро.

3. Групове заняття

» *Вправа «Можна — не можна»*

Діти об'єднуються у 3 групи: «Електрончик», «Бережинки», «Експерти».

I група складає «Правила економного і дбайливого ставлення до електроенергії» (правила записують на аркуші формату А3).

II група складає «Правила економного і дбайливого ставлення до тепла в оселі» (запис правил).

III група презентує висновки дослідження «Енергозбереження в нашій школі».

Представлення роботи груп.

» *Вправа «Добре — погано»*

- Добре, що у нас є багато побутових приладів, які полегшують наше життя, але погано...
- Добре, що у нашому помешканні дуже тепло, але погано...
- Добре, що можна одночасно виконувати кілька робіт завдяки побутовим приладам, але погано...
- Добре, що є сонячні батареї, але погано...
- Добре, що людина вміє перетворювати енергію вітру, але погано...

» *Вправа «Мудрий висновок»*

— Чому потрібно економити тепло й енергію? (Сприяння поліпшенню стану навколишнього середовища; збереження природних ресурсів; заощадження грошей...)

4. Теми для Щоденника вражень

- «Розумний» дім моєї мрії.
- Мої поради марнотратам.
- Я змінюю вичерпні джерела енергії на невичерпні...

ТИЖДЕНЬ 3

✓ ДЕНЬ 1. ЯК ЗАОЩАДЖУВАТИ ЕНЕРГІЮ? (ПРОДОВЖЕННЯ)**1. Вітання**

► *Вправа «Уяви та покажи»*

Ви — сонячні промінчики, що швидко летять до Землі, зобразіть.

Ви — вітер у широкому полі, покажіть.

Ви — вітряна електростанція, зобразіть.

Ви — маленька насінина у ґрунті. Пригріло сонечко, і ви, отримавши сонячну енергію, почали проростати. Покажіть.

Ви — кожен маленький струмочок, який біжить своєю доріжкою, покажіть.

Тепер ви — велика ріка, куди збіглися всі струмочки і рухаєтеся разом в одному напрямку, зобразіть.

2. Обмін інформацією. Тема дня «Як заощаджувати енергію?»

► *«Мозковий штурм»*

- Для руху людині, тварині, машині, велосипеду потрібна... (*енергія*).
 - Теплому енергію можна отримати від... (*вогню, Сонця*).
 - Щоб з'явилася енергія у тварин, людей, їм потрібна... (*їжа*).
 - Про що свідчать піднесене над полум'ям скло та утворена на ньому кіптява? (*Що кіптява, яка виділяється під час горіння, знаходиться і в повітрі, яким ми дихаємо.*)
 - Сонце, вода і вітер — це джерела чистої... (*відновної*) енергії.
 - Невідновні види енергії — це... (*вугілля, нафта, газ, дрова*).
 - Що є основою всіх джерел енергії? (*Енергія Сонця*).
- Як у вас у сім'ї заощаджують енергію?

3. Групове заняття

► *Перегляд презентації «Збереження електроенергії у побуті» (авт. Н. В. Маценко)*

(<http://www.myshared.ru/slide/1211067/>)

Завдання:

- Перегляньте презентацію.
- Намалюйте плакат або створіть колаж «Як економити електроенергію».

4. Теми для Щоденника вражень

- Хто береже — той має.
- Я вважаю, що найкращим для довкілля є...
- Яким би було життя людей без енергоресурсів?

✓ ДЕНЬ 2. ЯК ЕКОНОМНО ВИКОРИСТОВУВАТИ ВОДУ, ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЮ У ПОБУТІ?**1. Вітання**

- Ви сьогодні вже проснулись?
- Добрий день!
- Мамі зранку посміхнулись?
- Добрий день!
- Клас наш радо вас вітає!
- Добрий день!
- Настрій кожен гарний має?
- Добрий день!
- Станьте разом в дружнє коло!
- Добрий день!
- Привітай нас, рідна школо!
- Добрий день! Добрий день! Добрий день!
- Треба всім нам привітатись!
- Добрий день!
- Дружно й голосно сказати:
Добрий день!

► Розминка

- Якщо ви вимикаєте світло, коли виходите з кімнати, підніміть праву руку, якщо ні — ліву.
- Якщо ви економите світло не лише в себе вдома, а й у школі, в гостях, зробіть нахили головою вперед — назад, якщо ні — ліворуч — праворуч.
- Якщо у вас удома часто протирають пил із ламп та люстр, що на 35% збільшує освітлення кімнати, пострибайте на двох ногах, якщо ні — присядьте.
- Якщо у вас удома енергозберезувальні лампи — поверніться праворуч, якщо ні — поверніться ліворуч.
- Якщо у вас удома економлять воду — пострибайте на правій нозі, якщо ні — пострибайте на лівій нозі.
- Якщо ви хочете приєднатися до тих, хто зберігає енергію та економить природні ресурси, — поплескайте в долоні.

► Гра «Так — ні»

- Чи тільки на поверхні Землі є вода? (Ні.)
 - Вода з річок потрапляє в моря і океани? (Так.)
 - Людина може прожити без води кілька днів? (Так.)
 - Вода в морях і океанах солоня? (Так.)
 - Відходи заводів не забруднюють річок? (Ні.)
 - Люди завжди бережуть воду. (Ні.)
2. Обмін інформацією. Тема дня «Як економно використовувати воду, електроенергію у побуті?»

► «Бліцзагадки»

— Відгадайте загадки, доберіть слово, що об'єднує всі відгадки.
(Вода.)

- ▼ Крила розпустила і сонечко закрила. (Хмара.)
- ▼ Коли немає — мене чекають, а коли прийду — тікають. (Дощ.)
- ▼ Не кінь, а біжить, не ліс, а шумить. (Річка.)
 - ▼ Від села аж до річки різнокольорові стрічки,
Хтось розвісив їх аж сім, з ними весело усім. (Веселка.)
 - ▼ Намистиночки малі ніч згубила у траві.
Вранці сонечко встало — намистиночки забрало. (Роса.)
 - ▼ Хтось у лісі серед трав кругле дзеркало поклав,
Можна в дзеркало дивитись, можна і води напитись.
(Озеро.)
 - ▼ Попід дах серед зими всілись білі кажани
І донизу головою продрімали до весни. (Бурульки.)
 - ▼ Наче срібні зірочки, білосніжні квіточки
Із зимової хмаринки до землі летять... (сніжинки).

3. Групове заняття

► Робота в парах. Перегляд презентації «Як берегти воду»

(<https://vseosvita.ua/library/prezentacia-ak-zberegiti-vodu-92431.html>)

Завдання. Складіть схеми-пам'ятки бережливого використання води.

— Де доречно прикріпити створені пам'ятки?

► «Бережлива» математика

Завдання. Розв'яжіть задачі та зробіть висновки.

- Скільки води споживалося б на рік, якби кожен у місті з населенням 30 000 осіб постійно тримав воду ввімкненою під час чищення зубів двічі на день, якщо швидкість потоку води становить 2 л на хвилину, а більшість людей устигає почистити зуби десь за три хвилини?

$2 \text{ л} \times 6 \text{ хв} = 12 \text{ л}$ — одна людина за 1 день

$30\,000 \times 12 \text{ л} = 360\,000$ — за 1 день у місті з 30 000 осіб

$360\,000 \times 365 \text{ днів} = 131\,400\,000 \text{ л}$

Відповідь: за рік у місті споживатиметься 131 400 000 л води.

- Скільки води споживалося б на рік, якщо б кожен вмикав воду лише для полоскання рота та зубної щітки, а при цьому витрачається близько 1 л?

$30\,000 \times 1 \text{ л} \times \text{двічі на день} \times 365 \text{ днів} = 21\,900\,000 \text{ л}$

Відповідь: споживатиметься за рік 21 900 000 л води.

- Скільки води можна зекономити протягом року, якщо кожен буде вмикати воду лише для полоскання рота та зубної щітки? $131\,400\,000 \text{ л} - 21\,900\,000 \text{ л} = 109\,500\,000 \text{ л}$

Відповідь: протягом року можна зекономити 109 500 000 л води.

- Скільки води споживатиметься щороку, якщо щоранку всі чоловіки, які голяться, залишатимуть воду ввімкненою під час гоління, за умови, що населення вашого міста 40 000 осіб, а половина з них — чоловіки? У середньому гоління триває 6 хвилин. Проточна вода тече крізь напіввідкритий кран при швидкості 2 л за хвилину.

$40\,000 : 2 = 20\,000$ — чоловіки

$20\,000 \times (6 \text{ хв} \times 2 \text{ л}) = 240\,000 \text{ л}$ — за 1 день

$240\,000 \text{ л} \times 365 \text{ днів} = 87\,600\,000 \text{ л}$

Відповідь: щороку у місті споживатиметься 87 600 000 л води.

- Скільки води споживатиметься щороку, якщо ці самі чоловіки вмикатимуть воду лише для прополісування бритви та вмивання? Середня кількість води, що споживається тільки для полоскання, становить лише 1 л за хвилину.

$20\,000 \text{ л} \times 365 \text{ днів} = 7\,300\,000 \text{ л}$ — за рік

Відповідь: за рік споживатиметься 7 300 000 л води.

- Скільки води можна зекономити щороку, якщо кожен чоловік, який голиться, користуватиметься водою лише для прополісування бритви та вмивання?

$87\,600\,000 \text{ л} - 7\,300\,000 \text{ л} = 80\,300\,000 \text{ л}$

Відповідь: за рік можна зекономити 80 300 000 л води.

Висновок. Зекономити значну кількість води не лише в масштабах міста, а й у всій країні можна, якщо все населення дотримуватиме простих правил користування водою.

► Проблемне запитання

- Чому важливо заощаджувати електроенергію? Як пов'язані вода та електроенергія?

— Для вироблення електроенергії людина використовує могутній рух води. Вода забруднюється, страждає, змінюється природа річки. Риба не може піднятися вгору по перегородженій річці. Загріваються та заболочуються родючі землі.

Економне використання електроенергії сприяє турботі про довілля.

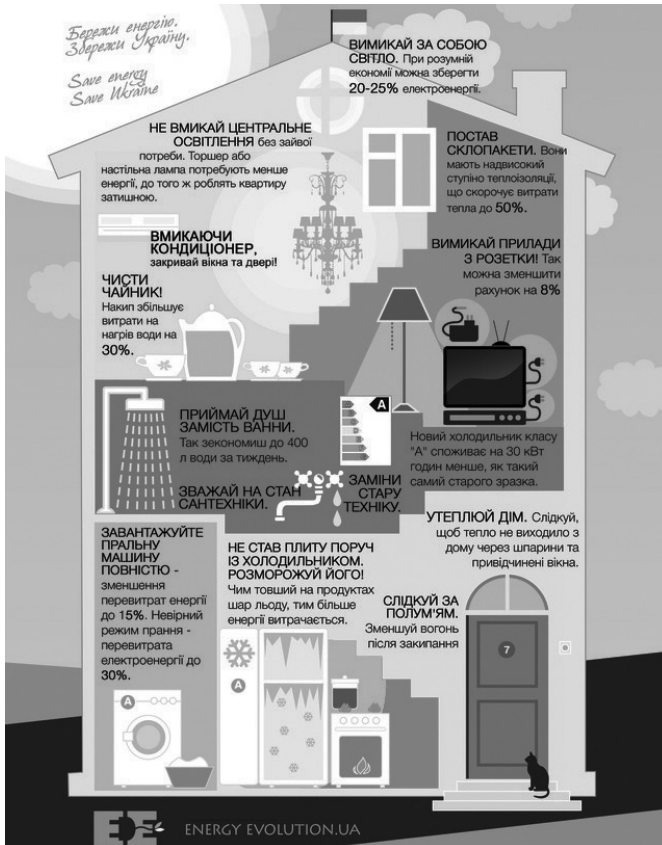
► Робота в групах

Завдання:

- Розгляньте плакат «Бережи енергію. Збережи Україну».
- На основі отриманої інформації складіть поради.
- Поясніть назву плаката.

I група — «Як берегти воду».

II група — «Як економити енергію».

(<https://www.facebook.com/energyevolutionua/>)

4. Теми для Щоденника вражень
- Берегти енергію — це легко!
 - Я розкажу вдома...
 - Вода — безцінний скарб.

✓ ДЕНЬ 3. У ЧОМУ СИЛА ЕНЕРГІЇ РОДУ?

1. Вітання

► Вправа «Наше коло, мов сім'я»

Наше коло, мов сім'я.
 Друзі ми: і ти, і я.
 — Добрий день,— сусіду ліворуч.
 — Добрий день,— сусіду праворуч.
 Ми — одна сім'я.
 Наше коло, мов сім'я.
 Друзі ми: і ти, і я.
 Обніми сусіда ліворуч.
 Обніми сусіда праворуч.
 Ми — одна сім'я.

(Далі замінюють слова «добрий день» на «посміхнись», «поцілуй», «приголуб», «налякай», «розсміши» тощо.)

2. Обмін інформацією. Тема дня «У чому сила енергії роду?»

► Гра «Ланцюжок подяк»

- Я вдячний мамі за...
- Я вдячний татові за...
- Я вдячний бабусі за...
- Я вдячний дідусеві за...
- Я дякую братові (сестрі) за... і т. ін.

► Тест «Так чи ні?»

— Щоб сім'я жила весело та щасливо, потрібно...

- Вітати одне одного зі святом.
- Разом мандрувати.
- Часто сваритися.
- Піклуватися одне про одного.
- Не допомагати одне одному.
- Готувати приємні сюрпризи.
- Приховувати власні неприємності.
- Радіти успіхам своїх близьких.
- Не підтримувати одне одного у складних життєвих ситуаціях.

► Гра «Вервечка ніжних слів»

— Назвіть ніжними словами.

Рід (родина, родичі, рідні).

Сім'я (сімейка, сімеєчка).

Мама (мамочка, матуся, матінка, мамуля).

Тато (татусь, татуня, татко).

Баба (бабуся, бабуня, бабуля, бабусенька).

Дід (дідусь, дідуньо, дідик).

Сестра (сестричка, сестриця, сестронька).

Брат (братик, братусь, братичок).

— Як ви називаєте своїх рідних?

3. Групове заняття

Об'єднайте дітей у групи і запропонуйте обговорити, чи є різниця між сім'єю і родиною. Яка саме?

Діти розповідають про членів своєї родини, створюють малюнки.

— У чому сила енергії роду?

4. Теми для Щоденника вражень

- Щаслива сім'я — це моя!
- Для мене в сім'ї найважливіше...
- Я мрію, щоб моя сім'я...

✓ **ДЕНЬ 4. У ЧОМУ СИЛА ЕНЕРГІЇ РОДУ? (ПРОДОВЖЕННЯ)**

1. Вітання

У коло всі разом ставайте
І посмішку передавайте.
На сусіда подивіться

Та йому ви посміхніться.
Другу ви ім'я назвіть,
Руку дружби простягніть.

2. Обмін інформацією. Тема дня «У чому сила енергії роду?»

► Гра «Будуємо дім»

— Кожна сім'я прагне мати власний будинок. Його будують із цеглинок. Будинок дає нам не тільки дах, але й зберігає душевне тепло і є місцем, де живе радість.

Нумо збудуємо такі будиночки із цеглинок конструктора. (На цеглинках, які беруть діти, написано запитання. Учні дають відповідь і прикріплюють цеглинку так, щоб побудувати будинок. Якщо відповідь указує на взаємодопомогу у сім'ї, таку цеглинку кріплять на перший будинок, якщо відповідь стосується когось одного із членів родини — на інший будинок.)

— Хто вдома має мити посуд?

— Хто має ходити за покупками?

— Хто має доглядати за хатніми тваринами?

- Хто має готувати сніданок, обід, вечерю?
- Хто має прибирати? І т. ін.
- Зробіть висновок.

У якому будинку ви хотіли би жити зі своєю родиною? Чому?

— Колись наші предки уявляли життя людей на Землі як велике Дерево Роду. Наш родовід — в Україні. Тут живуть наші батьки, дідуся та бабусі. Родина — ніби дерево з міцним корінням.

РОДОВІДНЕ ДЕРЕВО

Одного хлопчика запитали, як звать його бабусю. А він не знав.

- А як же ти дідуся кличеш?
- Діду, дайте меду! — і засміявся.

Смішно, та не дуже. Більше сумно, що є такі хлопчики. Може вони позабували, як тата і маму звать.

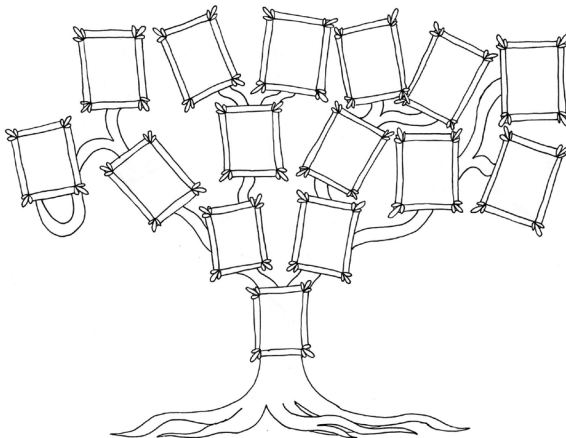
— Е-е-е,— каже дід Петро,— хто не має коріння, той, як перекотиполе: куди вітер подме, туди й покотиться. А гарні дітки знають свій рід: і батьків, і дідів, і прадідів, і прапрадідів знають. Вони мають такий альбом фотографій, своїх родичів добрим словом згадують. Про них складають родовідне дерево. Воно коренасте, гіллясте, а що гілка — то й член красного роду. Чим глибше коріння у такого дерева, тим міцніше воно стоїть на землі.

Д. Чередниченко

— Чому дід Петро називає людей, які не знають свого роду, перекотиполе?

— Що ви знаєте про свій рід?

► Перегляд майстер-класу «Як створити родинне дерево»
(<https://youtu.be/Vlku0a8l-Jk>)

3. Групове заняття*Завдання:*

- На основі переглянутої презентації складіть план складання родинного дерева. Презентуйте роботу.
 - Складіть сенкан «Родина».
1. Родина.
 2. Дружна, міцна.
 3. Проживає, турбується допомагає.
 4. Сім'я, родичі, рідня.

► *Імпровізація «Сімейне свято»*

Завдання. Розіграйте у групах сімейне свято, обговоріть оздоблення, страви, подарунки.

I група. День народження мами.

II група. День народження бабусі.

III група. Святкування Великодня.

4. Теми для Щоденника вражень

- У моїй родині піклуються одне про одного, тому...
- Міцність моєї родини — у...
- Найвеселіше свято у нашій родині...

✓ **ДЕНЬ 5. ЯКІ УКРАЇНСЬКІ НОВОРІЧНІ ТРАДИЦІЇ СТАЛИ СІМЕЙНИМИ ТРАДИЦІЯМИ?**

1. Вітання

Станемо в коло, за руки візьмемось,
Кожному щиро усі посміхнемось.
Бо свято до нас поспішає —
Святий Миколай до нас завітає
Та подарунком усіх привітає.

► *Гра «Шапка Святого Миколая»*

Діти по колу передають шапку Святого Миколая. Дитина в ролі Миколая придумує і називає бажання, які може виконати для свого однокласника.

► *Вправа «Ялинка для класу»*

Кожна дитина отримує вирізану новорічну прикрасу. Розфарбовує її та пише побажання для свого класу.

На заготовлену ялинку прикріпити прикрасу. Озвучити побажання.

- 2. Обмін інформацією.** Тема дня «Які українські новорічні традиції стали сімейними традиціями?»

» Інсценізація «Традиційні зимові свята»

Завдання. Перегляньте інсценізації та назвіть свято, про яке йдеться. Чи святкують його у вашій родині? Як саме?

- ▼ Із вишні гілочку зрізають —
Дівчата шлюб собі гадають.
Все це зимової години,
У перше свято... (*Катерини*).
- ▼ Як прийде зима й свята —
Серед них і Калита.
В християнстві день — подія!
Адже свято це... (*Андрія*).
- ▼ Цей святий вночі прийде,
Подарунки покладе.
В грудні зустрічі чекай...
Звуть святого... (*Миколай*).
- ▼ Кульки сяють на ялинці,
Всім дарунки є в торбинці.
Північ — і почне свій лік
Нами жданий... (*Новий рік*).
- ▼ В небі зірочка зійшла —
Звістка радісна прийшла!
Християнське торжество
Називається... (*Різдво*).
- ▼ Чотирнадцяте прийшло —
В хату свято привело.
Весело народ гуля
В Старий рік на... (*Василя*).
- ▼ Циган, кізка, чорт, свіча,
Дід, циганка і орач...
Жарти, танці, забавлянки
В ритуалах на... (*Меланки*).
- ▼ В цей день Ісус хрестився,
Дух Святий з небес спустився...
Звуть просвітленням іще
Свято це — ... (*Водохреще*).

3. Групове заняття**» Вправа «Добери риму»**

Дві пари дітей отримують однакове слово.

Завдання:

- У парах доберіть риму до слів.

- Об'єднайтеся з парою, що має таке саме слово.
- Складіть вірш із дібраними римами.
Різдво, Меланка, Василя, Святий Миколай, Андрія, Катерини,
Новий рік.

► «Святкуємо разом»

Завдання:

- Складіть із розрізаних малюнків зображення новорічного свята.
 - Назвіть його. Пригадайте атрибути свята.
 - Із дрібних цеглинок конструктора складіть атрибути свята.
 - Презентуйте роботу групи.
- 4. Теми для Щоденника вражень**
- У моїй родині святкують...
 - Найкращий подарунок для мене...
 - Я сьогодні дізнався(лася)...

Список використаних джерел

1. *Бутрім В.* Інтерактивні дидактичні ігри в початковій школі.— К. : «Шкільний світ», 2007.
2. *Володарська М. О.* Природознавство. 3 клас (за підручником І. В. Грущинської).— Х. : Видавнича група «Основа», 2014.— (Серія «Початкова школа. Мій конспект»).— С. 53–66.
3. *Волощенко О. В.* Я досліджую світ. Навчальний зошит для 3-го класу пілотних шкіл НУШ. Інтегрована тема «Подорожуємо і відкриваємо світ» / О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко, О. Волошенюк.— К. : Світич, 2019.— 48 с.
4. *Волощенко О. В.* Я досліджую світ. Навчальний зошит для 3-го класу пілотних шкіл НУШ. Інтегрована тема «Між минулим і майбутнім» / О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко, О. Волошенюк.— К. : Світич, 2019.— 48 с.
5. *Волощенко О. В.* Я досліджую світ. Навчальний зошит для 3-го класу пілотних шкіл НУШ. Інтегрована тема «Чарівні перетворення» / О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко, О. Волошенюк.— К. : Світич, 2019.— 48 с.
6. *Волощенко О. В.* Я досліджую світ. Навчальний зошит для 3-го класу пілотних шкіл НУШ. Інтегрована тема «Енергія» / О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко, О. Волошенюк.— К. : Світич, 2019.— 48 с.
7. *Гра по-новому, навчання по-іншому. Методичний посібник / Упорядник О. Рома.*— The LEGO Foundation, 2018.— 44 с.
8. *Грущинська В. І.* Природознавство: підручник для загальноосвітніх навчальних закладів. 3 клас / В. І. Грущинська.— К. : Видавничий дім «Освіта», 2013.— С. 62–77.
9. *Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М.*— К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2017.— 206 с.
10. *Пометун О., Пироженко Л.* Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання.— К. : Видавництво А.С.К., 2004.
11. *Посібник для організації і проведення ранкової зустрічі «Як зробити день веселим» / Дідченко Олена.*— Роздільнянський навчально-виховний комплекс школа-гімназія № 1 (*urokok.com.ua*, 2020).

12. Прищета К. С., Лук'яненко В. Г. Тематичний словник школяра.— К. : Форум, 2001.— 336 с. : іл.
13. Ранкові зустрічі. 1 клас. II семестр / авт.-упоряд. Н. Ю. Бабіченко, О. А. Нечипоренко, С. М. Хівренко.— Х. : Вид. група «Основа», 2019.— 143 с.— (Серія «Нова українська школа»).
14. Сухарева Л. С. Предметні тижні в початковій школі.— Х. : Видавнича група «Основа», 2006.
15. Типові освітні програми для закл. заг. серед. освіти, розроблені під керівництвом Р. Б. Шияна. 1–2 класи, 3–4 класи / Уклад. А. В. Лотоцька.— Х. : Вид-во «Ранок», 2020.— 240 с.
16. Шість цеглинок в освітньому просторі школи. Методичний посібник / Упорядник О. Рома.— The LEGO Foundation, 2018.— 32 с.

Електронні ресурси:

1. 6 цеглинок в освітньому просторі школи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/tseglinok-kviten-2018-web.pdf>
2. 7 порад, як подбати про екологію [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://youtu.be/SHUkqir0wM4>
3. Бренди сучасного українського посуду [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://bzh.life/mesta-i-veshi/brendy-posudy>
4. Вірші для ранкового спілкування дітей [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://krasotkina.com/virshi/>
5. Віршовані привітання [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://klasnaocinka.com.ua/>
6. Добірка матеріалів для ранкових зустрічей [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://deponms.carpathia.gov.ua/>
7. Довідник цікавих фактів та корисних знань © dovidka.biz.ua4 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://dovidka.biz.ua/tsikavi-fakti-pro-zimu/>
8. Кращі дитячі ігри для приміщень. Частина 1 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://childdevelop.com.ua/articles/leisure/348/>
9. Матеріали до ранкових зустрічей [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://naurok.com.ua/materiali-do-rankovih-zustrichey-rankovi-vitannya-51798.html>
10. Посібник для організації ранкових зустрічей [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://urokok.com.ua/methodical-cabinet/1452>
11. Ранкові зустрічі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://mmk.edu.vn.ua/uploads/gallery/ResursNUSH/Zyma/Zyma_Proekt.pdf

Відомості про авторів

Сигида Світлана Вікторівна — методист методичного кабінету відділу освіти управління освіти, молоді та спорту Смілянської міської ради Черкаської області; учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист, Смілянська ЗОШ № 11, Черкаська обл.

Кравченко Світлана Анатоліївна — учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, Смілянська ЗОШ № 1, Черкаська обл.

Круковська Людмила Василівна — учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, Смілянська ЗОШ № 1, Черкаська обл.

Дуднікова Ольга Миколаївна — учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, Смілянська ЗОШ № 1, Черкаська обл.

Кобилінська Наталія Василівна — учитель початкових класів, спеціаліст першої категорії, Смілянська ЗОШ № 1, Черкаська обл.

Макарова Оксана Миколаївна — учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, «старший учитель», Смілянська ЗОШ № 2, Черкаська обл.

Кулінч Наталія Володимирівна — учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, Смілянська ЗОШ № 2, Черкаська обл.

Хівренко Світлана Миколаївна — учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, Смілянська ЗОШ № 11, Черкаська обл.

Чернець Алла Едуардівна — учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, Смілянська ЗОШ № 11, Черкаська обл.

Минько Інна Анатоліївна — учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, «старший учитель», КЗ «Смілянська спеціалізована мистецька школа-інтернат Черкаської обласної ради».

Безкоштовні Інтернет-марафони від Видавничої групи «Основа»!

Інтернет-марафон — це цікава інформація, нові ідеї та практика застосування, атмосфера творчості й натхнення, спілкування з експертами та колегами

Простір для професійного зростання освітян!

Взяти участь в Інтернет-марафонах варто не лише заради нової інформації, але й заради тієї творчої енергетики, яку спікери передають слухачам!

- 4 рази на рік: у березні, червні, серпні та жовні;
- спікери: вчителі змін, тренери НУШ, працівники освіти, іноземні фахівці;
- безкоштовні вебінари на актуальні теми;
- 100% корисної та якісної інформації!

Долучайтеся до нашої події онлайн або переглядайте записи всіх вебінарів на YouTube-каналі Інтернет-марафону: www.youtube.com/c/MARAFONOSNOVA

Приєднуйтеся до нас у Facebook!

На сторінці Інтернет-марафону
www.facebook.com/InternetMarafon:

- дізнавайтесь про анонси;
- беріть участь в розіграшах подарунків;
- переглядайте безкоштовно записи вебінарів;
- замовляйте сертифікати: паперові чи електронні.

Приєднуйтеся і запрошуйте колег!

Станьте спікером Інтернет-марафону!

Бажаєте поділитися власним досвідом та напрацюваннями із колегами? Станьте спікером наших Інтернет-марафонів! Надсилайте свої листи на електронну пошту marafon.osnova@gmail.com

Зростаєте разом із ВГ «Основа»! Зустрінемося на Інтернет-марафонах!

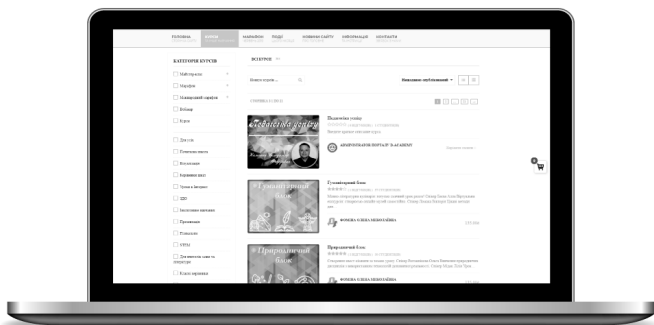
Пишіть нам:

✉ на електронну пошту: marafon.osnova@gmail.com

ІНТЕРНЕТ-МАРАФОН
www.osnova.com.ua

«Дистанційна Академія» — платформа онлайн освіти для прогресивного вчителя №1.

Наша місія — полегшення професійного життя освітян.

Як адаптуватися до стрімких змін?

Як отримати нові компетенції та самовдосконалитися?

Разом із нами ВИ вивчаєте найкращий досвід не тільки українських учителів, але й міжнародних експертів, навчаєтеся переносити здобуті знання саме в ВАШІ професійні реалії.

До ВАШОЇ уваги:

- безкоштовні онлайн зустрічі в реальному часі — Всеукраїнські Інтернет-марафони, Міжнародні Інтернет-марафони;
- вебінари, дистанційні курси, майстер-класи;
- навчання у зручний для ВАС час у комфортному темпі;
- отримання сертифікатів;
- можливість самому стати спікером проекту!

Станьте в авангарді передового вчительства разом із «Дистанційною Академією».

ДА дистанційна
академія

Навчальне видання
Серія «Посібник для вчителя»

РАНКОВІ ЗУСТРІЧІ. З КЛАС. І СЕМЕСТР

Автор-упорядник
СИГИДА Світлана Вікторівна
Навчально-методичний посібник

Головний редактор *Ю. Є. Бардакова*
Редактор *О. В. Грабар*
Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*
Технічний редактор *Є. С. Островський*
Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 12.03.2020. Формат 60×90/16.
Папір газет. Друк офсет. Гарнітура Helvetica.
Ум. друк. арк. 9,0. Замовлення № 20-03/16-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»»
61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66
тел. (057) 731-96-34
e-mail: office1@osnova.com.ua
osnova.com.ua
book.osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6058 від 01.03.2018 р.

Телефон для замовлення: 0-800-505-212
(Безкоштовно з мобільних та стаціонарних телефонів України)

Надруковано у друкарні ТОВ «ТРИАДА-ПАК»
м. Харків, пров. Сімферопольський, 6. Тел. +38(057)703-12-21
www.triada-pack.com, email: sale@triada.kharkov.ua
ISO 9001:2015 № UA228351, FAMO TRIADA LLC (065445)